

วิธีดำเนินการวิจัยและการสร้างแบบจำลองการสอน

การศึกษาปัญหาและการสำรวจข้อมูล

เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบจำลองการสอนวิชาสังคมศึกษา โดยเน้นทักษะการสอนเฉพาะอย่างในชั้นประถมศึกษาปีที่สอง สำหรับครูช่วยสอนชาวเขา และนำแบบจำลองการสอนดังกล่าวไปทดลองฝึกอบรมครูช่วยสอนชาวเขา ผู้วิจัยได้ศึกษาและสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับชาวเขาในสถานสภาพความเป็นอยู่ สังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี เศรษฐกิจ ของชาวเขาแต่ละเผ่า และศึกษาปัญหาข้อเสนอนะต่าง ๆ เกี่ยวกับการทดลองฝึกอบรมครูช่วยสอนชาวเขาคด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

1. ศึกษาความเป็นอยู่ของชาวเขาบางเผ่า และการปฏิบัติงานตามโครงการทดลองฝึกอบรมครูช่วยสอนชาวเขาจากภาพนิ่ง

2. ศึกษาเอกสาร ข้อเขียน และงานวิจัย ที่เกี่ยวกับชาวเขาในประเทศไทย

3. เดินทางไปศึกษาและสำรวจหมู่บ้านชาวเขาบางแห่ง ในอำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

4. ปรึกษาหารือกับเจ้าหน้าที่ประจำสงเคราะห์ กองสงเคราะห์ชาวเขา ถึงแนวทางการดำเนินงานพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น

5. ศึกษาหลักสูตรพิเศษ สำหรับโครงการทดลองฝึกอบรมครูช่วยสอนชาวเขา และหนังสือแบบเรียนวิชาสังคมศึกษาสำหรับนักเรียนชาวเขา ของแผนกวิชาประถมศึกษา คณะครู-ศาสตราจารย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการทดลองฝึกอบรม ดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรพิเศษสำหรับโครงการทดลองฝึกอบรมครูช่วยสอนชาวเขา ปีการศึกษา 2516 ของแผนกวิชาประถมศึกษา คณะครูศาสตราจารย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. หนังสือแบบเรียนวิชาสังคมศึกษาสำหรับนักเรียนชาวเขา ชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่งถึงสี่
3. แบบสอบวิชาสังคมศึกษา ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาถึงชั้นประถมศึกษาปีที่เจ็ด จำนวน 50 ข้อ
4. แบบสอบวิชาครูเบื้องต้น จำนวน 100 ข้อ ซึ่งเป็นแบบสอบชุดเดิมที่ใช้ในการทดลองฝึกอบรมครูช่วยสอนชาวเขา รุ่นที่ 3
5. แบบจำลองการสอนวิชาสังคมศึกษา โดยเน้นทักษะการสอนเฉพาะอย่าง ในชั้นประถมศึกษาปีที่สอง สำหรับครูช่วยสอนชาวเขา ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น
6. แบบนิเทศและประเมินผลการฝึกสอน ซึ่งคณะวิทยากรผู้ให้การอบรมช่วยกันสร้างขึ้น
7. แบบประเมินผลความมั่นใจในการใช้แบบจำลองการสอน และแบบประเมินผลความมั่นใจในการใช้แบบเรียนวิชาสังคมศึกษา

การสร้างแบบสอบ

เพื่อวัดความรู้ความสามารถของผู้รับการอบรมในด้านวิชาสังคมศึกษา และวิชาครูเบื้องต้นก่อนให้การอบรมและเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ของวิชาดังกล่าวหลังการฝึกอบรม คณะจารย์ในโครงการวิจัยได้สร้างแบบสอบวิชาสังคมศึกษาขึ้น แบบสอบนี้ครอบคลุมเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาถึงชั้นประถมศึกษาปีที่เจ็ด และผู้วิจัยได้นำแบบสอบไปทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่เจ็ด จำนวน 40 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความยากและอำนาจจำแนกตามเกณฑ์ก่อนนำไปใช้กับตัวทดลอง

สำหรับแบบสอบวิชาครูเบื้องต้น เป็นแบบสอบชุดเดิมที่ใช้ในการทดลองฝึกอบรมครูช่วยสอนชาวเขา รุ่นที่ 3 ซึ่งได้ปรับปรุงและวิเคราะห์หาค่าความเชื่อถือได้ของแบบสอบแล้ว

การสร้างแบบนิเทศและประเมินผลการฝึกสอน

คณะวิทยากรผู้ให้การอบรมได้ร่วมกันสร้างแบบนิเทศและประเมินผลการฝึกสอนขึ้น แบบนิเทศนี้แบ่งเป็นสองส่วน คือ ทางซ้ายมือ เป็นรายการที่ผู้นิเทศจะต้องให้คะแนน อันคับ

คะแนน แบ่งเป็น 3 ช่วง เรียงจากซ้ายไปขวา และมีน้ำหนักคะแนน ดังนี้

ดีมาก	3	คะแนน
ปานกลาง	2	คะแนน
อ่อน	1	คะแนน

รายการที่จะต้องวัด มี 10 รายการ คะแนนเต็ม 30 คะแนน และตอนล่างของรายการที่จะต้องวัด มีช่องว่างสำหรับสรุปความคิดเห็นของผู้นิเทศก์ ทางขวามือเป็นที่สำหรับผู้นิเทศก์บันทึกข้อเสนอแนะ และข้อควรปรับปรุงของครูฝึกสอนเมื่อเขียนแล้วจะฉีกให้ไว้กับครูฝึกสอน (โปรดดูรายละเอียดในภาคผนวก)

การสร้างแบบประเมินผลความมั่นใจในการใช้แบบจำลองการสอนวิชาสังคมศึกษา

เพื่อสำรวจความเข้าใจและความมั่นใจของผู้รับการอบรมในการนำแบบจำลองการสอนวิชาสังคมศึกษาไปใช้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบประเมินผลความมั่นใจในการใช้แบบจำลองการสอนวิชาสังคมศึกษาขึ้น โดยดัดแปลงจากแบบประเมินผลแบบจำลองการสอนสังคมศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สำหรับครูช่วยสอนเด็กชาวเขา ของ ศิลปชัย ดวงแก้ว¹ แบบประเมินผลนี้แบ่งเป็นสองตอน ตอนแรกเป็นรายการเกี่ยวกับลักษณะโครงสร้างของแบบจำลองการสอนและศัพท์เฉพาะ ตอนที่สอง เป็นรายการเกี่ยวกับเนื้อหาในแบบจำลองการสอนทุกหน่วยเรียงตามลำดับ ตั้งแต่หน่วยที่หนึ่งจนถึงหน่วยที่ห้า ทั้งสองตอนมีรายการทั้งหมด 117 รายการ

แบบประเมินผลความมั่นใจนี้ มีลักษณะเป็นแบบประเมินค่า จักอันคับน้ำหนักคะแนน 5 อันคับ ดังนี้

¹ศิลปชัย ดวงแก้ว, "การสร้างแบบจำลองการสอนสังคมศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สำหรับครูช่วยสอนเด็กชาวเขา"(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาประถมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518).

เข้าใจดีมาก	4	คะแนน
เข้าใจดี	3	คะแนน
เข้าใจ	2	คะแนน
เข้าใจบ้างเล็กน้อย	1	คะแนน
ไม่เข้าใจ	0	คะแนน

ส่วนการสำรวจความมั่นใจของผู้รับการอบรมว่านำเนื้อหาในแบบจำลองการสอนไป
ใช้สอนได้หรือไม่นั้น ให้ผู้รับการอบรมทำเครื่องหมาย (✓) ในช่อง
ท่านนำไปใช้สอน ได้ หรือ ไม่ได้ (โปรดดูในภาคผนวก)

การสร้างแบบประเมินผลความมั่นใจในการใช้แบบเรียนวิชาสังคมศึกษา

แบบประเมินผลความมั่นใจในการใช้แบบเรียนวิชาสังคมศึกษา เป็นแบบสำรวจความ
เข้าใจในเนื้อหาแบบเรียนวิชาสังคมศึกษาสำหรับนักเรียนชาวเขาของแผนกวิชาประถมศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยเรียงลำดับเนื้อหาในแบบเรียนดังกล่าว ตั้งแต่
แบบเรียนเล่มที่หนึ่ง ถึงแบบเรียนเล่มที่สี่ มีทั้งหมด 70 รายการ แบบประเมินนี้มีลักษณะ
เป็นแบบประเมินค่า เช่นเดียวกับแบบประเมินผลความมั่นใจในการใช้แบบจำลองการสอนสังคม-
ศึกษา ดังได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งมีลำดับความเข้าใจ 5 อันดับ และมีน้ำหนักคะแนน ดังนี้

เข้าใจดีมาก	4	คะแนน
เข้าใจดี	3	คะแนน
เข้าใจ	2	คะแนน
เข้าใจบ้างเล็กน้อย	1	คะแนน
ไม่เข้าใจ	0	คะแนน

สำหรับความมั่นใจของผู้รับการอบรมในการนำเนื้อหาในแบบเรียนไปใช้สอน ให้
ผู้รับการอบรมทำเครื่องหมาย (✓) ในช่อง ท่านสามารถนำไปใช้สอน ได้ หรือ ไม่ได้
(โปรดดูภาคผนวก)

การสร้างแบบจำลองการสอน

1. วิธีดำเนินการสร้างแบบจำลองการสอน

ในการสร้างแบบจำลองการสอนวิชาสังคมศึกษานี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับลักษณะโครงสร้างของแบบจำลองการสอน พื้นฐานที่ควรยึดถือ ตลอดจนทักษะในการสอนต่าง ๆ รวมทั้งวิธีการในการฝึกทักษะการสอนแบบจุลภาค โดยดำเนินการดังต่อไปนี้

1.1 ศึกษาหลักสูตรการอบรมครูช่วยสอนเด็กชาวเขา พุทธศักราช 2516 ของแผนกวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.2 ศึกษาเนื้อหาในแบบเรียนวิชาสังคมศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่สอง สำหรับนักเรียนชาวเขาอย่างละเอียด เพื่อเป็นแนวทางในการจัดเนื้อหาในแบบจำลองการสอน

1.3 ศึกษาการสร้างแบบจำลองการสอนจากหนังสือและเอกสารต่าง ๆ ได้แก่ หน่วยการสอนศีลธรรม ของแผนกวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวกับการสร้างแบบจำลองการสอน

1.4 ศึกษาหนังสือคู่มือนิเทศการศึกษาระดับประถมศึกษา คู่มือครูวิชาสังคมศึกษา โครงการสอนวิชาสังคมศึกษาของหน่วยงานต่าง ๆ ตลอดจนหนังสือที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการสอน การจัดเพลงและเกมประกอบการสอน เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมวิธีสอนในแบบจำลองการสอน

1.5 ศึกษาการฝึกทักษะการสอนแบบจุลภาคจากหนังสืองานวิจัย และแถบบันทึกภาพ

1.6 สำนักรวหนังสือแบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบวิชาสังคมศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่งถึงสาม สำหรับโรงเรียนพื้นราบทั่วไป

1.7 เขียนโครงร่างของแบบจำลองเสนออาจารย์ที่ปรึกษา

2. โครงร่างและองค์ประกอบของแบบจำลองการสอนวิชาสังคมศึกษา

แบบจำลองการสอนวิชาสังคมศึกษาโดยเน้นทักษะการสอนเฉพาะอย่าง ในชั้นประถมศึกษาปีที่สอง สำหรับครูช่วยสอนชาวเขานี้ แบ่งเป็นสองตอน ดังนี้ คือ

ตอนที่ 1 ประกอบด้วยลักษณะและโครงสร้างของแบบจำลองการสอน และคำแนะนำเบื้องต้นในการใช้แบบจำลองการสอน ซึ่งได้แก่คำอธิบายศัพท์และส่วนประกอบในแบบ

จำลองการสอน ซึ่งประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 บทนำ ประกอบด้วย

หน่วยที่ ชื่อหน่วย

ตอนที่ ชื่อตอน

ส่วนที่ ชื่อส่วน

ความนำ

ความมุ่งหมาย

แนวคิด

ส่วนที่ 2 เนื้อหาสังเขป

ส่วนที่ 3 สิ่งเสริมประสบการณ์ ประกอบด้วย

ปัญหาาคิ

รายชื่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมสำหรับครูและนักเรียน

รายชื่อเอกสารเสริมประสบการณ์

แหล่งวิทยาการ

อุปกรณ์

เพลง

คำใหม่

ส่วนที่ 4 ประสบการณ์และกิจกรรม ประกอบด้วย

กิจกรรมเสนอแนะ

ตัวอย่างการจัดกิจกรรมใน 1 ชั่วโมง

แบบสอบ

เอกสารเสริมประสบการณ์

ส่วนที่ 5 บทฝึกทักษะการสอนเฉพาะอย่าง

ตอนที่ 2 ประกอบด้วยเนื้อหาของแบบจำลองการสอน ซึ่งมีด้วยกัน 5 หน่วย คือ

หน่วยที่ 1 ฉันเป็นคนไทย

หน่วยที่ 2 บ้านเมืองของเรา

- หน่วยที่ 3 ชีวิตที่มีความสุข
 หน่วยที่ 4 บุคคลที่เรายกย่อง
 หน่วยที่ 5 หลักการที่เราเชื่อถือ

เนื้อหาในแบบจำลองการสอนแต่ละหน่วยที่กล่าวมาแล้วนั้นเลือกจากเนื้อหาในแบบเรียนสังคมศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่สองสำหรับนักเรียนชาวเขา โดยคัดคตอนมาอย่างย่อ ๆ ซึ่งผู้ที่จะนำแบบจำลองการสอนไปใช้จะต้องศึกษาเนื้อหาจากแบบเรียนสังคมศึกษาค้นคว้าไปโดยจำเป็นต้องศึกษาจากแบบเรียนหลายเล่ม แล้วสรุปย่อ หรือเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับนักเรียนที่จะสอน

การทดลองฝึกอบรม

ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการฝึกอบรม

ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการทดลองฝึกอบรมครั้งนี้ ได้แก่ชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ซึ่งฝ่ายการศึกษา กองส่งเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย ได้คัดเลือกมา จำนวน 61 คน จากจังหวัดต่าง ๆ 9 จังหวัด คือ แม่ฮ่องสอน เชียงราย เชียงใหม่ ลำปาง ลำพูน ตาก แพร่ น่าน และ กาญจนบุรี ซึ่งจำแนกรายละเอียดได้ดังนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1 จำนวนผู้รับการฝึกอบรม จำแนกตามเพศและประเภท

เพศ	ประเภท			รวม
	ฆราวาส	พระภิกษุ	สามเณร	
กะเหรี่ยง	26	1	0	27
เข่า	5	1	1	7
ลีซอ	5	0	0	5
อีกอ	3	0	1	4
แมว	2	0	0	2
มเซอ	2	0	0	2
ดิน	0	0	1	1
สอ	0	1	0	1
ลว	1	0	0	1
ไทยใหญ่	2	3	0	5
ไทย	6	0	0	6
รวม	52	6	3	61

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2 วุฒิการศึกษาของผู้รับการอบรม

ประเภท	วุฒิตามัญ				วุฒิทางกรรม				รวม
	ป.คน	ป.ปลาย	ม.ศ. คน	ม.ศ. ปลาย	ไม่มี	นธ.ตรี	นธ.โท	นธ.เอก	
ฆราวาส	5	36	9	2	46	5	1	0	52
พระภิกษุ	0	1	5	0	0	0	1	5	6
สามเณร	1	2	0	0	0	3	0	0	3
รวม	6	39	14	2	46	8	2	5	61

ตารางที่ 3 จำนวนผู้รับการฝึกอบรม จำแนกตามอายุ

อายุ (ปี)	จำนวน
28 - 30	7
25 - 27	4
22 - 24	7
19 - 21	22
16 - 18	21
รวม	61

<u>หมายเหตุ</u>	อายุสูงสุด	30	ปี
	อายุต่ำสุด	16	ปี
	อายุเฉลี่ย	20.79	ปี
	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของอายุ	3.41	ปี

ผู้เข้ารับการอบรมครั้งนี้ มีผู้หญิง 3 คน เป็นชาวเขาเผ่าเย้า 2 คน และเป็นไทยใหญ่ 1 คน เกี่ยวกับวุฒิการศึกษาของผู้เข้ารับการอบรม มีผู้จบชั้นประถมศึกษาปีที่หก 2 คน ซึ่งนับรวมในกลุ่มประถมศึกษาตอนปลาย จบมัธยมศึกษาปีที่สอง 1 คน นับรวมในกลุ่มมัธยมศึกษาตอนต้น จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่สี่ 1 คน นับรวมในกลุ่มมัธยมศึกษาตอนปลาย

การทดสอบก่อนการฝึกอบรมและการแบ่งกลุ่ม

ก่อนการฝึกอบรมได้ทดสอบพื้นฐานความรู้ของผู้รับการอบรม ด้วยแบบสอบวิชาสามัญ 5 ชุด คือ วิชาภาษาไทย วิชาคณิตศาสตร์ วิชาวิทยาศาสตร์ วิชาสังคมศึกษา วิชาสุขศึกษา และทดสอบพื้นฐานความรู้วิชาครูเบื้องต้น เพื่อเป็นแนวทางในการฝึกอบรมและแบ่งกลุ่ม โดยนำคะแนนวิชาภาษาไทยและวิทยาศาสตร์ มาพิจารณาเพื่อแบ่งกลุ่ม

การทดสอบวิชาสังคมศึกษาใช้แบบสอบที่ผกาจารย์ของแผนกวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์สร้างขึ้น จำนวน 50 ข้อ แบบสอบนี้ครอบคลุมเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาถึงชั้นประถมศึกษาปีที่เจ็ด และหลังจากทดสอบแล้ว ผู้วิจัยได้นำกระดาษคำตอบมาวิเคราะห์หาข้อใดที่ผู้รับการอบรมผิดกันมาก แสดงว่าผู้รับการอบรมไม่เข้าใจในเนื้อหา นั้น ดังนั้น ในการให้ความรู้วิชาสามัญผู้วิจัยจะนำเนื้อหาที่ผู้รับการอบรมส่วนใหญ่ไม่เข้าใจมาสอนทบทวนให้เป็นพิเศษ เน้นมากกว่าเนื้อหานอื่น

การแบ่งกลุ่ม

เมื่อทดสอบวิชาสามัญแล้ว ได้นำคะแนนวิชาภาษาไทยและวิทยาศาสตร์มาพิจารณาแบ่งกลุ่มผู้รับการอบรม เป็น 3 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 จำนวน 25 คน คะแนนวิชาภาษาไทยและวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับสูง

กลุ่มที่ 2 จำนวน 22 คน คณะนิเทศศาสตร์และวิทยาศาสตร์อยู่ใน
ระดับปานกลาง

กลุ่มที่ 3 จำนวน 14 คน คณะนิเทศศาสตร์และวิทยาศาสตร์อยู่ใน
ระดับต่ำ

การจัดตารางการฝึกอบรม

การฝึกอบรมครั้งนี้ ผู้เข้ารับการอบรมทุกกลุ่มมีเวลาเรียนสัปดาห์ละ 6 วัน ตั้งแต่
วันจันทร์ ถึงวันเสาร์ วันละ 6 ชั่วโมง แต่ในวันเสาร์มีการอบรมภาคเช้าเพียง 1 ชั่วโมง
ในภาคบ่าย เป็นกิจกรรมพิเศษ รวมเวลาการอบรม สัปดาห์ละ 31 ชั่วโมง การอบรมเริ่ม
เวลา 8.30 นาฬิกา ถึงเวลา 15.30 นาฬิกา หยุดพัก 1 ชั่วโมง เวลา 11.30-12.30
นาฬิกา ในตอนเช้า ผู้เข้ารับการอบรมจะต้องมาเข้าแถวเคารพธงชาติพร้อมกันเวลา
8.15 นาฬิกา และในตอนเย็น ผู้เข้ารับการอบรมทุกกลุ่มจะมีโอกาสได้พบอาจารย์ที่ปรึกษา
วันละ 1 ชั่วโมง ตั้งแต่เวลา 15.30-16.30 นาฬิกา เพื่อหารือถึงปัญหาที่พบในวันนั้น หรือ
ปรึกษาข้อสงสัยของใจต่าง ๆ ทั้งในชั้นการเรียนและปัญหาทั่วไป

ในวันเสาร์ได้จัดให้มีกิจกรรมพิเศษ ซึ่งช่วงสัปดาห์แรก ๆ ของการอบรมเป็นการ
พัฒนาอาคารสถานที่สำหรับใช้ในการอบรม เช่น กั้นห้องเรียน ทำทางเดินเข้าโรงเรียน
ทำชั้นวางหนังสือสำหรับห้องสมุด ทำชั้นเก็บอุปกรณ์การสอน ในช่วงหลังเป็นการจัดกิจกรรม
เพื่อเสริมประสบการณ์ของผู้เรียน เช่น สอนเพลง และเกม เพื่อใช้ประกอบการสอน การ
ทำอุปกรณ์การสอนและการศึกษานอกสถานที่

การแบ่งช่วงเวลาการฝึกอบรม

การฝึกอบรมแบ่งเป็นสองตอน คือ ในช่วงแรกตั้งแต่วันที่ 3 พฤศจิกายน 2518
ถึงวันเสาร์ที่ 20 ธันวาคม 2518 รวม 7 สัปดาห์ เป็นการให้ความรู้ทางภาคทฤษฎี หลัง
จากนั้นได้ส่งผู้รับการอบรมออกฝึกสอนตามโรงเรียนชั่วคราวในหมู่บ้านชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ใน
จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 11 โรงเรียน เป็นเวลา 5 สัปดาห์ ตั้งแต่วันที่ 22 ธันวาคม
2518 ถึงวันเสาร์ที่ 24 มกราคม 2519 สัปดาห์สุดท้ายตั้งแต่วันที่ 25 มกราคม ถึง 31 มกราคม
2519 เป็นการวัดผล การสัมมนาหลังการฝึกสอนและพิธีปิดการอบรม

การฝึกอบรมวิชาสังคมศึกษา

ผู้เข้ารับการอบรมทุกกลุ่มจะได้เรียนวิชาสังคมศึกษาสัปดาห์ละ 7 ชั่วโมง ซึ่งจะต้องเรียนทั้งเนื้อหาของวิชาสังคมศึกษา และวิธีสอนวิชาสังคมศึกษาควบคู่กันไป โดยมีขั้นตอนการฝึกอบรม ดังนี้

ระยะแรก สอนเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาเพื่อให้ความรู้ และปลูกฝังทัศนคติ ในขณะเดียวกันได้สอดแทรกวิชาครูเบื้องต้น เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการเรียนในขั้นต่อไป และการฝึกสอนตลอดจนเตรียมตัวเป็นครูเมื่อผ่านการอบรมแล้ว ใช้เวลาประมาณ 2 สัปดาห์

ระยะที่สอง ใช้หลักการสอนแบบถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์โดยทันที (Transfer Experience Approach) และใช้เทคนิคการสาธิต (Demonstration) โดยผู้วิจัยจะเลือกเนื้อหาจากแบบเรียนวิชาสังคมศึกษาสำหรับนักเรียนชาวเขา เรื่องใดเรื่องหนึ่งในชั้นใดก็ตาม แล้วสมมติให้ผู้เข้ารับการอบรมเป็นเด็กชาวเขาระดับนั้น ผู้วิจัยจะสาธิตการสอนบทเรียนบทนั้น แล้วอธิบายถึงวิธีการสอน การใช้อุปกรณ์ และสรุปหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ให้หลักเกณฑ์ต่าง ๆ นี้ในระยะหลังเมื่อผู้รับการอบรมเคยชินกับวิธีการสาธิตและได้หลักเกณฑ์ที่ผู้วิจัยสรุปให้บ้างแล้ว ผู้วิจัยจึงให้ผู้รับการอบรมช่วยกันคิดหาหลักการต่าง ๆ เอง หลังจากสาธิตการสอนและอธิบายแนะนำวิธีการสอนแล้ว ผู้รับการอบรมจะทดลองสอนตามแนวที่ผู้วิจัยสาธิตให้ดู เนื้อหาที่ผู้วิจัยเลือกสำหรับสาธิตการสอนในระยะที่สองนี้ ส่วนใหญ่เป็นเนื้อหาในชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่ง เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้รับการอบรม ซึ่งจะต้องฝึกสอนในชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่งและสอง

ระยะที่สาม การฝึกทักษะการสอนเฉพาะอย่าง และการทดลองใช้แบบจำลองการสอน ผู้วิจัยได้แจกแบบจำลองการสอนวิชาสังคมศึกษาที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น อธิบายศัพท์และวิธีใช้แบบจำลองการสอน อธิบายบทฝึกทักษะการสอนเฉพาะอย่างในแบบจำลองการสอนแต่ละหน่วย และให้ผู้รับการอบรมศึกษาแบบจำลองการสอนอย่างละเอียด โดยเฉพาะบทฝึกทักษะการสอนเฉพาะอย่าง ผู้วิจัยจะเลือกเนื้อหากิจกรรมและอุปกรณ์บางอย่างที่เสนอแนะไว้ในแบบจำลองมาสาธิตเป็นตัวอย่าง และนำบทฝึกทักษะการสอนเฉพาะอย่างมาทำให้ดู จากนั้นผู้รับการอบรมจะต้องฝึกทักษะตามบทฝึกทักษะในแบบจำลองการสอนที่แจกให้ทุกคน การฝึกทักษะการสอนเฉพาะอย่างนี้ ในตอนแรกผู้รับการอบรมเพียงแต่ศึกษาบทฝึกทักษะในแบบจำลองการสอนให้เข้าใจ กู

ตัวอย่างที่ผู้วิจัยทำให้ดูแล้วทำตามบทฝึกทักษะ เมื่อผู้รับการอบรมได้ทดลองฝึกทักษะตามแบบจำลองการสอนไปบ้างแล้ว จึงแบ่งกลุ่มผู้รับการอบรมกลุ่มละ 4 - 5 คน ร่วมกันศึกษบทฝึกทักษะ แล้วปรับปรุงคัดแปลงบทฝึกทักษะนี้ใหม่โดยเลือกเนื้อหาอื่นในแบบเรียนสังคมศึกษาเรื่องใดก็ได้ แต่ยังคงยึดแนวทางตามแบบของบทฝึกทักษะที่ให้ การปรับปรุงบทฝึกทักษะ แต่ละกลุ่มจะมีเวลาเตรียมตัว 2 - 3 วัน ในการเตรียมตัวของแต่ละกลุ่มนี้ผู้วิจัยจะให้คำแนะนำและช่วยเหลือก่อนที่ผู้รับการอบรมจะออกมาฝึกตามบทที่ผู้รับการอบรมเตรียมไว้

ขณะที่ผู้รับการอบรมคนใดคนหนึ่งฝึกทักษะการสอนเฉพาะอย่างอยู่นั้น เพื่อนในกลุ่มจะเป็นผู้สังเกต และเมื่อจบการฝึกทักษะของแต่ละคนแล้ว ผู้สังเกตจะแสดงความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ท่าทาง น้ำเสียง และความคล่องในการใช้ทักษะ ผู้รับการอบรมจะฝึกทักษะการสอนเรียงตามลำดับ คือ ทักษะการนำเข้าสู่บทเรียนโดยการเล่านิทาน ทักษะการใช้คำถาม ทักษะการใช้อุปกรณ์การสอน ทักษะการเสริมกำลังใจ ทักษะการสรุปบทเรียน โดยการแสดงบทบาทสมมติ การฝึกทักษะต่างๆ เหล่านี้ใช้แนวทางของการสอนแบบจุลภาค (Micro Teaching).

การทดลองใช้แบบจำลองการสอนวิชาสังคมศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนี้ ไม่ได้ทดลองใช้เรียงตามลำดับตั้งแต่หน่วยที่ 1 - 5 เพราะในบางโอกาสได้นำแบบจำลองการสอนมาทดลองใช้ให้เหมาะกับสถานการณ์ เช่น ในสัปดาห์วันที่ 5 ธันวาคม ผู้วิจัยก็ได้้นำแบบจำลองการสอนหน่วยที่ 4 บุคคลที่เรายกย่องมาทดลองใช้ เพราะแบบจำลองการสอนหน่วยนี้เป็นเรื่ององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

นอกจากการฝึกทักษะตามแบบจำลองการสอนแล้ว ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้รับการฝึกอบรมนำไปใช้สอนต่อไป เช่น การเลือกประธานรุ่นของผู้เข้ารับการอบรมโดยใช้วิธีการคัดเลือกตั้งผู้แทนราษฎร การจัดกระดานป้ายนิเทศวันลอยกระทง การจัดนิทรรศการ และจัดงานในวันที่ 5 ธันวาคม 2518 เพื่อแสดงความจงรักภักดีต่อองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งทำให้ผู้รับการอบรมได้รับความรู้และเห็นตัวอย่างการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนการสอน

ระยะที่สี่ การเตรียมตัวเพื่อฝึกสอน หลังจากผู้รับการอบรมได้ฝึกทักษะตามแบบจำลองการสอนแล้ว ผู้วิจัยได้แจกตัวอย่างบันทึกการสอนวิชาสังคมศึกษา อธิบายรายละเอียด

ในการทำบันทึกการสอน แล้วให้ผู้รับการอบรมเลือกบทเรียนจากแบบจำลองการสอนเรื่องใดก็ได้สำหรับทำบันทึกการสอน เมื่อผู้รับการอบรมได้ฝึกทำบันทึกการสอนจนเป็นแล้ว จึงจับคู่กันเตรียมการสอนโดยการนำทักษะต่าง ๆ ที่ได้ฝึกไปแล้วมาผสมผสานกันจัดเตรียมกิจกรรมการสอนเต็ม 1 ชั่วโมง และทดลองสอนตามบันทึกนั้น

การฝึกอบรมภาคทฤษฎีตลอดเวลา 7 สัปดาห์ ดังได้กล่าวแล้ว ทำการฝึกอบรม ณ ศูนย์พัฒนาและส่งเสริมชาวเขา อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

การฝึกภาคปฏิบัติ

หลังจากได้เรียนภาคทฤษฎีเป็นเวลา 7 สัปดาห์แล้ว ผู้รับการอบรมจะต้องออกฝึกสอน ที่โรงเรียนชั่วคราวตามหมู่บ้านชาวเขาในเขตปฏิบัติการพัฒนาและส่งเสริมชาวเขาในจังหวัดเชียงราย โดยผู้รับการอบรมจะแบ่งกลุ่มกันไปอยู่ประจำที่เขตปฏิบัติการต่าง ๆ รวม 4 เขต เป็นเวลา 5 สัปดาห์ เพื่อนำความรู้ที่ได้จากการอบรมภาคทฤษฎีไปทดลองใช้กับสภาพการณ์จริง

การแบ่งกลุ่มออกฝึกสอน

การส่งผู้รับการอบรมออกฝึกสอน ได้แบ่งออกเป็นกลุ่ม จำนวนตั้งแต่กลุ่มละ 3-10 คน เพื่อฝึกสอนที่โรงเรียนตามหมู่บ้านในเขตปฏิบัติการพัฒนาและส่งเสริมชาวเขาในจังหวัด-เชียงราย ตามรายละเอียดดังนี้

1. ศูนย์พัฒนาและส่งเสริมชาวเขา อำเภอแม่จัน มีโรงเรียนที่ส่งครูฝึกสอน 4 โรงเรียน คือ
 - 1.1 โรงเรียนนิคมสร้างตนเองและส่งเสริมชาวเขา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ส่งครูฝึกสอน จำนวน 10 คน
 - 1.2 โรงเรียนบ้านห้วยล้าน เป็นโรงเรียนในหมู่บ้านอีกชื่อ ส่งครูฝึกสอน จำนวน 3 คน
 - 1.3 โรงเรียนบ้านอาโยะใหม่ เป็นโรงเรียนในหมู่บ้านอีกชื่อ ส่งครูฝึกสอน จำนวน 3 คน

1.4 โรงเรียนบ้านผาเคื่อ เป็นโรงเรียนในหมู่บ้านเข้า ส่งครูฝึกสอน

จำนวน 5 คน

2. เขตปฏิบัติการบ้านยางคำนุ อำเภอมือง เป็นเขตปฏิบัติการในหมู่บ้านกะเหรี่ยง มีโรงเรียนที่ส่งครูฝึกสอน 2 โรงเรียน คือ

2.1 โรงเรียนบ้านยางคำนุ ส่งครูฝึกสอน 9 คน

2.2 โรงเรียนบ้านยางกลาง ส่งครูฝึกสอน 8 คน

3. เขตปฏิบัติการบ้านเล้าชี่ก้วย อำเภอแม่จัน มีโรงเรียนที่ส่งครูฝึกสอน 3 โรงเรียน คือ

3.1 โรงเรียนบ้านเล้าชี่ก้วย เป็นโรงเรียนในหมู่บ้านเข้า ส่งครูฝึกสอน

จำนวน 4 คน

3.2 โรงเรียนบ้านจะพือ เป็นโรงเรียนในหมู่บ้านมุเซอ ส่งครูฝึกสอน

จำนวน 3 คน

3.3 โรงเรียนบ้านปางสา หมู่บ้านนี้มีชาวเขาอยู่รวมกัน 3 เผ่า คือ มุเซอ ลีซอ และ จีนฮ่อ ส่งครูฝึกสอน จำนวน 4 คน

4. เขตปฏิบัติการบ้านห้วยโค้ง อำเภอเวียงป่าเป้า เป็นเขตปฏิบัติการในหมู่บ้านกะเหรี่ยง มีโรงเรียนที่ส่งครูฝึกสอน จำนวน 2 โรงเรียน คือ

4.1 โรงเรียนบ้านห้วยโค้ง ส่งครูฝึกสอน จำนวน 6 คน

4.2 โรงเรียนบ้านห้วยหินลาด ส่งครูฝึกสอน จำนวน 6 คน

การแบ่งกลุ่มครูฝึกสอน ได้พยายามให้ทุกกลุ่มมีครูฝึกสอนที่มีความรู้ และทักษะ การสอนอยู่ในเกณฑ์ดี อย่างน้อย กลุ่มละ 1 คน และครูฝึกสอนส่วนใหญ่จะสอนเด็กชาวเขาตรงตามแผนของตน สำหรับวิชาสังคมศึกษา ครูฝึกสอนจะใช้แบบจำลอง การสอนวิชาสังคมศึกษา และแบบเรียนวิชาสังคมศึกษาสำหรับนักเรียนชาวเขาเป็นแนวทางในการเตรียมการสอน

การนิเทศการสอน

คณะวิทยากรผู้ให้การอบรมได้แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม หมุนเวียนให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะ เพื่อให้ครูฝึกสอนได้ปรับปรุงการสอน โดยใช้แบบนิเทศและประเมินผลการฝึกสอนทั้ง

ได้กล่าวแล้ว คณะวิทยากรแต่ละกลุ่มจะหมุนเวียนให้การนิเทศ์โดยอยู่ประจำยัง เขตปฏิบัติการ เขตละ 1 สัปดาห์ แล้วหมุนเวียนกันต่อไป การนิเทศ์การสอนนั้นวิทยากรทุกท่านจะดูการสอนทุกวิชาตามตารางสอนของโรงเรียนนั้น ผู้วิจัยได้มีโอกาสดูการสอนวิชาสังคมศึกษาของครูฝึกสอนทุกคน อย่างน้อยคนละ 1 ชั่วโมง

การสัมมนาหลังการฝึกสอน

เมื่อผู้รับการอบรมเสร็จสิ้นการฝึกสอนกลับมาพร้อมกัน ณ ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ ชาวเขา อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย แล้ว คณะวิทยากรได้จัดให้มีการสัมมนาขึ้นเพื่อให้ผู้รับการอบรมได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และเพื่อให้หัวหน้าหน่วยปฏิบัติการพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาทั้ง เขตที่มีครูฝึกสอนและเขตอื่น ได้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการสอนตามโรงเรียนชั่วคราวดังกล่าวมาแล้ว เพื่อเป็นแนวในการปรับปรุงแก้ไขและส่งเสริมการศึกษาของชาวเขาต่อไป

การสัมมนาได้แบ่งผู้รับการอบรมออกเป็น 6 กลุ่ม กลุ่มละประมาณ 10 คน แต่ละกลุ่มจะมีผู้รับการอบรมจากโรงเรียนที่ออกฝึกสอนต่าง ๆ กระจายกันไป และมีวิทยากรผู้ให้การอบรมเป็นวิทยากรประจำกลุ่ม กลุ่มละ 1 คน ผู้รับการอบรมจะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในวันข้อต่อไปนี้

1. ข้อดีและความสำเร็จที่ได้จากการฝึกสอน
2. ปัญหาและอุปสรรคระหว่างการฝึกสอน
3. ข้อเสนอแนะทั่วไป

การสัมมนานี้ นอกจากผู้รับการอบรมจะได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันแล้ว ผู้รับการอบรมยังจะได้ประเมินผลตัวเองในขณะที่ออกฝึกสอนอีกด้วย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการทดสอบ แบบประเมินผล และ แบบนิเทศ์การสอน

ดังนี้

1. ทดสอบความรู้วิชาสังคมศึกษา และวิชาครูเบื้องต้น ของผู้รับการอบรมก่อนและหลังการฝึกอบรม แบบสอบวิชาสังคมศึกษา มีจำนวน 50 ข้อ แบบสอบวิชาครู มีจำนวน 100 ข้อ เมื่อผู้รับการอบรมทำแบบสอบทั้งสองชุดเสร็จแล้ว นำกระดาษคำตอบมาตรวจนับคะแนน ข้อที่ผู้รับการอบรมตอบถูก ได้ 1 คะแนน ข้อที่ตอบผิด ได้ 0 คะแนน การทดสอบหลังการฝึกอบรมใช้แบบสอบชุดเกี่ยวกับการทดสอบก่อนการฝึกอบรม

2. ประเมินผลการฝึกสอน โดยใช้แบบนิเทศและประเมินผลการฝึกสอนที่คณะวิทยากรร่วมกันสร้าง แบบประเมินผลนี้มีรายการที่ก่อให้เกิดคะแนน 10 รายการ คะแนนเต็ม 30 คะแนน

3. ประเมินผลความเข้าใจเนื้อหาแบบจำลองการสอนและสำรวจความมั่นใจในการนำแบบจำลองการสอนไปใช้สอน

4. ประเมินผลความเข้าใจเนื้อหาแบบเรียนวิชาสังคมศึกษา และสำรวจความมั่นใจในการนำแบบเรียนไปใช้สอน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การจัดอันดับคะแนน นำผลสอบวิชาสังคมศึกษา วิชาครูเบื้องต้น หลังการฝึกอบรม และความสามารถในการฝึกสอนวิชาสังคมศึกษามาจัดอันดับคะแนนเป็นตัวอักษร A, B, C, D และ F ตามวิธีของ ดีวีย์ บี สตุท² (Dewey B. Stuit) โดยใช้มัธยฐานเป็นจุดหลัก และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นค่าแบ่งช่วงคะแนน ชีคจำกัดกลางของ A อยู่ที่ 1.5 เท่าของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คะแนนแต่ละอันดับห่างกันช่วงละ 1 เท่า ของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.1 การหามัธยฐาน นำคะแนนวิชาสังคมศึกษา วิชาครูเบื้องต้น หลังการฝึกอบรม และความสามารถในการฝึกสอนวิชาสังคมศึกษา ของผู้รับการฝึกอบรม จำนวน 61 คน มาเรียงคะแนนจากสูงที่สุดไปหาค่าสุดท้ายตามลำดับคะแนน ลำดับที่ 31 จะเป็นมัธยฐานของแต่ละวิชา

²Robert L. Ebel, Essentials of Educational Measurement

(New Jersey: Prentice-Hall, Inc., 1972), pp. 426-432.

1.2 หาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนนต่างๆ
ดังได้กล่าวมาแล้วในข้อ 1.1 โดยใช้สูตร³

$$s = \frac{\sum x_H - \sum x_L}{\frac{N}{2}}$$

เมื่อ s แทนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

N แทนจำนวนผู้รับการอบรม

x_H แทนคะแนนของผู้รับการฝึกอบรมในกลุ่มสูง (มี $\frac{N}{2}$ จำนวน
นับจากคะแนนสูงสุดลงมา 10 คน)

x_L แทนคะแนนของผู้รับการฝึกอบรมในกลุ่มต่ำ (มี $\frac{N}{2}$ จำนวน
นับจากคะแนนต่ำสุดขึ้นไป 10 คน)

$\sum x_H$ แทนผลรวมของคะแนนในกลุ่มสูง

$\sum x_L$ แทนผลรวมของคะแนนในกลุ่มต่ำ

2. การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

2.1 การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนวิชาครูเบื้องต้น หลังการฝึกอบรม
กับความสามารถในการฝึกสอนวิชาสังคมศึกษา แบบเพียร์สัน (Pearson's Product
Moment Correlation Coefficient) ตามสูตร⁴

³ ประคอง กรรณสูต, "การให้คะแนน," วารสารครูศาสตร์, 4 (กุมภาพันธ์ - พฤษภาคม, 2517), 56.

⁴ ประคอง กรรณสูต, สถิติศาสตร์ประยุกต์สำหรับครู (พิมพ์ครั้งที่ 3 ; พระนคร : ไทวันวัฒนาพานิช, 2515). หน้า 106.

$$r_{XY} = \frac{N \sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{[N \sum X^2 - (\sum X)^2][N \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

- เมื่อ r_{XY} แทนสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคะแนนวิชาครูกับความสามารถในการฝึกสอน
- N แทนจำนวนผู้รับการฝึกอบรม
- $\sum X$ แทนผลรวมทั้งหมดของคะแนนวิชาครู
- $\sum Y$ แทนผลรวมทั้งหมดของคะแนนความสามารถในการฝึกสอนวิชาสังคมศึกษา
- $\sum X^2$ แทนผลรวมทั้งหมดของคะแนนวิชาครูแต่ละตัวยกกำลังสอง
- $\sum Y^2$ แทนผลรวมทั้งหมดของคะแนนความสามารถในการฝึกสอนวิชาสังคมศึกษาแต่ละตัวยกกำลังสอง

2.2 การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างสัมฤทธิผลวิชาสังคมศึกษากับความสามารถในการฝึกสอนวิชาสังคมศึกษา ใช้วิธีการเช่นเดียวกับข้อ 2.1

3. การหาประสิทธิภาพของการฝึกอบรม

นำคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบวิชาสังคมศึกษาและวิชาครูเบื้องต้นก่อนและหลังการฝึกอบรมมาทดสอบค่าที่ (t -test) เพื่อทดสอบสมมติฐานของการวิจัย ตามสูตร⁵

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 95.

$$t = \frac{\bar{d}}{S_{\bar{d}}}$$

เมื่อ \bar{d} แทนมัธยฐานเลขคณิตของผลต่างของคะแนนก่อนและหลังการฝึกอบรมแต่ละจำนวน

$S_{\bar{d}}$ แทนความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของผลต่าง

t แทนอัตราส่วนวิกฤติ

หาความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน จากสูตร

$$S_{\bar{d}} = \frac{S.D._d}{\sqrt{N-1}}$$

เมื่อ $S_{\bar{d}}$ แทนความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของผลต่าง

$S.D._d$ แทนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลต่าง

N แทนจำนวนผู้รับการอบรม

หาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากสูตร

$$S.D._d = \sqrt{\frac{\sum d^2}{N} - \left[\frac{\sum d}{N}\right]^2}$$

เมื่อ $\sum d$ แทนผลรวมทั้งหมดของผลต่างของคะแนนก่อนและหลังการอบรม

$\sum d^2$ แทนผลรวมทั้งหมดของผลต่างของคะแนนก่อนและหลังการอบรมแต่ละตัวยกกำลังสอง

N แทนจำนวนผู้รับการอบรม

4. ประเมินผลความเข้าใจเนื้อหาในแบบจำลองการสอนและสำรวจความมั่นใจในการนำแบบจำลองการสอนไปใช้

4.1 นำความคิดเห็นของผู้รับการอบรมทุกคนในแต่ละรายการของแบบประเมินผลความมั่นใจในการนำแบบจำลองการสอนวิชาสังคมศึกษาไปใช้ทั้งก่อนและหลังการฝึกสอน มาหาค่ามัธยิมเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามสูตร⁶

$$\bar{X} = \frac{\sum fX}{N}$$

เมื่อ \bar{X} แทนค่ามัธยิมเลขคณิตของแต่ละรายการ

$\sum fX$ แทนผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้รับการอบรมทุกคนในแต่ละรายการ

N แทนจำนวนผู้รับการฝึกอบรม

การหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแบบประเมินผลความมั่นใจในการนำแบบจำลองการสอนวิชาสังคมศึกษาไปใช้แต่ละรายการ ทั้งก่อนและหลังการฝึกสอน ใช้สูตร⁷

$$S.D = \sqrt{\frac{\sum fX^2}{N} - \left[\frac{\sum fX}{N}\right]^2}$$

เมื่อ S.D. แทนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแต่ละรายการ

$\sum fX$ แทนผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้รับการอบรมทุกคนในแต่ละรายการ

$\sum fX^2$ แทนผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้รับการอบรมทุกคนในแต่ละรายการแต่ละตัวยกกำลังสอง

N แทนจำนวนผู้รับการอบรมทั้งหมด

⁶เรื่องเดียวกัน, หน้า 41.

⁷เรื่องเดียวกัน, หน้า 51.

4.2 นำความมั่นใจของผู้รับการอบรมในการนำเนื้อหาแบบจำลองการสอนวิชา สังคมศึกษาไปใช้สอนในแต่ละรายการ ทั้งก่อนและหลังการฝึกสอนมาหาค่าร้อยละของความเห็น ที่นำไปใช้สอนไม่ได้

4.3 นำคะแนนรวมของความเข้าใจเนื้อหาในแบบจำลองการสอนของแต่ละคน ก่อนและหลังการฝึกสอนมาทดสอบค่าที่ (t-test) ตามวิธีการในข้อ 3.

5. ประเมินผลความเข้าใจเนื้อหาแบบเรียนวิชาสังคมศึกษา และสำรวจความมั่นใจ ในการนำแบบเรียนวิชาสังคมศึกษาไปใช้สอน

นำคะแนนความเข้าใจเนื้อหาแบบเรียนและความมั่นใจในการนำแบบเรียนวิชา สังคมศึกษาไปใช้ ของผู้รับการอบรม ทั้งก่อนและหลังการฝึกสอนมาหาค่าสถิติต่าง ๆ ตามวิธีการในข้อ 4.

6. ประเมินผลความสามารถในการฝึกสอนวิชาสังคมศึกษา โดยนำคะแนนจากแบบนิเทศ และประเมินผลการฝึกสอนของวิทยากรทุกท่านที่นิเทศการสอนและให้คะแนนการฝึกสอนวิชา สังคมศึกษาของผู้รับการอบรมแต่ละคน มาหารเฉลี่ยโดยยึดหลักว่า คะแนนของผู้วิจัยจะเป็น 2 เท่า เพราะผู้วิจัยสอนวิธีการสอนสังคมศึกษาโดยตรง ย่อมจะเห็นข้อดีและข้อบกพร่องของ ครูฝึกสอนในวิชาสังคมศึกษากว่าวิทยากรท่านอื่นที่ไม่ได้สอนวิธีสอนวิชาสังคมศึกษา

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบจำลอง การสอนวิชาสังคมศึกษาโดยเน้นทักษะการสอน เฉพาะอย่าง
 ในชั้นประถมศึกษาปีที่สอง สำหรับครูช่วยสอนชาวเขา

คำแนะนำเบื้องต้น

แบบจำลอง การสอนวิชาสังคมศึกษา โดยเน้นทักษะการสอน เฉพาะอย่างในชั้น
 ประถมศึกษาปีที่สองนี้ มีลักษณะเป็นหน่วยเสนอแนะการสอน เพื่อช่วยครูในการเตรียมการ
 สอน ลักษณะโครงสร้างของแบบจำลองการสอนแต่ละตอนจะมีลักษณะเหมือนกัน คือ แบ่ง เป็น
 5 ส่วน ใหญ่ ๆ คือ บทนำ เนื้อหา สิ่งเสริมประสบการณ์ ประสบการณ์ และกิจกรรมและ
 บทฝึกทักษะ ในแต่ละส่วนยังมีส่วนย่อย ๆ ดังนี้

1. ส่วนบทนำ จะบอกให้ทราบถึงหน่วย ชื่อตอน ทักษะที่เน้นพิเศษความน่า ความมุ่งหมาย
 แนวคิด ซึ่งจะขยายความต่อไป คือ

ความน่า จะบอกถึงลักษณะของแบบจำลองการสอนหน่วยนั้น ๆ ว่า ต้องการ
 เน้นอะไร เป็นพิเศษ และอธิบายถึงทักษะที่ต้องการ เน้นว่า จะมีวิธี
 การฝึกได้อย่างไร เพื่อให้ครู เข้าใจได้ง่ายขึ้น เมื่ออ่านบทฝึกทักษะ

ความมุ่งหมาย จะบอกความมุ่งหมายในรูปของความมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม
 และความมุ่งหมายเชิงมโนธรรม ตามลักษณะของ เนื้อหาแต่ละ
 หน่วย

แนวคิด คือ ความคิดสำคัญ ที่ได้จากเนื้อหาและกิจกรรมแต่ละหน่วย
 เพื่อช่วยให้ผู้สอนทราบถึงสาระสำคัญที่เด็กควรจะได้รับเมื่อเรียน
 จบหน่วยนั้น ๆ แล้ว

2. ส่วนเนื้อหา เป็นการนำเอาเนื้อหาสังเขปจากแบบเรียนสังคมศึกษา สำหรับนักเรียน
 ชาวเขาชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มาสรุป หรือนำเนื้อหาจากที่อื่น ๆ บางมาเพิ่ม
 เติม เพื่อให้ได้ความชัดจะช่วยครูในการเตรียมเนื้อหา

3. ส่วนสิ่ง เสริมประสพการณ

เป็นส่วนที่ครูจะตอง เตรียม เพื่อเสริมกิจกรรมการ เรียนการสอนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งประกอบด้วย

- ปัญหาาคิด
- หนังสืออ่านเพิ่มเติมและรายชื่อเอกสาร เสริมประสพการณ
- แหล่งวิทยากร
- อุปกรณ์
- เพลง
- เล่นสนุก
- คำใหม่

4. ส่วนประสพการณและกิจกรรมประกอบด้วย

กิจกรรมเสนอแนะ เป็นรายการกิจกรรมต่าง ๆ ที่เสนอแนะไว้อย่างกว้าง ๆ ตามลักษณะเนื้อหาในหน่วยที่จะจัดกิจกรรมให้สอดคล้องได้ มิได้หมายความว่า ครูจำเป็นต้องจัดกิจกรรมตามที่เสนอแนะมาทุกข้อ แต่เพื่อให้ครูได้เลือกใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม บุคลิกภาพ ความสามารถ ความสนใจของครู เท่าที่ครูจะจัดทำได้

ตัวอย่างกิจกรรมใน 1 ชั่วโมง เป็นการเสนอแนะลำดับขั้น กิจกรรมการสอน เฉพาะตอนใดตอนหนึ่งในหน่วย เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายบางข้อ และแนวคิดบางประการของหน่วย

แบบทดสอบ เป็นเพียงแบบทดสอบเสนอแนะเท่านั้น ครูอาจดัดแปลงเพิ่มเติม หรือตัดทอนได้ ตามสภาพการเรียนการสอนที่ครูจัดขึ้น

เอกสารเสริมประสพการณ เป็นเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่สอน เพื่อช่วยขยายความรู้ของผู้เรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เนื่องจากแบบจำลอง การสอนนี้สร้างสำหรับครูช่วยสอนชาว เขาซึ่งห่างไกลจากแหล่งคนควา ยากแก่การหาหนังสืออ่านประกอบ เพื่อที่ครูจะได้มีความรู้กว้างขวางขึ้น จึงจัดเอกสารสำหรับครูไว้เป็นส่วนมาก เมื่อครูอ่านเอกสารสำหรับครูแล้ว อาจจะดัดแปลงให้ง่ายขึ้น เพื่อจัดทำเป็นเอกสารเสริมประสพการณสำหรับนักเรียนของตนต่อไป

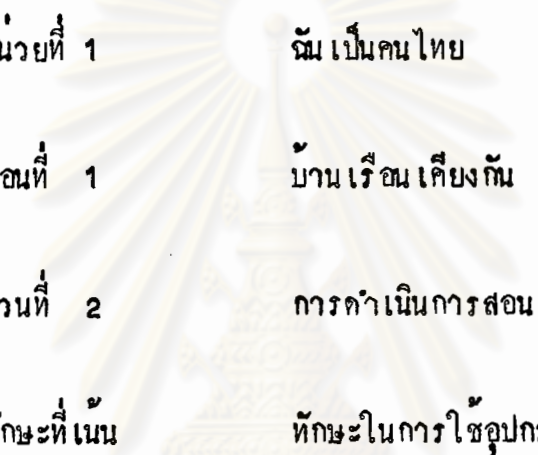
5. ส่วนบทฝึกทักษะ เป็นบทสำหรับฝึกทักษะที่เน้นในแต่ละหน่วย ซึ่งหลังจากครูได้ศึกษาทักษะนั้น ๆ แล้ว อาจจัดเตรียมบันทึกการสอนสำหรับฝึกทักษะที่ต้องการ โดยอาศัยจากแบบจำลองการสอน และวิธีการจากบทฝึกที่ให้ได้ เป็นตัวอย่าง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลักษณะโครงสร้างแบบจำลองการสอนวิชาสังคมศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่สอง
โดยเน้นทักษะการสอนเฉพาะอย่าง

<p>บทนำ</p>	<p>หน่วยที่..... ชื่อหน่วย ตอนที่..... ชื่อตอน ส่วนที่..... ทักษะที่เน้น..... ความน่า ความมุ่งหมาย แนวคิด</p>
<p>เนื้อหา</p>	<p>เนื้อหาสังเขป</p>
<p>สิ่งเสริม ประสมการณ์</p>	<p>ปัญหาหน้าคิด หนังสืออ่านเพิ่มเติมและรายชื่อเอกสารเสริมประสมการณ์ แหล่งวิทยาการ อุปกรณ์ เพลง เล่นสนุก คำใหม่</p>
<p>ประสมการณ์ และกิจกรรม</p>	<p>กิจกรรมเสนอแนะ ตัวอย่างการจัดกิจกรรมใน 1 ชั่วโมง แบบทดสอบ เอกสารเสริมประสมการณ์</p>
<p>บทฝึกทักษะ</p>	<p>บทฝึกทักษะการสอนเฉพาะอย่าง</p>

หน่วยที่ 1	ฉัน เป็นคนไทย
ตอนที่ 1	บ้าน เรือน เคียงกัน
ส่วนที่ 2	การดำเนินการสอน
ทักษะที่ เน้น	ทักษะในการใช้อุปกรณ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความน่า

บทจำลองการสอน เรื่องบ้าน เรือน เคียงกัน เป็นการเสนอแนวทางในการสอน เรื่องบ้าน เรือน เคียงกัน โดยการเน้นให้ครูได้ฝึกทักษะการใช้อุปกรณ์ในชั้นสอน ซึ่งใช้เวลา ประมาณ 15 - 20 นาที สำหรับการฝึกทักษะ สำหรับเวลาที่จะใช้สอนจนจบเรื่องนี้ ครูอาจจะใช้เวลา 1 - 2 ช่วงเวลา ตามความเหมาะสม

อุปกรณ์การสอน เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญ ซึ่งจะช่วยให้การเรียนการสอนดำเนินไปด้วยดี ครูสามารถนำอุปกรณ์การสอนมาใช้ประกอบการสอนได้ทุกขั้นตอนของการสอนตั้งแต่ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ชั้นสอนและขั้นสรุปบทเรียน ทั้งนี้ ในการใช้อุปกรณ์การสอนจะประสบผลตามจุดมุ่งหมายได้มากน้อยเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับ การเลือกและวิธีใช้อุปกรณ์การสอนของครูในแต่ละครั้ง เป็นสำคัญ

ความมุ่งหมาย

1. ให้นักเรียนบอกทิศใต้ถูกต้องทั้งสี่ทิศ
2. ให้นักเรียนบอกหลักในการหาทิศอย่างง่าย ๆ ได้
3. ให้นักเรียนใช้เข็มทิศเป็น
4. ให้นักเรียนบอกได้ว่าแผนผังคืออะไร
5. ให้นักเรียนบอกประโยชน์ของแผนผังได้
6. เมื่อให้นักเรียนดูแผนผังของห้องเรียนแล้วนักเรียนบอกได้ว่า ภาพนั้นแสดงให้เห็นอะไรบ้าง
7. นักเรียนทำแผนผังของห้องเรียนและแผนผังของโรงเรียนได้
8. เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสทำงานเป็นหมู่
9. ให้นักเรียนได้ตระหนักถึงประโยชน์ของแผนผัง

แนวคิ

1. ถ้าเรารู้จักทิศ เราไม่หลงทาง
2. แผนผังบอกทิศทางและที่ตั้งแก่เรา
3. แผนผังจะช่วยให้เราเห็นสิ่งของในพื้นที่นั้นอย่างย่อส่วน
4. บ้านอยู่ใกล้เคียงกันต้องช่วยกัน

เนื้อหาสังเข

ทิศ

การหาทิศ ถ้าเรายืนหันหน้าไปทางที่ตะวันขึ้น ด้านหน้าเราจะเป็นทิศตะวันออก และด้านหลังจะเป็นทิศตะวันตก ทางขวามือจะเป็นทิศใต้ ทางซ้ายมือของเราเป็นทิศเหนือ

เข็มทิศ

คือ เครื่องมือที่ช่วยในการหาทิศ เราอาจหาทิศได้โดยดูตะวันและดาวเหนือ ดาวเหนือขึ้นทางทิศเหนือ

ทิศสำคัญ มี 4 ทิศ คือ

1. ทิศตะวันออก
2. ทิศตะวันตก
3. ทิศเหนือ
4. ทิศใต้

แผนผัง

แผนผังคือ การย่อส่วนของสิ่งต่าง ๆ ในพื้นที่แห่งหนึ่ง ซึ่งจะทำให้เรารู้ทิศทางและที่ตั้งของสิ่งนั้น ๆ เช่น เราเขียนแผนผังห้องเรียน โดยการย่อส่วนและจำลองสิ่งต่าง ๆ ในห้องเรียน เราก็จะรู้ที่ตั้งของกระดานดำ โต๊ะครู และโต๊ะนักเรียน

แผนผังเป็นรูปของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเรามองลงมาจากข้างบน ถ้ามองดูโต๊ะจากเพดาน จะเห็นแต่ฝ่าโต๊ะ ส่วนขามองไม่เห็น เพราะฝ่าโต๊ะบังไว้

บ้านเรือนเคียงกัน

เรามีเพื่อนบ้านอยู่ใกล้เคียงกัน เราช่วยเหลือกัน ช่วยกันทำทางเดิน ช่วยกันทำทางน้ำไหล เราช่วยเหลือกันยามเจ็บไข้

ปัญหาที่คิด

1. แผนผังมีประโยชน์อย่างไร
2. เราจะทำแผนผังได้อย่างไร
3. ในแผนผังจะบอกให้เรารู้อะไรบ้าง
4. เราจะทำแผนผังให้เท่าของจริงได้หรือไม่ เพราะเหตุใด
5. ทิศสำคัญมีกี่ทิศ อะไรบ้าง
6. หลักในการหาทิศอย่างง่าย ๆ มีว่าอย่างไร
7. ทิศมีประโยชน์อย่างไร
8. เข็มทิศคืออะไร

รายชื่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม

สำหรับครู

1. กรมวิชาการ. กระทรวงศึกษาธิการ. อนุสารประกอบหลักสูตรประถมศึกษา
ชั้นต้น 15 อุปกรณ์การสอน. พระนคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2512.
2. หน่วยศึกษานิเทศก์. กรมสามัญศึกษา. คู่มือนิเทศการศึกษา การสอนภูมิศาสตร์
ในชั้นประถมศึกษา. พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2514.
3. หน่วยศึกษานิเทศก์. กรมสามัญศึกษา. โครงการสอนสังคมศึกษาชั้นประถมศึกษา
ที่สอง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2516.

สำหรับนักเรียน

1. สิริินทร์ ช่างโชติ. เข็มทิศนำทาง. นิทานสำหรับเด็ก. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์คุรุสภา, 2518.

2. อุดม ทิรณรัศ. ประมวลวิชาชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. พจนานุกรม: ไทยวัฒนาพานิช
2515.

รายชื่อเอกสาร เสริมประสบการณ์

1. เอกสาร เสริมประสบการณ์ เรื่อง แผนผัง
2. เอกสาร เสริมประสบการณ์ เรื่อง เชื่อมทิศนำทาง

แหล่งวิทยาการ

1. หมู่บ้านที่โรงเรียนตั้งอยู่
2. หน่วยงานนิเทศก์ประจำจังหวัด
3. เจ้าหน้าที่ส่วนการศึกษาประจำอำเภอ
4. คณะกรรมการลูกเสือชาวบ้าน

อุปกรณ์

1. เชือกทึบ
2. ภาพตะวันกำลังขึ้น และตะวันกำลังตก
3. ตัวอย่างแผนผังห้องเรียน อาคารเรียน
4. แผนผังห้องเรียน อาคารเรียน โรงเรียน หมู่บ้าน ตัดเป็นชิ้นส่วนใส่ซองไว้
5. แผนภูมิสรุปเนื้อหา และแผนภูมิเพลง
6. อุปกรณ์ในการทำแผนผัง เช่น กระดาษ ดินสอ ดินสอสี ไม้บรรทัด ยางลบ

เพลง

เพลงแผนผัง (ทำนอง เพลงม้าย่อง)

เรามาเรียนการเขียนแผนผังช่วยการย่อส่วน
 เมื่อมาคิดใคร่ครวญจะรู้ทิศทางและที่ตั้งนา
 มองที่ ๆ อย่าหาวิธีเฝ้าแกระอา
 มาซิเพื่อนมา มาทำแผนผังห้องเรียนเราเอง

เพลงทศ

เดิน เอ๋ย เดินวน	สี่คนสี่ทิศ
ชอดามสถนิค	อยู่ที่ศอะไร
ทิศเหนือทิศใต้	ทิศไหนบอกมา

ทิศทั้งสี่

เข้า ๆ มองไปข้างหน้า	ตะวันส่องจ้าคือทิศตะวันออก
ขวามือคือทิศใต้	ทางซ้ายนั้นไง ทิศเหนือ
ส่วนทิศที่เหลือคานหลัง	ตะวันตกเอ๋ย

เล่นสนุก

การถ่ายภาพ

ให้นักเรียนนำภาพของภาพแผนผังของห้องเรียน อาคารเรียน โรงเรียน และหมู่บ้าน
 หมูละซอง ทำให้เป็นภาพ แล้วพิจารณาว่าเป็นภาพอะไร ประกอบด้วยอะไรบ้าง
 อภิปรายกันในหมู่ แล้วรายงานหน้าชั้น หมู่ใดทำไม่ได้ ให้พลิกภาพขึ้นดูคานหลัง ซึ่งครูเขียน
 อธิบายไว้

ทายทิศ

ให้นักเรียน 4 คน จับมือกันแล้วร้องเพลง "ทิศ" เมื่อเพลงจบให้ทุกคนหยุดและบอกทิศทางที่อยู่ข้างหน้าของนักเรียน คือทิศอะไร ?

เดินไปตามคำสั่ง

แบ่งนักเรียนเป็น 2 กลุ่ม ผลัดกันสั่งให้เดินไปยังทิศต่าง ๆ ถ้ากลุ่มที่ถูกสั่งเดินไปถูกให้ 1 คะแนน ถ้าเดินผิดจะไม่ให้คะแนน

คำใหม่

แผนผัง	ห้องเรียน	โต๊ะ	กระดาน
ดวงอาทิตย์	เหมือง	ชาย	ขวา

กิจกรรมเสนอแนะ

1. สันทนาซักถามนักเรียนในเรื่องพระอาทิตย์ขึ้น และตก
2. ให้นักเรียนหาทิศควยวิซึ่ง่าย ๆ
3. แนะนำให้นักเรียนรู้จักเข็มทิศ และการใช้เข็มทิศ
4. เล่นสนุก เช่น การทายทิศ จากเพลง "เดินวน" เดินตามคำสั่ง ต่อภาพแผนผัง
5. อ่านและเขียนชื่อทิศทั้งสี่
6. อ่านหนังสือแบบเรียน
7. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปแนวทิศ
8. ครูเล่านิทาน
9. แบ่งให้นักเรียนทำบันทึกว่า อาคารในบริเวณโรงเรียนทุกอาคารแต่ละอาคารหันหน้าไปทางทิศใด ?
10. ให้นักเรียนเขียนชื่อเพื่อนบ้านของนักเรียน และบอกด้วยว่าบ้านใครอยู่ทางทิศใด ?
11. นักเรียนส่ง เกตุขาว เหมืองในเวลากลางวันแล้วมาเล่าให้เพื่อนฟัง
12. แบ่งหมู่ทำแผนผังบริเวณโรงเรียน บอกทิศเหมืองในแผนผังด้วย

13. อ่านแผนภูมิสรุปแนวคิด
14. แข่งขันกัน เขียน ชื่อทิศทั้งสี่ทิศ
15. ร้องเพลง
16. ทายทิศจากภาพที่ครูให้ดู
17. ฝึกสังเกต ออกสำรวจบริเวณโรงเรียน สังเกตว่าอะไรอยู่ทางทิศใดของ
ตัวโรงเรียน
18. อ่านคำใหม่

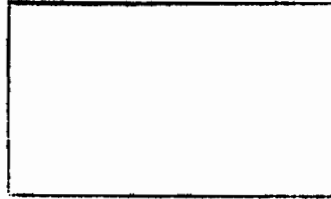
ตัวอย่างการจัดกิจกรรมใน 1 ชั่วโมง

1. ครูนำเข้าสู่บทเรียน โดยการทบทวนเรื่องทิศ ซึ่งเรียนมาแล้วในช่วงเวลาก่อน
2. ครูสอนโดยใช้ภาพแผนผังห้องเรียนประกอบ
3. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปเนื้อหาบทเรียน
4. นักเรียนอ่านแผนภูมิสรุปบทเรียน
5. ร้องเพลงแผนผัง
6. เล่นสนุกต่อภาพแผนผัง เป็นกลุ่ม ๆ
7. นักเรียนลองทำแผนผังห้องเรียนด้วยตนเอง
8. ครูคัดเลือกผลงานของนักเรียนที่ดี ให้เพื่อน ๆ ดู แล้วคิดผลงานไว้หน้าชั้น

เอกสาร เสริมประสบการณ์

เรื่อง แผนผัง

วันหนึ่ง ทิพย์ไปหาลุงที่บ้าน ลุงเล่าถึงการล่าสัตว์ให้ทิพย์ฟัง และบอกว่า ถ้าเรารู้จัก
ทำแผนผังจะช่วยให้เรามองเห็นที่ตั้งของหมู่บ้านของเรา และจำทิศทางที่จะออกล่าสัตว์ได้
ลุงจึงให้ทิพย์ลองทำแผนผังของหนังสือ แต่ทิพย์ทำไม่เป็น ลุงจึงวางหนังสือลงบนพื้นซีกเส้น
รอบหนังสือเป็นรูปสี่เหลี่ยม และบอกว่า นี่แหละแผนผังของหนังสือ

หีบรู้ออง "พุทโธ" นี้หรือแผนผัง แต่ถ้าเราต้องการทำแผนผังของบ้าน เราละลุง จะทำไค้อย่างไร บ้านเราใหญ่มากจะเอากระคาศที่ไหนมาทำ ลุงบอกว้า เราใช้วิธีย่อส่วน ให้เล็กลง หลานคอบรรทคนี้ว้า แบ่ง เป็นกีส่วน หีบบอกว้าแบ่ง เป็นช่อง ช่องละ 1 นิ้ว ไค้ 12 ช่อง รวม 12 นิ้ว ลุงให้หีบวักม้านั่งทัวหนึ่ง กว้าง 12 นิ้ว ยาว 24 นิ้ว ลุงจึง ให้กระคาศเล็ก ๆ แผนหนึ่งแกหีบ บอกว้า ทำอย่างไจจึงจะเขียนแผนผังของไค้ะลงใน กระคาศนี้ไค้ หีบจึงบอกว้า เราย่อเสียครั้งหนึ่งไค้ใหม่ แล้วเขียนบอกไว้ข้างล่าง ลุงบอก ว้า "เก่งมาก" หีบจึงทำแผนผังไค้ะ กว้าง 6 นิ้ว ยาว 12 นิ้ว ลงในกระคาศไค้

ลุงบอกว้า ถ้าของที่เราต้องการทำแผนผังมีขนาดใหญ่มาก เราอาจจะย่อส่วนให้ มากกว้านี้ เช่น 1 นิ้ว ในแผนผังแทนของจริง 20 นิ้ว หรือ 1 เซนติเมตร แทนของจริง 30 เซนติเมตรก็ไค้ เราย่อส่วนขนาดไค้ก็เขียนบอกไว้ ดังนั้น เราจึงทำแผนผังของสิ่งไค้ ก็ไค้ โดยอาศัยการย่อส่วน

เอกสาร เสริมประสบกกรรม

เรื่อง เข็มทิศนำทาง

อาสะ ไค้แผนทีบอกสมบัตินมาแผนหนึ่ง เขาจึงชวนเพื่อน ๆ ไปยังถ้าตามแผนที่ พอไปถึงก็ชุกย้งที่ชอนพบหีบสมบัตินไปใหญ่ "คิใจจริง" อาสะร้องพร้อมกักระไค้จนทัวลอย และบอกเพื่อน ๆ ว้า "เรามาที่ถ้าไค้ถูก เพราะใช้เข็มทิศช่วยนำทางมา" เลापอดทอว้า "เข็มทิศเป็น เครื่องมือที่มีประโยชน์มาก โดยเฉพาะในการเดินป่า"

จะแล บอกว้า "เข็มทิศจะชี้ไปทางทิศเหนือเสมอ ดังนั้น เราก็จะรู้ว่าทิศเหนืออยู่ ทางไหน" เลापอดทอว้า "แต่ก่อน ยังไม่มีเข็มทิศ เราจะใช้อะไรช่วยนำทาง"

"พ่อเราเคยบอกว่า คนสมัยก่อนสังเกตุดาวเหนือ ดาวเหนือขึ้นตรงทิศเหนือพอดี แต่ดาวเหนือขึ้นเฉพาะกลางคืนเท่านั้น" อาสะบอก "คืนไหนมีเมฆมาก ก็มองไม่เห็นดาว ไม่รู้ว่าทางไหนทิศเหนือ ทางไหนทิศใต้"

จะแลถามา ทำไมเข็มทิศ จึงชี้ไปทางทิศเหนือได้ เล่าป้อจึงว่า "ครูเคยสอนไว้แล้ว ใจล่ะว่า เข็มทิศทำจากแท่งแม่เหล็ก จึงชี้ไปทางทิศเหนือเสมอ"

ใช้เข็มทิศดีกว่าการดูดาวเหนือ เพราะใช้ได้ทั้งกลางวันและกลางคืน แต่เวลาใช้ต้องระวังอย่าเอาไปถือไว้ใกล้ ๆ หม้อ และกระทะซึ่งเป็นเหล็ก เพราะแทนที่เข็มทิศจะชี้ไปทางทิศเหนือทิศใต้ เข็มทิศจะชี้ไปที่กระทะแทน เพราะแม่เหล็กย่อมดึงดูดเหล็ก

บทฝึกทักษะการใช้อุปกรณ์

จุดประสงค์	กิจกรรมครู	กิจกรรมนักเรียน
1. ต้องการให้ครูใช้อุปกรณ์ที่ใกล้ตัว และหาได้ง่ายให้เป็นประโยชน์มากที่สุด	1. นักเรียนสังเกตชื่อว่า ห้องเรียนของเรา รูปร่างเป็นอย่างไร (ครูเรียกชื่อนักเรียนให้ตอบ) 2. ลองสังเกตชื่อว่า ห้องเรียนเรามีอะไรบ้าง (เรียกนักเรียนอีก 4 - 5 คน ให้ตอบทีละคน)	1. นักเรียนที่ถูกเรียกชื่อตอบ 2. นักเรียนตอบ มีกระต่ายดำ โต๊ะครู โต๊ะนักเรียน (ฯลฯ)

จุดประสงค์	กิจกรรมครู	กิจกรรมนักเรียน
<p>2. ให้ครูได้ฝึกการใช้ภาพประกอบการสอน (ครูศึกษภาพแผนผังห้องเรียนไว้แล้วใช้กระดานขาวปิดไว้ก่อน)</p>	<p>3. (ครูเรียกนักเรียนคนหนึ่ง) ลองไปเปิดกระดานขาวออกดูซิว่าจะมีอะไร</p> <p>4. นักเรียนว่าเป็นภาพอะไร ใครอยากทอบยกมือ ทอบผิดก็ไม่เป็นไร (ครูเรียกนักเรียนที่ยกมือให้ทอบ 2-3 คน)</p> <p>5. ภาพนี้เป็นภาพจำลองของห้องเรียนเรา คำนี้นี้ก็จำลอง เป็นเส้นนี้ในภาพ (ครูชี้ให้ดูประกอบ) นักเรียนลองดูซิว่า เราจำลอง อะไรในห้องไว้ในภาพบ้าง ลอง ออกมาชี้ที่ภาพซิว่าตรงกับอะไรในห้องเรียนบ้าง (ครูเรียกนักเรียนออกมาชี้)</p> <p>6. เราจำลองห้องเรียน โต๊ะ เก้าอี้มาเป็นภาพเหมือนแบบนี้ ก็ทำให้เรารู้ว่าอะไรตั้งอยู่ที่ไหน ตั้งอยู่ทางทิศใด ตรงตามความเป็นจริง นักเรียนลอง เปรียบเทียบขนาดของห้องกับรูป (ครูเรียกนักเรียนให้ทอบ)</p> <p>7. รูปจำลองนี้ เล็กกว่าห้องจริง เพราะเราย่อส่วน เพื่อสะดวกในการทำ แต่เรายังคงทิศทางไว้เหมือนเดิม</p>	<p>3. นักเรียนคนที่ครูเรียกออกไปเปิดดูภาพ</p> <p>4. นักเรียนที่ครูเรียกทอบ</p> <p>5. นักเรียนออกมาชี้ที่ภาพว่า ตรงจะตรงกับอะไรในห้องเรียน</p> <p>6. ไม่เท่ากัน รูปเล็กกว่าห้องจริง ๆ</p>

จุดประสงค์	กิจกรรมครู	กิจกรรมนักเรียน
3. ครูช่วยสรุปสาระสำคัญของเรื่องจากอุปกรณ์	<p>8. การย่อส่วนและคงทิศทาง ที่ตั้งของสิ่งต่าง ๆ ในพื้นที่แห่งหนึ่ง เราเรียกว่า การเขียนแผนผัง เพราะฉะนั้น นี้ (ครูชี้ที่แผนผัง) คืออะไร (ครูเรียกนักเรียนให้ตอบ)</p> <p>9. (ครูคิดแผนผังโรงเรียน) นอกจากแผนผังห้องเรียนแล้ว เรายังทำแผนผังอื่น ๆ ได้อีกนี้ คือ แผนผังโรงเรียนของเรา นักเรียนบอกครูชื่อว่า เห็นอะไรจากแผนผังนี้บ้าง ออกมาชี้ให้เพื่อนดูด้วย (ครูเรียกนักเรียน)</p>	<p>7. นักเรียนตอบแผนผังของห้องเรียน</p> <p>8. นักเรียนออกมาชี้ประกอบการอธิบาย</p>
4. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปเนื้อหา	<p>10. เราลองมาช่วยกันคิดว่า แผนผังคืออะไร (ครูให้นักเรียนตอบอีก 3-4 คน)</p> <p>11. เราได้ประโยชน์อะไรจากแผนผัง (เรียกให้นักเรียนตอบอีก 2-3 คน)</p> <p>12. (ครูคิดแผนภูมิสรุปเนื้อหา) ครูเรียกนักเรียนให้อ่านแผนภูมิสรุปเนื้อหาทีละคน 5-6 คน (ครูดำเนินการสอนในชั้นต่อไป)</p>	<p>9. นักเรียนที่ถูกเรียกชื่อตอบ</p> <p>10. นักเรียนผลัดกันตอบทีละคน</p> <p>11. นักเรียนอ่านและดูคำถามที่เพื่อนอ่าน</p>

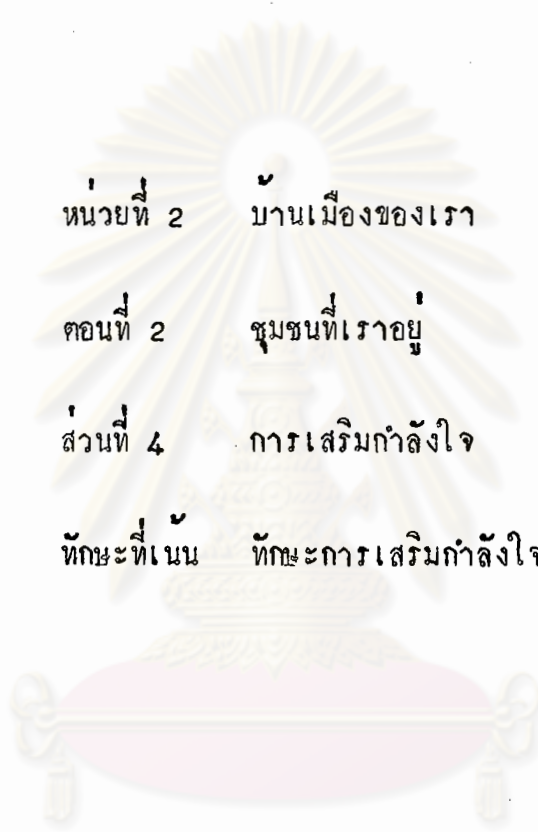
แบบทดสอบ

ก. จงเติมคำให้ใต้ความสมบูรณ์

1. ทิศสำคัญมี.....ทิศ คือ ทิศ..... ทิศ.....
ทิศ..... ทิศ.....
2. ถ้านักเรียนหันหน้าไปทางตะวันออก ทางซ้ายมือของนักเรียนคือทิศ.....
ทางขวามือ คือทิศ.....
3. ทางที่ตะวันตกเรียกว่า ทิศ.....
4. เรามีเครื่องมือจะช่วยในการหาทิศ คือ.....
เพราะ.....
5. ในเวลากลางคืน นักเรียนอาจสังเกต..... เพื่อช่วยในการหาทิศ
6. แขนงคือ.....
7. เราทำแขนงของสิ่งที่ใหญ่ได้ด้วยการ.....
8. เมื่อเราอ่านแขนง ควบคู่ที่เครื่องหมายแสดง..... ก่อนอื่น
เพื่อทราบทิศทาง.....
9. แขนงมีประโยชน์ คือ.....

ข. จงทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อที่นักเรียนคิดว่าถูก และทำเครื่องหมาย ✗
หน้าข้อที่นักเรียนคิดว่าผิด

1. แขนงก็เหมือนกับภาพถ่ายนั่นเอง
2. ในการทำแขนง เราไม่คำนึงถึงทิศทาง
3. เข็มทิศจะชี้ไปทางทิศเหนือเสมอ
4. ถ้าเราเขียนมาตราส่วนไว้ที่แขนง เราก็จะรู้ขนาดของสิ่งที่อยู่ในแขนง
5. แขนงจะแสดงให้เราเห็นรายละเอียดของสิ่งต่าง ๆ ได้ชัดเจน

หน่วยที่ 2 บ้านเมืองของเรา

ตอนที่ 2 ชุมชนที่เราอยู่

ส่วนที่ 4 การเสริมกำลังใจ

ทักษะที่เน้น ทักษะการเสริมกำลังใจ

ศูนย์วิทยพัทธยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความนำ

แบบจำลองการสอนเรื่องชุมชนที่เราอยู่นี้ เป็นการเสนอแนะแนวทางในการจัดกิจกรรมการสอนเรื่องชุมชนที่เราอยู่ เพื่อช่วยครูในการเตรียมการสอน กิจกรรมต่าง ๆ ที่เสนอไว้นั้นเป็นไปในลักษณะกว้าง ๆ ที่ครูจะตองนำไปดัดแปลง และเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสภาพการเรียนการสอนในครั้งนั้น ๆ สำหรับการวัดผลก็ไม่จำเป็นจะต้องให้ทำแบบทดสอบที่เสนอไว้เป็นตัวอย่างเท่านั้น การวัดผลจะแทรกอยู่ในกิจกรรมเป็นระยะ ๆ ไป ระยะเวลาที่ใช้ในการสอนอาจแบ่งเป็น 2 - 3 ช่วงเวลา แล้วแต่ครูสอนเห็นว่าเหมาะสมกับเนื้อหาที่ต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้

นอกจากนี้ แบบจำลองการสอนนี้ยังประกอบด้วยบทฝึกทักษะการเสริมกำลังใจ เพื่อให้ครูได้ฝึกทักษะนี้เป็นพิเศษ การเสริมกำลังใจ หมายถึง การที่จะสร้างสถานการณ์การเรียนรู้อันพึงปรารถนาในชั้นเรียน โดยมีครูเป็นผู้กระตุ้นหรือมีบทบาทสำคัญที่จะทำให้นักเรียนได้ทราบว่า พฤติกรรมที่แสดงออกมานั้นเป็นที่ยอมรับกันในชั้นเรียน และทำให้นักเรียนมีแนวโน้มจะแสดงพฤติกรรมอีก

การเสริมกำลังใจนั้น ครูมีวิธีแสดงออกได้หลายประการ เช่น

1. การเสริมกำลังใจควววาจา ครูอาจใช้คำพูดชมเชยในโอกาสต่าง ๆ เช่น
 - 1.1 ชมเชยทันทีที่นักเรียนได้แสดงพฤติกรรมที่พึงปรารถนา โดยใช้คำพูดที่แสดงว่ายอมรับ หรือพอใจ เช่น ดี ก็มาก ใช้ได้แล้ว ถูก ถูกตอง เก่ง เก่งมาก มีเหตุผลที่ดีทีเดียว หรือใช้คำพูดอื่น ๆ ที่แสดงความพอใจต่อการตอบของนักเรียน
 - 1.2 ชมเชยเชิงแนะ ในบางครั้งเมื่อนักเรียนตอบถูกเพียงบางส่วน หรือใกล้เคียง ครูก็อาจที่จะชมเชยแนะหรือชักจูงให้คิดหาคำตอบที่ถูกต้องสมบูรณ์
 - 1.3 ชมเชยย้อนหลัง ในบางครั้งคำตอบของนักเรียนที่เคยตอบมาแล้ว อาจมีประโยชน์แก่การตอบของเด็กคนต่อไป ครูก็อาจให้นักเรียนคนเดิมทวนคำตอบของเขาอีกครั้ง เพื่อเป็นแนวสำหรับนักเรียนคนอื่นจะตอบได้ถูก การให้ทวนคำตอบนี้ถือว่าการให้กำลังใจไปในตัว

2. การเสริมกำลังใจโดยใช้ท่าทาง เมื่อการตอบสนองของนักเรียนเป็นที่พึงปรารถนา ครูอาจจะใช้ท่าทางเป็นการแสดงความพอใจหรือชมเชยก็ได้ เช่น พยักหน้า ยิ้ม หรือเดินเข้าไปใกล้นักเรียน ใช้สายตาดูจับอยู่ที่นักเรียนอย่างตั้งใจฟังในขณะที่นักเรียนตอบหรือทำท่าทางอื่น ๆ ที่แสดงว่า พอใจ และยอมรับต่อการสนองของนักเรียน

3. การเสริมกำลังใจ โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการชมเชย เช่น เมื่อนักเรียนตอบถูกแล้ว หรือแสดงพฤติกรรมที่น่าพอใจ ครูก็ให้นักเรียนทั้งหมดปรบมือให้ หรืออาจจะจัดกิจกรรมให้นักเรียนแข่งขันแล้วมีการให้คะแนน โดยจัดให้นักเรียนเป็นผู้ให้คะแนนกันเอง

4. การเสริมกำลังใจด้วยวิธีอื่น ๆ เช่น การให้รางวัล การให้นักเรียนที่สามารถออกมาแสดงผลงานหน้าชั้น การให้ออกมาแสดงตน การเขียนคำตอบของผู้ที่มีความสามารถไว้บนกระดาน ฯลฯ การให้รางวัลควรจะทำในโอกาสพิเศษ เพราะการให้รางวัลบ่อย ๆ อาจเป็นข้อเสีย เพราะทำให้นักเรียนหวังผลทางวัตถุมากเกินไป

การเสริมกำลังใจนี้ จำเป็นต้องแทรกในการสอนเกือบทุกครั้ง แต่เฉพาะในแบบจำลองการสอนบทนี้ มุ่งให้ครูได้ฝึกเป็นพิเศษ

ความมุ่งหมาย

1. ให้นักเรียนบอกที่ตั้งหมู่บ้านของนักเรียนได้
2. นักเรียนเขียนแผนผังหมู่บ้านของนักเรียนอย่างคร่าว ๆ ได้
3. นักเรียนบอกวิธีรักษาความสะอาดในชุมชนได้
4. นักเรียนอธิบายสภาพทั่วไปของชุมชนที่นักเรียนอยู่ได้
5. นักเรียนบอกได้ว่าในหมู่บ้านของนักเรียน มีการประกอบอาชีพอะไรบ้าง
6. นักเรียนชี้ที่ตั้งของจังหวัดเชียงใหม่ จากแผนที่ได้ถูกต้อง
7. นักเรียนชี้อำเภอแม่จัน จากแผนที่จังหวัดเชียงใหม่ได้ถูกต้อง
8. ให้นักเรียนมีโอกาสทำงานร่วมกันเป็นหมู่ และมีโอกาสแสดงความคิดเห็นต่อกลุ่ม
9. ให้นักเรียนมีความรู้สึกรัก และภูมิใจในหมู่บ้านของตน

แนวคิด

1. ถ้าเราขยันทำมาหากิน ทรัพย์สินจะเพิ่มพูน ชุมชนของเราที่อุดมสมบูรณ์
ชีวิตเราจะสุขสบาย
2. คนในหมู่บ้านเดียวกันต้องสามัคคี รู้จักช่วยกันและกัน
3. ชุมชนแต่ละแห่งยอมแตกต่างกัน ตามสภาพแวดล้อม

เนื้อหาสังเขป

หมู่บ้านเราอยู่เชิงเขา รอบบ้านของเราเป็นป่าและทิวเขาสูง หมู่บ้านของเราชื่อหมู่บ้านห้วยसान อยู่ในอำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย หมู่บ้านของเราอยู่ใกล้ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา คอยแม่สลอง ตำบลป่าซาง อำเภอแม่จัน จากหมู่บ้านของเรา มีถนนไปอำเภอแม่จัน หมู่บ้านของเรา มีไร่นา ไร่ผัก ไร่ป่าน้อย ถ้าเราต้องการซื้อของเราขึ้นรถโดยสารเล็กไปตลาดแม่จัน

อำเภอแม่จันอยู่ติดกับอำเภอเมือง อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย อำเภอแม่จันมีป่าไม้มาก ชาวแม่จันท่านา ปลูกยาสูบ ทานากก ปลูกถั่ว หอม กระเทียม การทำนาได้ผลดี ชาวหอมแม่จัน คนภาคเหนือรู้จักทั่วไป นอกจากนี้ชาวแม่จันยังปลูกลิ้นจี่ และเลี้ยงปลาน้ำจืด เช่น ปลานิล ปลาไน และปลาเนาะฮือ

ปัญหาแนวคิด

1. หมู่บ้านของนักเรียน ชื่อหมู่บ้านอะไร
2. ในหมู่บ้านของนักเรียนมีการประกอบอาชีพอะไรบ้าง
3. ถ้าในหมู่บ้านของเรามีแต่คนเกียจคร้าน สภาพหมู่บ้านจะเป็นอย่างไร
4. ถ้าในหมู่บ้านไม่มีทางติดต่อกับหมู่บ้านอื่น ๆ หรือติดต่อกับชุมชนอื่น หมู่บ้านนั้นจะเป็นอย่างไร
5. ถ้าแต่ละบ้านในหมู่บ้านต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างทำมาหากินไม่ติดต่อกันเลย นักเรียนคิดว่าหมู่บ้านนั้นจะเป็นอย่างไร

6. ในหมู่บ้านหนึ่ง ๆ ควรมีหัวหน้าหมู่บ้านหรือไม่ เพราะเหตุใด

รายชื่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม

สำหรับครู

1. สนิท ทิพวัลย์. "การสอนสังคมศึกษาแบบต่าง ๆ," วิทยาสาร, ปีที่ 26 ฉบับที่ 19 - 21 ประจำเดือนมิถุนายน 2518.
2. หน่วยศึกษานิเทศก์. กรมสามัญศึกษา. โครงการสอนสังคมศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่สอง. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2516.
3. ประจักษ์ เกษมสุข. แผนที่ 71 จังหวัด พร้อมประวัติ. พระนคร : โรงพิมพ์นิยมกิจ, 2510.
4. ปรีพัทธ์ พงษ์ธานี. การสอนแบบหน่วย. พระนคร : โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, 2509.
5. ประยุทธ์ สิทธิพันธ์. เมืองไทย. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การช่าง, 2516).
6. อนุสาร อ.ส.ท. ฉบับแนะนำจังหวัดเชียงราย ปีที่ 13 ฉบับที่ 11 เดือนมิถุนายน 2516.
7. กรมสามัญศึกษา. กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือครูประถมศึกษาการทําและใช้อุปกรณ์. พระนคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2512.
8. กรมสามัญศึกษา. กระทรวงศึกษาธิการ. การสัมมนาศึกษานิเทศก์และครูสังคมศึกษา. พระนคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2512.
9. กอ สวัสดิพานิชย์ ทร. วิธีสอนสังคมศึกษาในชั้นประถม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คุรุสภา, 2513.

สำหรับนักเรียน

1. กรมวิชาการ. กระทรวงศึกษาธิการ. หนังสืออ่านประกอบวิชาสังคมศึกษาชั้นประถมปีที่สอง เรื่องเมืองที่เราอยู่. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2515.

2. กรมวิชาการ. กระทรวงศึกษาธิการ. แบบเรียนวิชาสังคมศึกษาชั้นประถม
ปีที่ 2. พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2516.
3. กรมวิชาการ. กระทรวงศึกษาธิการ. หนังสืออ่านประกอบวิชาสังคมศึกษา
ปีที่ 2. ในนามีขาว. พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2514.

รายชื่อเอกสารเสริมประสบการณ์

1. อำเภอแม่จัน
2. จังหวัดเชียงราย
3. แผนที่จังหวัดเชียงราย

แหล่งวิทยาการ

1. องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
2. กรมแผนที่ทหารบก
3. กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
4. หน่วยส่งเสริมอนามัย ประจำอำเภอ
5. สำนักข่าวสารอเมริกัน ถนนสาทร กรุงเทพมหานคร
6. หน่วยงานนิเทศก์ ประจำอำเภอ
7. หมู่บ้านใกล้โรงเรียน
8. ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา อำเภอแม่จัน
9. หน่วยเทคโนโลยีทางการศึกษา กองเผยแพร่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
10. สื่อมวลชน วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์

อุปกรณ์

1. แผนที่ประเทศไทย แบ่งเขตจังหวัด และแสดงภูมิประเทศ
2. แผนที่จังหวัดเชียงราย

3. ท่าทางการแต่งกายของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ
4. ภาพหมู่บ้านทางภาคเหนือ
5. กระทบทราย
6. แผนภูมิเพลง
7. แถบประโยคสรุปแนวคิด
8. อุปกรณ์ในการทำแผนผัง เช่น กระดาษ ดินสอ ยางลบ ไม้บรรทัด
9. อุปกรณ์การจัดกระทบทราย เช่น ไม้ไอศกรีม ไม้ไผ่เล็ก ๆ กระดาษแข็ง

ดินน้ำมัน

10. บัตรคำ
11. หมู่บ้านใกล้ ๆ โรงเรียน
12. หนังสือพิมพ์

เพลง

เพลงรักเมืองไทย

เนื้อร้อง ท่านอง พลตรี หลวงวิจิตรวาทการ

- (สร้อย) รักเมืองไทย ชูชาติไทย ทะนุบำรุง ให้งรุ่งเรือง สมเป็นเมืองของไทย
 เราชาวไทย เกิดเป็นไทย คายเพื่อไทย (ซ้ำ)
 ไม่เคยอ่อนน้อม เราไม่ยอมแพ้ใคร (ซ้ำ) ศัตรูใจกล้า มาแต่ทิศใด
 ถ้ามุ่งหมายไทย คงจะได้เห็นดี
- (สร้อย) เราชาวไทย เกิดเป็นไทย คายเพื่อไทย (ซ้ำ)
 เรายรักเพื่อนบ้าน เราไม่รานรุกรใคร (ซ้ำ)
 เรายรักษาสิทธิ์ อีสระของไทย
 ใครทำเข้าใจ ไทยจะไม่ถอยเลย

(สร้อย) เราชาวไทย เกิดเป็นไทย ตายเพื่อไทย (ซ้ำ)
 ถ้าถูกข่มเหง แล้วไม่เกรงผู้ใด (ซ้ำ)
 กังงัวทวนิก มีพิษเหลือใจ
 เราชรักเมืองไทย ยิ่งชีพเราเออย

เพลงเคารพรง

ท่านอง เนอรอง บัณฑิต บุญยาม

พวกเรา	จงพร้อมใจ	ลุกขึ้นยืน	ลุกขึ้นยืน
พร้อมใจ	ลุกขึ้นยืน	ลุกขึ้นยืน	พร้อมกัน
ไตรรงค์	ยืนตรง	เคารพรง	ชาตินั้น
พร้อมใจ	พร้อมกัน	เคารพรง	ไทยเอย

เพลงแรงสามัคคี

เนอรอง ประเสริฐ ณ นคร ท่านอง แรงกระพือปีก
 อุทิศ นาคสวัสดิ์

รวมใจไมตรีกันเกิดพี่น้องไทย
 รวมจิตกันไว้ชาติไทยจะรุ่งเรือง (ซ้ำ)

ชาติประเทืองควยสามัคคี

รวมชีวิกันเป็นกำลัง

(สร้อย) นอด หิงนองนอย ชะ นอดหิงนองนอย (ซ้ำ)

กิจการใดใครสำเร็จตั้งใจ

เสริมสร้างชาติไทยไว้ยั่งยืนยัง

เกิดพลังเพราะสามัคคี

(สร้อย) นอด หิงนองนอย ชะ นอดหิงนองนอย (ซ้ำ)

เลนสนุก

ทำคามหัวหนา

วิธีเล่น ให้นักเรียนยืนเป็นวงกลม มีนักเรียนผู้หนึ่งเป็นหัวหน้าบอกให้เพื่อนที่ยืนอยู่ ทำตามคำสั่ง เช่น "ชูแขนขวา" นักเรียนคนใดทำตามไม่ทัน หรือทำซ้ำ ให้ออกมาสั่งแทน ครูควรเริ่มเป็นผู้สั่งเป็นตัวอย่างก่อน

จุดประสงค์ การเล่นเกมนี้มุ่งให้รู้จักการปฏิบัติตาม และฝึกการเป็นผู้นำ ทั้งยังฝึกประสาทให้รวดเร็วอีกด้วย

คำใหม่

เชียงราย แม่จัน อำเภอลี้ จี ปลานิล ศูนย์ ยาสูบ รถโดยสาร

กิจกรรมเสนอแนะ

1. ครูให้นักเรียนดูภาพหมู่บ้านทางภาคเหนือ
2. สนทนาถึงหมู่บ้านที่นักเรียนอยู่ หรือชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่
3. จัดศูนย์การเรียนรู้แบ่งเป็น
 - ที่ตั้งของชุมชน
 - อาชีพในชุมชน
 - การรักษาความสะอาดและปรับปรุงชุมชน
 - การคมนาคมในชุมชนและการติดต่อกับชุมชนอื่น
4. ให้นักเรียนดูแผนที่ประเทศไทย แข่งขันกันชี้จังหวัดที่นักเรียนอยู่
5. ให้นักเรียนดูแผนที่จังหวัดเชียงราย หาอำเภอที่นักเรียนอยู่
6. แบ่งหมู่บ้านนักเรียนช่วยกันจัดกระบะทราย แสดงลักษณะหมู่บ้าน
7. อ่านแบบเรียนสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชาวเขา ชั้นประถมปีที่ 2 หน้า 10,12
8. อ่านแผนภูมิสรุปแนวคิด

9. อ่านบัตรคำ คำใหม่
10. เล่นสนุก
11. ร้องเพลง
12. แบ่งหมูให้นักเรียนทำแผนผังหมู่บ้านของนักเรียน
13. แบ่งหมู่อภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้ ที่ตั้งของหมู่บ้าน, อาชีพในหมู่บ้าน, การติดต่อกับชุมชนอื่น ๆ, ความสะอาดของชุมชน
- 14.พานักเรียนไปดูหมู่บ้านใกล้โรงเรียน ให้สังเกตตามหัวข้อในข้อ 13. แล้วเขียนสรุปส่งครู
15. ให้นักเรียนเล่าถึงสภาพหมู่บ้านของนักเรียน การปกครองหมู่บ้าน และการเลือกหัวหน้าหมู่บ้าน
16. นักเรียนเขียนเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงหมู่บ้านของนักเรียนให้ดีขึ้น
17. เชิญผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้มีความรู้ในชุมชน มาเล่าถึงความเป็นมาของชุมชน
18. ให้นักเรียนออกไปสอบถามพ่อแม่ หรือผู้ใหญ่ในชุมชน ถึงความเป็นมาของชุมชน
19. แบ่งหมู่นักเรียนให้ช่วยกันถ่ายภาพสถานที่สำคัญในจังหวัดเชียงราย ซึ่งครูนำภาพมาคัดเป็นส่วน ๆ ให้นักเรียนตอบเป็นภาพ แล้วอ่านคำบรรยายประกอบภาพ เช่น
 - ภาพวัดกาสา
 - พระธาตุคอกยุง
 - พระธาตุเชียงแสน
 - ศาลากลางจังหวัด
20. ให้นักเรียนเล่าถึงอาชีพในครอบครัวของนักเรียน
21. รวบรวมผลงานของนักเรียน จัดป้ายนิเทศ

ตัวอย่างการจัดกิจกรรมใน 1 ชั่วโมง

1. สนทนาซักถามนักเรียนถึงที่ตั้งของโรงเรียน
2. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปเรื่องชุมชนที่อยู่รอบโรงเรียน

3. นำนักเรียนออกสำรวจรอบ ๆ โรงเรียน ให้นักเรียนสังเกตว่า ชุมชน
รอบ ๆ โรงเรียน ประกอบด้วยอะไรบ้าง

4. ให้นักเรียนดูแผนที่ประเทศไทย หาจังหวัดเชียงราย

5. ให้นักเรียนดูแผนที่จังหวัดเชียงราย หาอำเภอแม่จัน

6. แบ่งหมู่ให้นักเรียนช่วยกันถ่ายภาพสถานที่สำคัญในอำเภอแม่จัน และในจังหวัด

เชียงราย

7. แบ่งหมู่ให้นักเรียนอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้

- ที่ตั้งของโรงเรียน

- ลักษณะและสภาพทั่วไปของชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่

- การติดต่อกับชุมชนอื่น ๆ

- การรักษาความสะอาดและปรับปรุงชุมชนให้ดีขึ้น

8. ให้ตัวแทนแต่ละหมู่ รายงานผลจากการอภิปราย

9. ร้องเพลง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบทดสอบ

1. ให้นักเรียนโยงตัวอักษร ก, ข, ค,เข้ากับตัวเลข 1, 2, 3,.....
ที่นักเรียนเห็นว่ามีความสอดคล้องกัน

แม่จัน	(ก)	1. ลักษณะรอบ ๆ หมู่บ้านของเรา
เชียงราย	(ข)	2. อำเภอที่ติดกับอำเภอที่โรงเรียนเราตั้งอยู่
ห่านา ห่าไร่	(ค)	3. จังหวัดที่โรงเรียนเราตั้งอยู่
ป่าเขา	(ง)	4. อำเภอที่โรงเรียนเราตั้งอยู่
มีแม่น้ำหลายสาย	(จ)	5. อาชีพในหมู่บ้านของเรา
อำเภอเมือง	(ฉ)	

2. จงเติมคำให้ใต้ความสมบูรณ์

1. หมู่บ้านของเราจะอุดมสมบูรณ์ ถ้าคนในหมู่บ้าน.....
2. ถ้าเราคัดคนไม่รอบ ๆ หมู่บ้านของเราหมด หมู่บ้านของเราจะ.....
3. นอกจากการเพาะปลูกแล้ว ชาวแม่จันยังนิยม.....
4. ต้นกกใช้สำหรับ.....
5. ชาวที่มีชื่อรู้จักกันทั่วของแม่จัน คือ.....

3. จงทำเครื่องหมาย ✓ บนข้อ ก, ข, หรือ ค ซึ่งนักเรียนเห็นว่าถูกต้องที่สุด

1. อำเภอแม่จันอยู่ติดกับอำเภออะไรบ้าง

ก. เชียงแสน	ข. เชียงคำ	ค. เชียงราย
-------------	------------	-------------
2. ถ้านักเรียนต้องการให้ชุมชนของนักเรียนเจริญ นักเรียนอาจทำได้โดย

ก. อพยพไปอยู่ในเมืองใหญ่	ข. รยันท่ามาหากิน
ค. คัดคนมาให้หมดคเพื่อถางป่า	
3. การห่านา ห่าไร่ จะได้ผลดีเพราะ

ก. ถางป่าเปลี่ยนที่ใหม่เสมอ	ข. ใสปุ๋ยบำรุงดิน
ค. ปล่อยตามธรรมชาติ	

4. ผลไม้อะไรที่ขึ้นได้ดีในอำเภอแม่จัน
 ก. ลิ้นจี่, ลำไย ข. มะพร้าว, มะม่วง ค. สัปรด, น้อยหน่า
5. การที่อำเภอแม่จันปลูกข้าวได้ผลดี เพราะ
 ก. แห้งแล้ง ข. มีฝนชุก ค. หนาวจัด

เอกสารเสริมประสบการณ์

เรื่อง อำเภอแม่จัน

แม่จันเป็นอำเภอหนึ่งใน 15 อำเภอของจังหวัดเชียงราย อยู่ห่างจากอำเภอเมืองเชียงรายขึ้นไปทางเหนือ 28 กิโลเมตร นับว่าเป็นเมืองใหม่ที่ตั้งอยู่ในวงล้อมของเมืองเก่าแก่ เช่น เมืองเชียงราย เชียงแสน และแม่สาย ฯลฯ มีพืชพันธุ์ธัญญาหารอุดมสมบูรณ์และเป็นเมืองเกษตรกรรมที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัด หากท่านพิจารณาคูแฉงที่จังหวัดเชียงรายแล้ว จะเห็นว่าแม่จันเป็นเมืองผ่านไปสู่มืองโบราณที่เคยเจริญรุ่งเรืองในอดีต อาทิ เมืองเชียงราย เชียงแสน เวียงพางคำ (แม่สาย) เป็นต้น แต่มาแปลกที่ความเจริญต่าง ๆ นั้นมิได้เข้าไปถึงในเขตอำเภอแม่จันเลย ทั้งในปัจจุบันนี้ก็ไม่มีสิ่งก่อสร้างเก่า ๆ ไว้ให้ชมสักแห่งเดียว และแม้แต่เอกสารเกี่ยวกับเมืองนี้ก็ค้นไม่พบ สำหรับเรื่องราวความเป็นมาของอำเภอแม่จัน มาเริ่มเอาตอนรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์นี้เอง ในขณะที่เมืองอื่น ๆ เป็นเมืองเก่ากร้างไปแล้ว

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงทราบจากใบบอกขอราชการจาก เจ้าราชวงศ์ เจ้าเมืองเชียงใหม่ว่า มีพวกพม่า ลื้อ เขิน จากเมืองเชียงตุง บุกรุกเข้ามาสร้างบ้านเรือนอยู่ที่เมืองเชียงแสนเก่า ในปี พ.ศ. 2417 จึงโปรดให้เจ้าอินทวิไชยยงนันท เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ เสด็จกำลังจากเชียงใหม่ ลำปาง ลำพูน พลทั้งสิ้น 4,500 คน ยกจากเชียงใหม่ ผ่านเมืองเชียงราย เข้าขับไล่พวกพม่าเหล่านั้นออกไปจากเมืองได้ รัชกาลที่ 5 จึงโปรดเกล้าฯ ให้ อินทะ บุตรเจ้าบุญมา (เจ้าบุญมา เป็นเจ้าผู้ครองเมืองลำพูน และเป็นน้องของเจ้ากาวิละ เจ้านครเชียงใหม่) เป็นหัวหน้านำราษฎรเมืองลำพูน

เชียงใหม่ ประมาณ 1,500 ครอบครัว ไปตั้งรกรากที่เมืองเชียงแสน ในปี พ.ศ. 2423 (เชียงแสนขณะนั้นร้าง) เจ้าอินท๊ะ ให้ราษฎรแผ้วถางป่า ทำเหมืองฝาย ทำนา ต่อมา ประชาชนค่อยหนาแน่นขึ้นเป็นลำดับ

เจ้าอินท๊ะ ได้รับพระราชทานสัญญาบัตรเป็นพระยาราชเขษม์ราช ตำแหน่ง เจ้าเมืองเชียงแสน ต่อมาในปี พ.ศ. 2440 พระยาราชเขษม์ราช ถึงแก่กรรมลง และทางกรุงเทพฯ ยังไม่ได้ตั้งใครขึ้นปกครองแทน เสด็จพวกเงี้ยวเป็นกบฏเข้าปล้นเมือง เจ้าไชยวงศ์ บุตรพระยาราชเขษม์ราช กับญาติช่วยกันต่อสู้มีชัยชนะปราบกบฏได้สำเร็จ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งเจ้าไชยวงศ์ เป็นพระยาราชเขษม์ราช เช่นเดียวกับมิคาปกครองเมืองเชียงแสนในปี พ.ศ. 2442 และย้ายที่ทำการจากเมืองเชียงแสนมาตั้งที่ตำบลกาสา อันเป็นดินแดนที่ราบลุ่มห่างจากแม่น้ำโขงประมาณ 32 กิโลเมตร ต่อมาเปลี่ยนชื่อตำบลกาสา เป็นอำเภอเชียงแสน ส่วนเมืองเชียงแสนเดิมนั้นยุบเป็นกิ่งอำเภอเชียงแสนหลวงขึ้นต่ออำเภอเชียงแสน ครั้นต่อมาในปี พ.ศ. 2582 ทางราชการได้เปลี่ยนชื่ออำเภอเชียงแสนเป็นอำเภอแม่จัน ตามชื่อลำน้ำที่อยู่ใกล้ คือ ลำน้ำแม่จันมาจนถึงทุกวันนี้

ลักษณะพื้นที่ของอำเภอแม่จัน มีภูเขาสูงล้อมรอบเป็นรูปวงรียาวไปทางทิศ ตะวันออกและตะวันตก มีเนื้อที่ 1,255 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขต ทิศเหนือติดต่อกับ อำเภอแม่สาย และอำเภอเชียงแสน ทิศใต้ติดต่อกับอำเภอเมืองเชียงราย ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอเชียงของ ทิศตะวันตกติดต่อกับอำเภอฝางของเชียงใหม่ และรัฐฉานของ สหภาพพม่า มีลำน้ำสายสำคัญไหลผ่านสามสาย คือ แม่จัน แม่คำ และแม่น้ำกก คินฟ้าอากาศในท้องที่นี้เปลี่ยนไปตามฤดูกาล แม้ในขณะที่คณะเราไปบันทึกเรื่องและภาพนั้น จะอยู่ในระหว่างหน้าร้อน อากาศก็ไมร้อนจัดเหมือนที่อื่น คงมีแต่หมอกควันคลุมอยู่ทั่วไป เท่านั้น หมอกควันนี้เกิดจากการเผาป่า ซึ่งมีอยู่ทั่วไปเกือบทุกจังหวัดในภาคเหนือ ส่วน หน้าหนาวอากาศค่อนข้างเย็น อุณหภูมิเคยต่ำสุดถึง 2 องศาเซลเซียส และมีฝนตก หน้าฝน สภาพคินฟ้าอากาศและระบบการชลประทานก็ ช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่การเพาะ ปลูกของแม่จันเป็นอย่างมาก

แม่จันได้ชื่อว่าเป็นเมืองเกษตรกรรมของเชียงราย ตลอดปีเกษตรกรแม่จันแทบจะมีไถว่างเว้นจากงานในไร่ในนาเลย เมื่อเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จ เขาจะปลูกยาสูบ ข้าวโพด ทำนากก (ปลูกต้นกก สำหรับทอเสื่อกก) ถั่ว หอม กระเทียม ฯลฯ สลับกันแบบนี้ตลอดปี การทำนาได้ผลผลิตสูง บางแห่งได้ข้าว 120 ถึงต่อไร่ ถั่วเฉลี่ยแล้วได้ข้าวประมาณ 70 ถึงต่อไร่ ชาวแม่จันได้รับความนิยมนว่าเป็นชาวที่มีคุณภาพดี รู้จักกันทั่วไปในภาคเหนือ คือ ชาวหอมแม่จัน นอกจากนั้นแล้ว ยังมีการทำสวนผลไม้กันอย่างเป็นล่ำเป็นสัน มี ลิ้นจี่ ซึ่งเป็นผลไม้ที่ทำรายได้สูง และลำไย ขณะนี้ทางจังหวัดเชียงรายนำส่งส่งเสริมให้ชาวแม่จันทดลองเลี้ยงปลาน้ำจืด เช่น ปลานิล ปลาเฉาชื่อ ฯลฯ นับว่าฐานะทางเศรษฐกิจในอำเภอแม่จันมีความคล่องตัวมาก สังเกตคู่มือธนาคารใหญ่ ๆ มาเปิดสำนักงานสาขาอยู่ถึง 3 แห่ง ใ้รับคำบอกแล้วว่า ถึงแม่จันจะเป็นอำเภอเล็ก ๆ แต่มีรายได้มากที่สุดของจังหวัด ในบริเวณตลาดซึ่งเป็นศูนย์กลางการค้าขาย มีทั้งชาวเขา ชาวเมืองมาซื้อขายกัน ค่านหนึ่งของตลาดมีตำรวจเล็กหลายสาย เปิดบริการรับส่งไปยังอำเภอต่าง ๆ ทางทิศต่อระหว่างอำเภอเป็นทางลาดค่างอย่างคืดตลอด ค่าโดยสารระหว่างแม่จันถึงอำเภอเมืองเชียงรายคนละ 3 บาท ระยะทาง 28 กม. แม่จันถึงเชียงแสนคนละ 3 บาท ระยะทาง 33 กม. แม่จันถึงแม่สาย คนละ 3 บาท ระยะทาง 31 กม. เส้นทางทางทิศต่อภายในอำเภอไปยังตำบลต่าง ๆ ใช้ได้สะดวกในฤดูแล้ง ส่วนในบางตำบลซึ่งเป็นทางเกวียนรถเดินไม่สะดวกในหน้าฝน

ด้านการปกครองท้องที่อำเภอแม่จัน มีพลเมือง 86,876 คน แบ่งการปกครองออกเป็น 8 ตำบล คือ แม่จัน ป่าซาง แม่คำ สันทราย จันจว้า ท่าข้าวเปลือก ปงน้อย และป่าตึง ปัจจุบันนี้ นายทองคำ เชื้อนทา เป็นนายอำเภอ ความเจริญในเขตท้องที่อำเภอแม่จันมิได้มารวมอยู่ในตัวอำเภอเท่านั้น ยังได้กระจายออกไปถึงท้องที่ตำบลอื่น ๆ จนสามารถแบ่งเขตการบริหารส่วนท้องถิ่นออกได้ 4 เขต คือ เขตสุขาภิบาลแม่จัน เขตสุขาภิบาลจันจว้า เขตสุขาภิบาลสันทราย และเขตสุขาภิบาลแม่คำ

ในเขตสุขาภิบาลหนึ่ง ๆ จะมีร้านค้าเป็นศูนย์กลาง บ้านเรือนปลูกกันอย่างมีระเบียบ ชาวบ้านที่นั่นรักสวยรักงามและรักษาความสะอาดดี สังเกตได้จากริมรั้วบ้านตามทางที่ผ่านไป เขานิยมปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ กล้วยงามสดชื่น ในเขตสุขาภิบาลแต่ละ-

แห่งนี้ น้ำประปา ไฟฟ้าใช้ ถนนก็ลาดยางอีกไม่ช้าไม่นาน แม่จันก็คงจะสามารถเปลี่ยนจาก เขตสุขภาพมาเป็นเทศบาลตำบลได้

สำหรับการให้การศึกษาในเขตอำเภอแม่จัน มีโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่เปิดเรียนตั้งแต่ชั้นประถมต้น และประถมปลาย รวม 75 โรงเรียน ในจำนวนนี้ เปิดเรียนถึงชั้นประถมปีที่ 7 รวม 10 โรงเรียน และโรงเรียนประจำอำเภอ ซึ่งเปิดเรียนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อีก 1 โรงเรียน ส่วนทางด้านการสาธารณสุข มีสถานีอนามัยชั้นหนึ่งเปิดบริการรักษาพยาบาล 1 แห่ง สถานีอนามัยชั้นสอง 4 แห่ง และสำนักงานควบคุมโรค 2 แห่ง ยังไม่มีนายแพทย์มาประจำ หากมีผู้ป่วยฉุกเฉินก็สามารถนำส่งโรงพยาบาลเชียงรายไว้ที่นั่น เพราะการคมนาคมสะดวกมาก

แม้ว่าจะเป็นอำเภอที่อยู่เกือบเหนือสุดของประเทศไทย ชาวแม่จันก็ยังสามารถรับข่าวสาร และการบันเทิงทางโทรทัศน์จากสถานีโทรทัศน์ลำปางได้ นอกจากนั้นแล้วยังมีโรงภาพยนตร์ศรีแม่จันเปิดให้ความบันเทิงทั้งรายการภาพยนตร์ และรายการแสดงของวงดนตรีลูกทุ่ง เป็นบางครั้งบางคราว

ชาวแม่จันส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ปัจจุบันมีวัดอยู่ 37 วัด สำนักสงฆ์ 26 แห่ง และโบสถ์คริสต์ศาสนา 1 แห่ง ขณะที่คณะเราไปแวะที่อำเภอแม่จันนั้น ได้มีโอกาสเข้าไปชมวัดกาสา ซึ่งเป็นวัดที่เก่าแก่วัดหนึ่ง ตามประวัติที่พระอธิการอินคำ ได้บันทึกพอสรุปได้ว่า วัดกาสาสร้างขึ้นประมาณปี พ.ศ. 2427 คือ ก่อนที่เมืองเชียงแสนจะย้ายมาตั้งที่ตำบลกาสา พระอินแก้วอภิขัย จากเชียงใหม่มาชักชวนให้ชาวบ้านกาสามารถร่วมกันสร้าง แล้วตั้งชื่อว่า วัดกาสา มาจนทุกวันนี้ ตลอดระยะเวลาตั้งแต่เริ่มสร้างวัดก็มีประชาชนช่วยกันบูรณะกันเรื่อยมา ประมาณ 16 ครั้ง ปัจจุบันวัดกาสามีโรงเรียนพระปริยัติธรรมเป็นอาคารทรงไทยสองชั้น ซึ่งได้รับความอุปถัมภ์จากสมเด็จพระสังฆราช และได้เปิดสอนนักธรรมและภาษาบาลีให้แก่พระภิกษุสามเณรในอำเภอนี้ ขณะที่วัดกาสามีพระภิกษุจำพรรษาอยู่ 8 องค์ สามเณร 43 รูป ทานพระครูธีรธรรมวิวัฒน์ เจ้าคณะอำเภอเป็นเจ้าอาวาสอยู่

แม่จันมีสถานที่น่าชมที่สุดสำหรับนักท่องเที่ยวต่างถิ่น คือ ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาคอยแอสสอง ที่ตำบลป่าซาง ซึ่งเรียกง่าย ๆ ว่า เป็นที่จัดสรรให้ชาวเขาเผ่าต่าง ๆ อาทิ อีเก้อ แม้ว เย้า มูเซอ และลีซอ ปลูกบ้านอยู่และทำการเพาะปลูก โดยมีกอง -

สงเคราะห์ชาวเขา กระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ให้คำแนะนำ รวมทั้งให้การศึกษแก่เด็ก
ในนิคมด้วย

ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาคอยแม่สลอง อยู่ห่างจากอำเภอแม่จันไปตาม
ถนนแม่จัน - แม่สาย เพียง 3 กิโลเมตร หรือ กม.ที่ 860 ของทางหลวงหมายเลข 1
คานซ้ายมือจะมีป้ายเล็ก ๆ เขียนบอกไว้ว่า ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาคอยแม่สลอง
มีทางแยกซ้ายเป็นทางคินลูกรัง ผ่านไร่ นา และเนินเขาเตี้ย ๆ ไปอีก 12 กม. ก็ถึง
ศูนย์ หากไม่ได้นำรถส่วนตัวไปที่ตลาดแม่จัน มีรถโดยสารเล็กเข้าไปถึง คาร์รถคนละ 3
บาท ใกล้ศูนย์พัฒนาชาวเขา มีสำนักสงฆ์ ชื่อ "สำนักสงฆ์ศาสนาพุทธาราม" สำนักสงฆ์
แห่งนี้สำเร็จขึ้นด้วยความร่วมมือร่วมใจของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ บนคอยแม่สลองช่วยกันสร้าง

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จังหวัดเชียงราย

ที่ตั้ง เป็นจังหวัดที่อยู่ในภาคเหนือของประเทศไทย เป็นจังหวัดชายแดนด้านเหนือสุดของประเทศ ติดต่อกับประเทศพม่า รัฐเชียงตุง มีแม่น้ำสายคั่นระหว่างพรมแดนทั้งสองประเทศ ทิศใต้ติดต่อกับจังหวัดลำปาง และจังหวัดแพร่ ทิศตะวันออกติดต่อกับประเทศลาว มีแม่น้ำโขงแบ่งพรมแดนไทยกับลาว และจังหวัดน่าน ทิศตะวันตกติดต่อกับจังหวัดเชียงใหม่

พื้นที่ แบ่งเขตการปกครองเป็นอำเภอได้ 15 อำเภอ คือ

1. อำเภอเมืองเชียงราย
2. อำเภอเชียงของ
3. อำเภอเชียงคำ
4. อำเภอเทิง
5. อำเภอปง
6. อำเภอพาน
7. อำเภอพะเยา
8. อำเภอแม่จัน
9. อำเภอเชียงแสน
10. อำเภอแม่สาย
11. อำเภอแม่สรวย
12. อำเภอเวียงป่าเป้า
13. อำเภอจุน
14. อำเภอแม่ใจ
15. อำเภอกองคำใต้

พื้นที่คิดเป็นตารางกิโลเมตรได้ 18,803.350 เนื้อที่นาประมาณ 833,981 ไร่

ระยะทาง จากจังหวัดพระนคร ถึง จังหวัดเชียงราย โดยทางรถยนต์จากสถานีขนส่งสายเหนือ ถึง สถานีขนส่งจังหวัดเชียงราย 943 กม.

ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ป่าไม้ ของป่าต่าง ๆ

อาชีพของพลเมืองที่สำคัญ คือ ทำนา ทำไร่ยาสูบ ทำไร่ถั่ว ทำไร่ฝ้าย

ความสำคัญและสิ่งที่น่าสนใจของจังหวัดนี้ จังหวัดนี้เป็นที่รวมของเมืองโบราณหลายเมือง เช่น เชียงแสน เชียงคำ เชียงช้าง เป็นต้น พระเจ้าเม็งราย กษัตริย์ เชียงแสนเป็นผู้สร้างเมืองเชียงรายขึ้น และขนานนามตามพระนามของพระองค์ พระองค์เป็นกษัตริย์ที่ปรีชาสามารถทางเหนือพระองค์หนึ่ง

พระพุทธรูปสมัย เชียงแสน เป็นพระพุทธรูปที่มีลักษณะงาม มีชื่อเสียงสมัยหนึ่งของประเทศไทย เข้าใจว่าสร้างขึ้นในราวสมัยพ่อขุนเม็งรายนี้ นอกจากพระพุทธรูปสมัย เชียงแสนอันมีชื่อเสียงแล้ว สิ่งสำคัญทางศาสนาที่น่าสนใจหาความรู้ คือ วัดพระแก้ว และ วัดพระสิงห์

จังหวัดเชียงราย มีชนหลายเผ่าอยู่อาศัย เช่น ชาวเขาเผ่ามั่ว ชมุ เย้า อีกอ แชรืซอ มูเซอ ซ่า ละว้า หรือลัวะ พวกชาวเขาเหล่านี้ต่างก็มีขนบธรรมเนียมเป็นของตนเองไม่เหมือนกัน ทำมาหากินทางทำไร่เลื่อนลอย ปลูกฝิ่น การทำไร่เลื่อนลอยเป็นการทำลายป่าไม้อย่างหนึ่ง รัฐบาลจึงเข้าช่วยเหลือให้การศึกษ พัฒนาอาชีพและอนามัย เรียกว่า หน่วยพัฒนาชาวเขา โดยความร่วมมือของกระทรวง ทบวง และกรมกองต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

จังหวัดเชียงรายห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ 700 กิโลเมตร พื้นที่สูงกว่าระดับน้ำทะเล 378 เมตร มีภูเขาสูงและป่าไม้เป็นส่วนมาก มีเนื้อที่ 18,800 ตารางกิโลเมตร จำนวนพลเมืองจากการสำรวจเมื่อปี พ.ศ. 2513 มี 1,111,607 คน ชาย 563,064 คน หญิง 548,543 คน

อาณาเขตติดต่อกับจังหวัดและประเทศใกล้เคียง คือ ทิศเหนือติดต่อกับเขตเชียงตุงของพม่า และประเทศลาว ทิศใต้ติดต่อกับจังหวัดลำปาง ทิศตะวันออกติดต่อกับจังหวัดน่าน และประเทศลาว ทิศตะวันตกติดต่อกับจังหวัดเชียงใหม่

การปกครองแบ่งออกเป็น 15 อำเภอ คือ

1. อำเภอเมืองเชียงราย
2. อำเภอพะเยา
3. อำเภอพาน

4. อำเภอแม่จัน
5. อำเภอแม่สาย
6. อำเภอเชียงคำ
7. อำเภอจุน
8. อำเภอเทิง
9. อำเภอเวียงป่าเป้า
10. อำเภอเชียงของ
11. อำเภอแม่สรวย
12. อำเภอปง
13. อำเภอเชียงแสน
14. อำเภอคอกคำใต้
15. อำเภอแม่ใจ

เชียงรายมีแม่น้ำลำธารอยู่ทั่วไป อันเป็นประโยชน์ทางการศึกษา และการประมง ตลอดจนบางสายเป็นประโยชน์ทางคมนาคม แม่น้ำที่นับว่าสำคัญมีดังนี้

แม่น้ำโขง ต้นน้ำเกิดจากประเทศทิเบต ไหลผ่านเป็นพรมแดนธรรมชาติของไทย ที่เขตอำเภอเชียงแสน ผ่านลงไปอำเภอเชียงของ แล้วไหลผ่านไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้เข้าประเทศลาว ประเทศกัมพูชา และลงสู่ทะเลที่ประเทศเวียดนาม โดยเฉพาะตอนที่ผ่านเขตจังหวัดเชียงรายยาวประมาณ 100 กิโลเมตร

แม่น้ำกก ยาวประมาณ 250 กิโลเมตร ต้นน้ำเกิดจากภูเขาในเขตเชียงตุงของพม่า ไหลผ่านเข้าสู่ประเทศไทยที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ แล้วไหลวกลงมาทางทิศตะวันออกผ่านเขตอำเภอเมือง และอำเภอแม่จัน ไหลลงสู่แม่น้ำโขงที่อำเภอเชียงแสน

แม่น้ำลาว ยาวประมาณ 150 กิโลเมตร ต้นน้ำเกิดจากเทือกเขานางแก้ว (คอยนางแก้ว) ในเขตอำเภอเวียงป่าเป้า ไหลคคเคี้ยวตามซอกเขา ผ่านอำเภอเวียงป่าเป้า อำเภอแม่สรวย และอำเภอเมือง มาบรรจบแม่น้ำกกตรงรวมน้ำที่เรียกว่า สบลาว ไกลบ้านแม่ชาวม

แม่น้ำอิง ยาวประมาณ 200 กิโลเมตร ต้นน้ำเกิดจากกว๊านพะเยา ไหลผ่าน
อำเภอพะเยา อำเภอพาน อำเภอเชียงคำ อำเภอเทิง และอำเภอเชียงของ ตรงรวมน้ำ
ที่เรียกว่า สบอิง

แม่น้ำแม่จัน ยาวประมาณ 100 กิโลเมตร ต้นน้ำเกิดจากภูเขาสามเส้า ทาง
ทิศตะวันตกของอำเภอแม่จัน ไหลวกขึ้นไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ แล้วไหลลงสู่แม่น้ำ
โขงที่อำเภอเชียงแสน

แม่น้ำสาย เป็นแม่น้ำสายเล็ก ๆ กันเขตแดนระหว่างไทยกับรัฐเชียงตุงของพม่า
ที่อำเภอแม่สาย ซึ่งเป็นอำเภอชายแดนภาคเหนือสุดของประเทศไทย

แม่น้ำยม ต้นน้ำเกิดจากภูเขาลังกา (ทอยภูลังกา) ในท้องที่ตำบลช้างน้อย
อำเภอปง ทางทิศเหนือของอำเภอ ไหลลงไปทางทิศใต้ ผ่านจังหวัดแพร่ อำเภอลับแล
จังหวัดอุตรดิตถ์ จังหวัดสุโขทัย ไปบรรจบกับแม่น้ำน่าน ในท้องที่อำเภอชุมแสง

พลเมืองของจังหวัดเชียงราย ยังมีไทยเผ่าต่าง ๆ อยู่มาก เช่น ไทยใหญ่ ไทย
ลื้อ ไทยเขิน ไทยยาง และชาวป่าชาวเขา เช่น ชนเผ่าแม้ว ละห้อย มูเซอ อีกอ ฯลฯ

การคมนาคม สมมติว่าท่านจะเดินทางจากกรุงเทพฯ ไปเชียงราย ไปได้ทั้งทาง
อากาศ ทางรถไฟ โดยเฉพาะทางรถไฟ ขึ้นรถสถานีกรุงเทพฯ โดยรถด่วนสายเหนือ พอ
ถึง 06.00 น. ลงที่สถานีลำปาง มีรถยนต์โดยสารคอยอยู่ เพื่อรับไปจังหวัดเชียงราย
ส่วนการคมนาคมติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง มีดังนี้

1. ไปจังหวัดลำปาง ห่างจากจังหวัดเชียงราย ตามเส้นทางถนนพหลโยธิน
ระยะทาง 234 กิโลเมตร ถึงตัวจังหวัดประมาณ 3 - 4 ชั่วโมง โดยรถยนต์
2. ไปจังหวัดน่าน ห่างจากจังหวัดเชียงรายประมาณ 160 กิโลเมตร ไปได้
3 ทาง คือ

ก. ทางรถยนต์และรถไฟ คือ ผ่านเขาลำปาง แล้วโดยสารรถไฟถึงสถานี
เด่นชัย จังหวัดแพร่ ขึ้นรถยนต์ต่อไปจังหวัดน่าน กินเวลาทั้งหมด 8 ชั่วโมง

ข. ทางรถยนต์ ผ่านอำเภอพะเยา อำเภอเมืองลำปาง และเดินทางเข้า
ศาลากลางจังหวัดน่าน กินเวลา 6 ชั่วโมง ทั้งนี้เฉพาะฤดูแล้ง

ค. ทางรถยนต์ ผ่านอำเภอองาว จังหวัดลำปาง ไปยังอำเภอลอง จังหวัดแพร่ แล้วเลยไปจังหวัดน่าน ในเวลา 12 ชั่วโมง

3. ไปจังหวัดเชียงใหม่ ห่างจากจังหวัดเชียงใหม่ประมาณ 152 กิโลเมตร ไปได้ 2 ทาง คือ

ก. ทางรถยนต์ ไปถึงลำปาง จากลำปางไปโดยรถไฟถึงเชียงใหม่ กินเวลาอย่างน้อย 12 ชั่วโมง

ข. โดยสารรถยนต์ลัดทาง คือ ผ่านอำเภอแม่สรวยไปอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ กินเวลาประมาณ 1 วัน

ปูชนียวัตถุ สถานที่สำคัญของเชียงใหม่ก็เช่นเดียวกับจังหวัดภาคเหนือที่มีความหมายเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาทั่ว ๆ ไป จะขอนำมากล่าวเฉพาะที่เรียกว่าสำคัญ ๆ เท่านั้น คือ

พระธาตुकอยตุง ประดิษฐานอยู่บนยอดคอยตุง ในตำบลแม่คำ อำเภอแม่จัน ห่างจากอำเภอประมาณ 16 กิโลเมตร ตามพงศาวดารโยนกกล่าวว่า ครั้งสมัยพระเจ้าอชุตราช รัชกาลที่ 3 แห่งราชวงศ์ของพระเจ้าสิงหนวัติ ผู้ครองโยนกนคร เสวยราชเมื่อ พ.ศ. 1452 ต่อมาปี พ.ศ. 1454 พระมหากัสปะเคชะ ให้นำพระบรมอัฐิธาตุ จากขวัญเมืองซ้าย (กระตุกไหลปลาร้า) ของพระพุทธเจ้าจากมัธยมประเทศมาถวาย นับเป็นครั้งแรกที่พระพุทธศาสนาคิลิงกาวงศ์ ได้ขึ้นมาประดิษฐานที่อาณาจักรโยนกนครนี้

กษัตริย์อชุตราช โปรดฯ ให้สร้างพระมหาสถูปและให้ตุง (ธง) ตะขามใหญ่ยาวถึง 1,000 วา ปักไว้บนคอยตุง เจ้าภายหลังจึงเรียกว่าคอยตุง เมื่อเชิญพระบรมสารีริกธาตุบรรจุในพระมหาสถูปแล้ว พระมหากัสปะเคชะก็กลับไป บรรดากษัตริย์ซึ่งครองนครโยนกพระองค์ต่อ ๆ มายอมสักการะบูชา และปฏิบัติบำรุงพระมหาธาตุคอยตุงนี้สืบต่อกันมาไม่ขาดสาย ต่อมาในรัชสมัยพระเจ้ามังรายมหาราช โอรสพระเจ้าอชุตราชขึ้นเสวยราชสมบัติ มีพระอรหันต์องค์หนึ่ง ชื่อ พระมหาอิทธิโพธิ์เถระ พร้อมด้วยสงฆ์เป็นบริวาร 500 เดินทางมาสู่โยนกนาคนคร ให้นำพระบรมสารีริกธาตุ 500 องค์มาถวาย พระองค์จึงโปรดฯ ให้สร้างพระเจดีย์บรรจุไว้ ณ คอยตุง ในบริเวณพระมหาสถูปนั้นอีก

พระธาตุคอยเวา อยู่ในอำเภอแม่สาย ตั้งอยู่บนเขาเล็ก ๆ ห่างจากหมู่บ้าน ประมาณ 1 กิโลเมตร อยู่ใกล้ชายแดนติดต่อกับฝั่งท่าขี้เหล็กของรัฐเชียงตุง มีชาวเงี้ยว มานมัสการเนื่อง ๆ ตามประวัติ มีพระองค์เวา (เวาหรือเว้า) รัชกาลที่ 10 แห่งราชวงศ์สิงหนวัติ ได้โปรดฯ ให้สร้างพระสถูปนี้ไว้ ณ คอยเวา มีพระธาตุสาส์นตร ประดิษฐานอยู่ในพระธาตุนี้

พระธาตุคอยน้อย ตั้งอยู่บนเขาในเขตบ้านหวาย ตำบลลำปำหวาย ทางทิศ ตะวันออกเฉียงใต้ของเทศบาลเมืองพะเยา ตามตำนานได้กล่าวไว้ว่า เมื่อครั้งพระ พุทธเจ้ายังดำรงพระชนม์ชีพอยู่ ได้เสด็จมาโปรดสัตว์ในแคว้นลานนาไทย ครั้นเสด็จมาถึง คอนทอง (คอยจอมทอง) พะเยา ทรงบรรจุเส้นพระเกศาไว้ ณ ที่นั้น ครั้นเสด็จมาถึง หนองเอี้ยงแล้วเสด็จไปบรรจุเส้นพระเกศาที่วัดป่าแดงหลวง แล้วเสด็จไปถึงคอยน้อย มีสองเข่าผู้เมียนำแคงโมมาถวายพระพุทธองค์ ๆ ครั้นถามว่า เคยตักน้ำจากไหนมาดื่ม สองเข่าผู้ตอบว่า ตักมาจากบวกเงือก ทางทิศตะวันตกของคอย (เขื่อนนี้เรียกว่าจำ) พระพุทธองค์จึงสั่งให้พระอานนท์ไปตักน้ำมา ปรากฏว่ามีพญานาคในหนองนั้นไม่พอใจ เพราะไม่เคยมีใครบังอาจมาตักน้ำถึงกลางหนองเช่นนี้มาก่อน พระอานนท์จึงบอกให้ทราบ ว่าเป็นศิษย์ของทถาคค ขณะนี้พระพุทธองค์กำลังเสด็จมาถึงที่นี่แล้ว พญานาคได้ฟังดังนั้น ก็ เกิดความเลื่อมใส ชวนนาคเมียเอาน้ำไปถวายพระพุทธเจ้า และพระอานนท์ แล้วทูลขอ เส้นพระเกศาเพื่อบรรจุไว้ ณ ที่นั้น พระพุทธเจ้าก็ทรงประทานให้ตามประสงค์ พญานาคจึง อัญเชิญมาบรรจุไว้ที่ถ้ำทางทิศตะวันออกของคอยนั้น พระอินทร์ได้เนรมิตปราสาทและแต่ง ยนตรทันทีให้กุมภัณฑ์ถือดาบเฝ้าอยู่ตราบนานเท่าพันพระวัสสา แล้วเปิดปากถ้ำไว้ สร้างเจดีย์ สูง 7 ศอก กว้าง 1 วา 3 นิ้ว ที่นั้นพระพุทธองค์ได้ตรัสพยากรณ์ไว้ว่า "เข่าผู้เมียนั้น ถวายอานิสงฆ์ที่ได้เอาแคงโมมาถวาย ภายหลังจะได้เกิดเป็นเจ้าเมืองที่นี่ ชื่อว่า "พระยาน้อย" และจะได้สร้างพระธาตุเป็นรูป 4 เหลี่ยม และพระธาตุ (เจดีย์) นี้จะได้ชื่อว่า "พระธาตุ-คอยน้อย"

"พระธาตุขิงแคง" อยู่ในอำเภอเชียงคำ ตั้งอยู่บนเนินเล็ก ๆ ลูกหนึ่งไม่ห่างจากบ้าน จุนหลวง ตำบลจุน อำเภอเชียงคำเท่าไรนัก เป็นที่บรรจุพระธาตุ และมีรอยพระพุทธบาทด้วย

วัดพระสิงห์ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของศาลากลางจังหวัด เคยเป็นวัดที่ประดิษฐานพระพุทธรูปทองคำครั้งหนึ่ง ในสมัยพระมหาพรหม ครองเมืองเชียงราย

วัดพระแก้ว อยู่ห่างจากวัดพระสิงห์ไปทางตะวันตกประมาณ 3 เส้น เคยเป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธรูปสัมฤทธิ์ขนาดใหญ่มาครั้งหนึ่ง

วัดมุงเมือง อยู่ทางทิศใต้ของวัดพระแก้ว ประมาณ 3 เส้น เป็นที่ประดิษฐานของหลวงพ่อสองสี พระพุทธรูปสมัยเชียงแสนที่เล่าลือกันว่ามือกนิหารศักดิ์สิทธิ์องค์หนึ่ง

วัดพระธาตุดอยตอง หรือดอยทอง ตั้งอยู่บนดอยจอมทอง ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเทศบาลเมือง

วัดเจ็ดยอด อยู่ในอำเภอเมือง เป็นวัดโบราณและกว้างขวางใหญ่สวยงามมาก เชียงรายในอดีต

ดินแดนอันเป็นที่ตั้งจังหวัดเชียงรายนี้นั้น เป็นที่อยู่ของชนเผ่าหนึ่ง เรียกว่า "ลัวะ" ปัจจุบันได้กลายเป็นชาวป่าพวกต่าง ๆ กัน ในราว พ.ศ. 50 ไทยเผ่าหนึ่ง เรียกว่า "อ้ายลาว" ตั้งอาณาจักรอยู่ที่นครป่า ถูกจีนรุกรานหนักเข้าอีก จึงอพยพลงมาตั้งอยู่ที่บริเวณเมืองเดิม เชียงรุ่ง เชียงตุง เชียงลาว ริมแม่น้ำสาย ตั้งราชวงศ์ขึ้นปกครองถึงสมัย "ละวะจักรราช" ได้ลงมาตั้งเมืองที่ตำบลยางเสี้ยว ใกล้ดอยตุง เรียกว่า "เชียงลาว"

ราวพุทธศตวรรษที่ 5 มีพวกไทยคอยสนจากตอนใต้ของประเทศจีนมาสมทบพวกไทยที่เมืองเชียงลาวเพิ่มขึ้นทุกที จึงได้ขยายเมืองให้กว้างขวางออกอีก เรียกว่า แคว้นยูนชาง หรือยวนเชียง มีอาณาเขตแผ่ไปหลายเมือง เช่น เวียงกาหลง (ในอำเภอเวียงป่าเป้าปัจจุบัน) เวียงล่อ กงเวียง เวียงวัง แจ่ม เชียงแสน ทั้งนี้ภายหลัง พ.ศ. 590 เป็นต้นมา

พุทธศตวรรษที่ 11 ขอมแผ่อำนาจมาถึงอาณาจักรโคตรบูรณ แล้วยกกำลังเข้าตีแคว้นยวนเชียง ขับไล่ชนชาติไทย แล้วตั้งอาณาจักรขึ้น มีเมืองเชียงแสน เรียกว่า "สุวรรณโคมติ" (ที่ซากเมืองเชียงลาวใกล้ฝั่งแม่น้ำโขง) และสร้างเมือง "อุมงคเสลา" (ที่ซากเมืองขวางคันลำน้ำกก) อาณาเขตสุวรรณโคมติของขอมในครั้งกระโน้น ทิศเหนือจรดถึงเมืองหนองแส ทิศใต้จรดฝาย (ลี้ผี) ทิศตะวันออกจรดแม่น้ำแตก (แม่น้ำแท่) ทิศตะวันตกจรดแม่น้ำคู้ แคว้นขอมปกครองไทยอย่างป่าเถื่อน จนไทยต้องอพยพจากเมืองสุวรรณโคมติ

กระจัดกระจายไปอีก ขอมจึงย้ายไปตั้งเมืองอุมงคเสลา (เมืองปางปัจจุบัน) ทั้งเมืองสุวรรณโคทมคำกร่าง (เขตพระราชวังถูกน้ำเซาะพังลงกลายเป็นแม่น้ำท่าหลวงขณะนี้ เรียกว่า ท่าโคทมคำ)

พ.ศ. 1300 ขุนไสยา ราชโอรสขุนบรม (กษัตริย์ไทยครองหนองแส) ได้มาสร้างเมืองที่บริเวณเมืองสุวรรณโคทมคำที่รกร้างอยู่นั้น จนถึง พ.ศ. 1316 กลับว่าง กษัตริย์ลงอีก เจ้าสิงหนวัติกุมาร โค้พยพคนไทยประมาณแสนครัวจากหนองแส (ทาลิฟู) มาสร้างเมืองขึ้นใหม่อีก ขนานนามว่า "เมืองนาคพันธุ์ สิงหนวัตินคร" ภายหลังเรียกสั้น ๆ ว่า "นาคพันธุ์นครนาคบุรี" โยนกนาคนคร และโยนกนครหลวง เป็นคน (นั่นคือ เมืองเชียงแสนในขณะนี้ คำว่าเชียงแสนเป็นนามที่เรียกตามพระยาแสนภู ไปสร้างที่ซากเมืองเก่าในโยนกนครครั้งหลังที่สุด จึงขนานนามเมืองว่า "หิรัญนคร ไชยบุรีศรีเชียงแสน" คนต่อมาเรียกสั้น ๆ ว่า เชียงแสน)

พระเจ้าสิงหนวัติ ครองราชสมบัติในโยนกนครหลวงได้ 52 ปี สวรรคต เมื่อ พ.ศ. 1367 มีกษัตริย์สืบสันตติวงศ์ต่อมาอีกหลายพระองค์ องค์ที่สำคัญ เช่น รัชกาลที่ 3 พระเจ้าอชุตราช ผู้สร้างพระมหาสถูปคอยกุง

รัชกาลที่ 4 พระเจ้ามังรายนรราช (โอรสพระเจ้าอชุตราช) พระองค์มีโอรส 2 พระองค์ องค์ใหญ่ทรงพระนามว่า "พระองค์เชียง" องค์น้อยทรงพระนามว่า "พระองค์ไชยনারายณ์"

รัชกาลที่ 5 พระองค์เชียง ส่วนองค์น้อย คือ พระองค์ไชยনারายณ์ได้เสด็จไปสร้างเมืองใหม่ที่ตำบลคอนมูล ริมแม่น้ำลาว (น้ำกาหลง) เรียกว่าเมืองไชยনারายณ์ เวลานี้เป็นเมืองเชียงรายทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ประมาณ 8 กม. พระองค์ไชยনারายณ์ ครองราชสมบัติสืบสันตติวงศ์ต่อ ๆ มาหลายชั่วกษัตริย์ จนถึงองค์ที่ 27 ทรงพระนามว่า พระองค์พังคราช ชาติไทยก็อ่อนกำลังลง ขอมที่กัมพูชาอยู่ ณ เมืองอุมงคเสลา ได้ยกทัพปล้นเมืองโยนกนครได้ เมื่อ พ.ศ. 1580

พระองค์พังคราช หนีไปอยู่เวียงสีทอง (อำเภอแม่สายเวลานี้) ได้ 1 ปี พระมเหสีก็ประสูติราชโอรส ใน พ.ศ. 1581 ทรงพระนามว่า เจ้าทุกขิกกุมาร แค้นมาไทย ก็เป็นเมืองขึ้น (เมืองส่วย) ของขอมเรื่อยมา ต่อมา พ.ศ. 1583 พระมเหสีได้ประสูติ

เจ้าฟ้าพรหมกุมาร ที่ไค้เมืองอุมกเสลา (ซึ่งขอมมีอำนาจอยู่เกือบ 500 ปี) แดก ขับไล่ ขอมจนถึงเมืองกำแพงเพชร และเมืองหริภุญไชย จนหมดสิ้นเชื้อสายขอมในอาณาจักรโยนก พระองค์ทรงโปรดฯ ให้สร้างเมืองอุมกเสลาขึ้นใหม่ ขนานนามว่า เมืองไชยปราการ (เมืองฝางปัจจุบัน) ในปี พ.ศ. 1599 นั้นเอง แล้วเสด็จขึ้นเสวยราชย์ ณ เมืองไชยปราการนั้น ส่วนเมืองโยนกนคร หรือโยนกนาคนครก็ทรงเปลี่ยนนามใหม่ว่า เวียงไชยบุรี เพื่อระลึกถึงชัยชนะของพระองค์

เจ้าพรหม สวรรคตเมื่อ พ.ศ. 1659 พระเจ้าไชยศิริราชโอรสสืบราชสมบัติ ต่อมา ในนครไชยปราการด้วยความสงบสุข จนถึง พ.ศ. 1602 ก็เสียเมืองแก่ขุนเสื้อ-ขวัญพ้ามหาราช แห่งอาณาจักรเมว กษัตริย์องค์หนึ่งที่ยกมาตั้งเป็นอิสระ ตั้งราชวงศ์ชนที่ อาณาจักรน่านเจ้า แม้กษัตริย์ที่เมืองนครไชยบุรี และนครไชยนารายณ์จะยกทัพมาช่วยก็สู้ ข่าศึกมิได้ พระเจ้าไชยศิริ สั่งให้เผาเมืองแล้วอพยพผู้คนมาทางใต้ ไปตั้งอยู่ที่เมืองอุทอง เพื่อตั้งตัวต่อไป

ตั้งแต่นั้นมา อาณาจักรโยนกเชียงแสนก็สิ้นอิสระภาพอีกเป็นครั้งที่ 3 พระเจ้าไชยศิริพร้อมทั้งวงศ์กษัตริย์โยนกนคร ไทยบุรี นครไชยนารายณ์ อพยพผู้คนหนีเข้าสู่แหลมทอง และเมื่อข่าวศึกยกกองทัพกลับไปแล้ว ไทยที่กระจัดกระจายไปจึงได้รวบรวมกันตั้งขึ้นใหม่อีก ที่บริเวณเมืองเชียงแสนสองพวก พวกหนึ่ง ได้แก่ ไทยที่อพยพรุ่นหลัง (รุ่นพระเจ้าสิงหนวัติ) ได้เลือกสรรเอานายบ้านคนหนึ่ง ชื่อ ขุนลิ่ง เป็นพ่อเมืองสร้าง "เวียงปรีกจา" แทนเวียงไชยบุรีขึ้นใหม่ที่ริมแม่น้ำโขง (ขณะนี้เรียกว่า เชียงแสนน้อย อยู่ห่างทิศใต้ของอำเภอเชียงแสน ประมาณ 3 กิโลเมตร) อีกพวกหนึ่ง เจ้าไทยซึ่งเป็นเชื้อพระวงศ์ละวะ จักรราช (แคว้นจก) ทรงพระนามว่า ปู่เจ้าลาวจก เป็นปฐมกษัตริย์เมืองเชียงรายเดิม มีเชื้อสายกษัตริย์สืบต่อ ๆ กันมาจนถึงขุนเวียง ได้รวบรวมบ้านเมืองขึ้นเป็นปึกแผ่นใหม่ ขนานนามเมืองว่า หิริฐนครเงินยาง

บทฝึกทักษะการเสริมกำลังใจ

จุดประสงค์	กิจกรรมครู	กิจกรรมนักเรียน
1. ให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม	1. นักเรียนได้เรียนแล้วว่าอำเภอแม่จันอยู่ในจังหวัดเชียงราย (ครูฝึกแผนที่ประเทศไทย แบ่งเขตจังหวัด) ครูเรียกชื่อนักเรียนให้ออกมาชี้จังหวัดเชียงรายจากแผนที่	1. นักเรียนออกมาชี้จังหวัดเชียงราย
2. ครูเสริมกำลังใจโดยการชมเชยดีกว่าจากทันที	2. เก่งมาก ถูกแล้ว (ครูเรียกชื่อนักเรียนอีกคน)...ลองออกมาดูใหม่ชื่อว่า เชียงรายอยู่ทางส่วนไหนของประเทศไทย (ครูยิ้มและเดินเข้าไปใกล้ ๆ ขณะนักเรียนดูแผนที่)	2. นักเรียนออกมาดูแผนที่ แล้วตอบครู
	3. ดีมาก เชียงรายอยู่ทางเหนือสุดของประเทศไทย (ครูเรียกชื่อนักเรียนอีกคน)...ลองออกมาดูแผนที่ แล้วหาว่า จังหวัดใดมาอยู่ใกล้กับจังหวัดเชียงราย	3. นักเรียนออกมาหาจังหวัดใกล้เคียงกับจังหวัดเชียงราย แล้วตอบครู
3. ครูเสริมกำลังใจด้วยสีหน้าและท่าทาง	4. ครู เขียนชื่อจังหวัดใกล้เคียงกับจังหวัดเชียงราย บนกระดาน แล้วเรียกนักเรียนออกมาดูจังหวัดใกล้เคียงอีก 2-3 คน	4. นักเรียนตอบ

จุดประสงค์	กิจกรรมครู	กิจกรรมนักเรียน
<p>4. ครูเสริมกำลังใจ โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วม</p>	<p>5. (ครูเรียกชื่อนักเรียน)...ลองบอกเพื่อน ๆ ชื่อ จังหวัดเหล่านี้ (ครูชี้ที่ชื่อจังหวัดซึ่งเขียนไว้บนกระดาน) อยู่ในส่วนไหนของประเทศ ครูยิ้มและพยักหน้ากับนักเรียนที่ตอบ</p> <p>6. คนอื่น ๆ ว่าถูกหรือไม่</p> <p>7. คีมาก ทุกคนปรบมือให้...คังๆ หนอยชิ</p> <p>8. ครูจะแจกแผนที่จังหวัดเชียงราย แล้วแบ่งให้นักเรียน 3 หมู่ ให้ตอบคำถาม</p> <p>1. จังหวัดเชียงรายแบ่งเป็นกี่อำเภอ อะไรบ้าง</p> <p>2. อำเภอแม่จัน ติดต่อกับอำเภออะไรบ้าง</p> <p>3. จังหวัดเชียงรายมีแม่น้ำอะไรบ้าง</p>	<p>5. นักเรียนตอบ</p> <p>6. นักเรียนตั้งห้องปรบมือให้เพื่อน ที่ตอบ</p> <p>7. นักเรียนแบ่งกลุ่มทำงาน</p>
<p>5. ครูเสริมกำลังใจ โดยให้รางวัล</p>	<p>9. ในการทำงาน ให้ทุกหมู่ทำงาน โดยปรึกษากัน แต่ต้องเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ไม่คังจนเกินไป กลุ่มใดเรียบร้อยจะได้ดาวเป็นรางวัล</p>	

จุดประสงค์	กิจกรรมครู	กิจกรรมนักเรียน
	<p>10. ครูศึกษาวลีที่ชื่อกลุ่มบนกระดาน สำหรับกลุ่มที่ตั้งใจทำงาน</p> <p>11. นักเรียนที่ทำเสร็จแล้ว ส่งตัวแทนมารายงาน</p> <p>12. เก่งมากทุกกลุ่ม แต่มีบางกลุ่ม ต้องปรับปรุงขณะทำงาน ลองดูอีกกลุ่มใดก็ได้ความมากที่สุด (ครูดำเนินการสอนต่อไป)</p>	<p>8. นักเรียนรายงานผลงานของกลุ่ม</p> <p>9. นักเรียนตอบ</p>

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หน่วยที่	3	ชีวิตที่มีความสุข
ตอนที่	1	มารยาทในชุมชน
ส่วนที่	3	การสรุปทเรียน
ทักษะที่เน้น		การสรุปทเรียนโดยการแสดงบทบาทสมมุติ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความนำ

แบบจำลองการสอนเรื่องมารยาทในชุมชน เป็นการเสนอแนะแนวทางในการสรุปบทเรียน โดยการให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมุติ สำหรับการแสดงบทบาทสมมุติในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 นี้ ครูและนักเรียนที่จะแสดงบทบาทของตกลง และซักซ้อมกันก่อนที่จะแสดงในชั้นเรียน เมื่อถึงเวลาแสดง ครูก็ควรแจงบทบาทที่กำหนดสำหรับแต่ละคนอ่าน เพื่อย้ำความเข้าใจกันอีกครั้งหนึ่ง

การสรุปบทเรียน คือ การที่ผู้เรียนสามารถรวมความคิด ความเข้าใจของตนได้ถูกต้อง ซึ่งอาจเป็นการรวมหรือสรุปหลักเกณฑ์ ข้อเท็จจริง แนวคิดสำคัญ จากประสบการณ์ในการเรียนการสอนแต่ละครั้ง การสรุปบทเรียนไม่จำเป็นต้องเป็นการสรุปปิดท้ายเมื่อจบบทเรียนเท่านั้น อาจสรุปใจความสำคัญในแต่ละตอนก็ได้

การสรุปบทเรียน จะช่วยฝึกให้ผู้เรียนจับจุดสำคัญของบทเรียนได้ถูกต้อง รู้ว่ากำลังเรียนอะไร และจะนำความรู้ใหม่ไปสัมพันธ์กับความรู้เดิมได้อย่างไร และนำบทเรียนนั้นไปใช้หรือสัมพันธ์กับบทเรียนใหม่ได้อย่างไร

ความมุ่งหมาย

1. ให้นักเรียนบอกได้ว่าจะใช้ค่าแทนตัวเองอย่างไร เมื่อพบกับเพื่อน ครู หรือผู้ใหญ่
2. ให้นักเรียนบอกได้ว่าจะใช้ค่าแทนเพื่อน ครู หรือผู้ใหญ่อย่างไร
3. นักเรียนใช้คำว่าสวัสดิ์ ขอโทษ ขอบคุณได้ถูกต้อง
4. นักเรียนทำความเคารพครู ผู้ใหญ่ พระภิกษุ พระพุทธรูป ธงชาติ เพลงชาติ และเพลงสรรเสริญพระบารมีได้ถูกต้อง
5. ให้นักเรียนปฏิบัติตนด้วยความสุภาพ จนเป็นนิสัย
6. ให้นักเรียนเห็นคุณค่าในมารยาทของคนไทย

แนวคิด

1. คนพูดจาสุภาพ ย่อมเป็นที่รักและชื่นชมของคนทั่วไป
2. เด็กที่พูดได้ถูกต้อง ย่อมได้รับคำยกย่องชมเชย
3. การไหว้ กราบ เป็นการแสดงความเคารพแบบไทย
4. การประพฤติตนด้วยความสุภาพเรียบร้อย เป็นคุณสมบัติของคนไทย

เนื้อหาสังเขป

การพูดคือยอมเป็นที่รักของผู้อื่น เด็กต้องพูดเพราะ ๆ ถูกต้องและเหมาะสม เช่น พูดกับเพื่อน เราแทนตัวเองว่า "ผม" หรือ "ฉัน" ถ้าพูดกับผู้ใหญ่ เราแทนตัวเองว่า "ผม หรือ กระผม" หรือ "ดิฉัน"

เราแทนเพื่อนว่า "คุณ" หรือ "เธอ" เราแทนผู้ใหญ่ว่า "ท่าน" และเราคอรับว่า "ครับ" หรือ "ค่ะ"

เมื่อเราพบกันเราทักทายว่า "สวัสดี" ถ้าเราล่วงเกินผู้อื่นโดยไม่ตั้งใจเราพูดว่า "ขอโทษ" เราพูดว่า "ขอบคุณ" เมื่อได้รับสิ่งของ หรือได้รับน้ำใจจากคนอื่น

เราเคารพครู หรือผู้ใหญ่ โดยการกราบ ไหว้ หรือคำนับ เรายืนตรงเคารพธงชาติ เพลงชาติ และเพลงสรรเสริญพระบารมี เรากราบพระภิกษุ และพระพุทธรูป

ปัญหาคิด

1. เรารู้สึกอย่างไร เมื่อฟังคนอื่นพูดไม่สุภาพกับเรา
2. เหตุใดจึงควรสุภาพ อ่อนน้อมกับผู้ใหญ่กว่าเรา
3. เมื่อพบผู้ใหญ่ หรือครู เราควรทักทายอย่างไร
4. เราจะใช้คำว่า "ขอโทษ" เมื่อใด
5. เมื่อพบเพื่อน เราควรทักทายอย่างไร
6. ในระหว่างคนที่สุภาพพูดเพราะเสมอ กับคนที่หยาบคาย ไม่เรียบร้อย นักเรียนคิดว่า ควรเลือกใครเป็นเพื่อน เพราะเหตุใด

รายชื่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม

สำหรับครู

1. กรมวิชาการ. กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือครูประโยคประถมศึกษาตอนปลาย วิชาสังคมศึกษาหน้าที่พลเมือง. พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2513.
2. กรมวิชาการ. กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือครูสังคมศึกษา วิชาหน้าที่พลเมือง เรื่องสังคมไทยภาค 1. พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2513.
3. ผกาวดี อุตตโมทย์. มารยาทงาม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คลังวิทยา, 2515.
4. _____ . งามมารยาท. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณกิจ เทรคดิ่ง, 2517.

สำหรับนักเรียน

1. กรมวิชาการ. กระทรวงศึกษาธิการ. "ไปโรงเรียน," บันไดก้าวหน้าเล่ม 1. พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2510.
2. คณะผู้จัดทำในโครงการผลิตเอกสารเพื่อการศึกษา. ประถมสาขิต วิทยาลัยครูสวนสุนันทา. หนูหล่อไปโรงเรียน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2516.
3. กรมวิชาการ. กระทรวงศึกษาธิการ. แบบเรียนสังคมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2517.

รายชื่อเอกสารเสริมประสบการณ์

สำหรับครู

1. มารยาทการต้อนรับ
2. การเคารพอย่างไทย...ไหว้

สำหรับนักเรียน

1. กราบ
2. โคนันทีวีศาล

แหล่งวิทยากร

1. กองส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งชาติ
2. ฝ่ายประชาสัมพันธ์ธนาคารกรุงเทพ จำกัด
3. วัดโกลนหมื่นบาน
4. หอสมุดของโรงเรียน
5. สมาคมสตรีไทย
6. หน่วยโสตทัศนอุปกรณ์ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
7. ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน

อุปกรณ์

1. บัตรคำ คำใหม่
2. แถบประโยคสรุปแนวคิด
3. แผนภูมิเพลง
4. บัตรคำสั่งการแสดงบทบาทสมมุติ
5. ภาพการกราบพระ กราบผู้ใหญ่
6. ภาพนิ่ง การกราบ ไหว้ ในลักษณะต่าง ๆ
7. กระเป๋าหนัง
8. ภาพยนตร์แสดงมารยาทต่าง ๆ ในการต้อนรับ ทำบุญ
9. นิทานและภาพประกอบ
10. แถบประโยคคำสุภาษิต

เพลง

เพลงสวัสดีเธอเจ้า (อจ. บัณฑิต บุณยาคม)

สวัสดีเธอเจ้า เรามาพบกัน เธอกับฉันสวัสดี
(ผู้ชายโค้ง ผู้หญิงย่อตัว)

เพลงขอบคุณและขอโทษ

ขอบคุณ ขอบคุณที่ท่านโปรดการดู
 ดิคพลัง ขออภัยมิได้ตั้งใจ
 ขอโทษเด็กคุณ

เพลงขอบคุณ

ขอบคุณ ขอบคุณท่านมาก ๆ
 ขอบคุณ ที่กรุณา

เพลงคอกเฟื่องฟ้า

โอเจ้าคอกเฟื่องฟ้า สัญญาจะไม่ลืมคำ ฉันยังคงจำจำ ดอยคำที่ครูพร่ำสอน พบกันสวัสดี
 เรามีไมตรีถึงกัน ส่วนขอบใจนั้น เมื่อใครโอบอ้อมอารี ดิคพลังขอโทษ เราไม่โกรธซึ่ง
 กันและกัน ฉันยังคงจำจำ ดอยคำที่ครูพร่ำสอน

เล่นสนุก

เกมสวัสดี

วิธีเล่น ครูนำ โดยการทักทาย "สวัสดี อามี" (ครูทักทายนักเรียนในชั้นคนใดคนหนึ่ง)
 อามี ซึ่งถูกทักจะตอบว่า "สวัสดีครับ คุณครู" ต่อไป อามีจะทักเพื่อนในชั้นคนอื่น ๆ
 ต่อไป เช่น "สวัสดีครับ จะแล" จะแลตอบ "สวัสดีครับ อามี" และจะแลก็จะ
 ทักเพื่อนคนต่อไป

คำใหม่

การไหว้ มารยาท กราบ นิยม เรียบร้อย อาศัย ญาติ บุคคล พระพุทธรูป
วังเกียจ พระภิกษุ ธงชาติ

กิจกรรมเสนอแนะ

1. ครูฉายภาพนิ่งและภาพยนตร์ แสดงมารยาทที่ดีในลักษณะต่าง ๆ
2. ให้นักเรียนได้ลองฝึกการไหว้ กราบ บุคคลต่าง ๆ เช่น ผู้ใหญ่ พระภิกษุ พระพุทธรูป โดยครูทำให้ดูเป็นตัวอย่างก่อน
3. ให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติ เกี่ยวกับการทักทาย การขอบคุณ ขอโทษ การไหว้ กราบพระ
4. ให้นักเรียนดูภาพ การแสดงความเคารพ และมารยาทที่ดีในลักษณะต่าง ๆ
5. นักเรียนอ่านแผนภูมิสรุปแนวคิด หรือเนื้อเรื่อง
6. อ่านหนังสือแบบเรียนสังคมศึกษา
7. อ่าน และฝึกเขียนคำใหม่ในบท
8. ให้นักเรียนอ่านหนังสือประกอบ และเอกสารเสริมประสบการณ์ แล้วช่วยกันสรุปในชั้นเรียน
9. แบ่งกลุ่มนักเรียนหาภาพ เกี่ยวกับการเคารพ ทักทาย และมารยาทต่าง ๆ ทำเป็นสมุดภาพ พร้อมคำบรรยาย
10. แบ่งกลุ่มนักเรียน ช่วยกันสรุป ผลดีของการใช้วาจา กิริยาที่สุภาพ และผลเสียของการใช้วาจา กิริยาที่ไม่สุภาพ
11. ครูฝึกให้นักเรียนใช้คำ สวัสดิ์ ขอขอบคุณ ขอโทษ ในกิจกรรมเกี่ยวกับการเรียน การสอน เช่น เมื่อครูสอนเสร็จ ให้นักเรียนกล่าว "ขอบคุณ"
12. ให้นักเรียนแต่งเรื่องเกี่ยวกับความสุภาพ อ่อนน้อม
13. เล่นสนุก เกมสวัสดิ์
14. ร้องเพลง

15. ครูให้นักเรียนเล่าถึงวิธีการทักทาย การทำความเคารพ ความประเพณีใน
หมู่บ้านของนักเรียน
16. ครูซักถามนักเรียน ถึงความเข้าใจในบทเรียน
17. แสดงผลงานของนักเรียนแต่ละกลุ่ม
18. ทำแบบทดสอบ
19. ครูติดตามการใช้คำพูด การทักทาย ของนักเรียนในโอกาสต่าง ๆ โดยการ
สังเกตจากพฤติกรรมของนักเรียนในโอกาสต่าง ๆ

ตัวอย่างการจัดกิจกรรมใน 1 ชั่วโมง

1. สนทนากับนักเรียนถึงข้อที่ควรปฏิบัติ เมื่อพบครู ผู้ใหญ่สงฆ์ของให้ จนเพื่อนขณะ
เล่นกัน
2. ครูให้นักเรียนดูภาพ การไหว้ การกราบ ให้สังเกตว่าทำอย่างไรสวยงาม
หรือไม่
3. ครูทำท่าไหว้ที่ถูกต้องให้นักเรียนดู ให้นักเรียนลองฝึก
4. ครูฝึกนักเรียน โดยส่งของให้นักเรียน ให้นักเรียนบอก "ขอบคุณ"
5. ให้เพื่อนส่งของให้กันบ้าง โดยผู้รับกล่าว "ขอบใจ"
6. ให้นักเรียนช่วยกันสรุปการใช้คำ ขอบคุณ ขอบใจ สวัสดี ขอโทษ
7. แบ่งหมู่ให้นักเรียนให้อภิปรายถึงข้อดีของการสุภาพ และข้อเสียของความไม่สุภาพ
ชาคมารยาท
8. นักเรียนอ่านแผนภูมิสรุป การใช้คำ สวัสดี ขอบคุณ ขอบใจ และขอโทษ
9. ร้องเพลง
10. ทำแบบฝึกหัด

แบบทดสอบ

ให้นักเรียนเลือกหมายเลขทางซ้าย มาใส่ในวงเล็บทางขวา ที่นักเรียนเห็นว่า
ข้อความสัมพันธ์กัน

1. สวัสดิ์	(...)	ขอโทษ
2. ขอขอบคุณ	(...)	คำทอรับของผู้หญิง
3. ถิ่น	(...)	การพูดที่มีมารยาทงาม
4. ผู้ชาย	(...)	ท้องหัดพูดเพราะ ๆ ให้เหมาะสม
5. ครัว	(...)	คำกล่าวทักทายเมื่อพบกัน
6. ทาน	(...)	เล่าป๋วยินตรง
7. ละ	(...)	บุคคลทั่วไปยอมรังเกียจ
8. โทะ เก้าอี้ กระดานดำ	(...)	คำแทนตัวเองของผู้หญิง
9. ลำธาร บ่อ สระ	(...)	บ้าน ม้านั่ง คินสอ
10. สมบัติของชาติ	(...)	สมบัติของโรงเรียน
11. เถารพเพลงชาติ ธงชาติ	(...)	ใช้เรียกแทนชื่อผู้ใหญ่
12. เมื่อเราไม่ตั้งใจวางเงิน
ผู้อื่น	(...)	ไม่ทิ้งซากสัตว์
13. เด็กดี เด็กสุภาพ	(...)	เล่าชื่อรับคำมิดา
14. การพูดหยาบตาย	(...)	กราบ ไหว้
15. ย่อมเป็นที่รักใคร่และ
นิยมจากผู้อื่น	(...)	ป่าไม้ สัตว์ป่า แม่น้ำ
	(...)	ผม หรือฉัน
	(...)	ลำฟ้าให้ยิ้มคินสอ

เอกสารเสริมประสบการณ์

มารยาทการต้อนรับ

ผู้ที่มาหาเราที่บ้าน คือ แขก ถ้าผู้ใหญ่มาหาพ่อ หรือแม่เรา เราก็สวัสดี ทำความ เคารพ เราถามผู้มาหาว่า "มาหาใครครับ" (คะ) เราเชิญให้เขานั่ง เก้าอี้แล้วนำน้ำมาให้ เมื่อพ่อแม่ออกมาพบแขก เราก็ให้แขกอยู่กับพ่อแม่ ไม่เอะอะ ส่งเสียง รบกวน

การเคารพอย่างไทย... ไหว้

การเคารพนั้น ต้องเกิดจากน้ำใสใจจริง เมื่อเราจะไหว้ใคร ก็ต้องคิดในใจ สวัสดี เพ่งอยู่เฉพาะผู้ที่เราทำความเคารพ จึงจะบังเกิดผล คือ ทำให้ผู้รับการเคารพ นั้นบังเกิดความเป็นมิตร หรือรักใคร่เอ็นดู

แบบการไหว้ที่ถูกต้องจากหนังสือมารยาทไทย ของ ม.ล. ปิยะ มาลากุล

การไหว้ อิริยาบถไหว้ มือทั้งสองข้างประนม นิ้วชี้คั่น ปลายนิ้วจรดกัน ไม่แยกปลายนิ้ว ออกจากกัน ยกมือขึ้นในระดับต่าง ๆ ดังนี้

1. เสมอก สำหรับผู้มีฐานะเสมอกัน หรือรับไหว้ผู้น้อยไม่ต้องน้อมศีรษะ หรือ ก้มศีรษะก้มเล็กน้อย
2. เสมอกจุม สำหรับผู้มีฐานะเสมอกัน หรือผู้มีอาวุโสกว่า การก้มศีรษะแล้ว แต่อาวุโสของผู้ที่จะไหว้ สำหรับผู้มีอาวุโสมาก ขณะไหว้ต้องน้อมตัว และ ก้มศีรษะลงไปปลายนิ้วจรดจุมขณะไหว้
3. จรกหน้าผาก เฉพาะไหว้พระภิกษุหรือพระพุทธรูป ไหว้ตรง ๆ ไม่ใช่ไหว้ เอียงซ้าย เอียงขวา

แสดงความเคารพเมื่อนั่งกับพื้น

ถ้าผู้ที่จะเคารพเป็นผู้มีอาวุโสพอควร ก็นั่งพับเพียบเก็บเท้า ยกมือไหว้พร้อมกับ น้อมตัวก้มศีรษะ

แสดงความเคารพเมื่อนั่งเก้าอี้

ผู้ที่เคารพมีอาวุโสหน่อย ก็หันไปไหว้ตามธรรมดา ถ้าเป็นผู้มีอาวุโสมาก ก็หันไปน้อมตัวไหว้ แล้วควรรีบประสานมือ ในกรณีที่คุณทำความเคารพยังไม่ไค้ที่นั่งเก้าอี้ ก็เดินไปนั่งเก้าอี้เสียก่อนแล้วจึงไหว้

ถ้ามิตรที่รักทำไค้ถูกต้อง ดังนี้ จะเป็นการแสดงความเคารพอย่างไทยที่ถูกต้อง และผู้รับไหว้ก็จะบังเกิดความเลื่อมใสว่า มิตรแสดงความนับถือเขาอย่างใจจริง
อย่าแสดงความเคารพโดยขาดการสำรวมกายสำรวมใจ

นิทานสุภาษิต

เรื่อง โคนันทิวศาล

มีวัวตัวหนึ่ง เจ้าของเลี้ยงไว้แต่เล็ก ชื่อ โคนันทิวศาล เมื่อวัวตัวนั้นโตขึ้นก็มีกำลังลากเกวียนไค้ครั้งละมาก ๆ งาม เจ้าของวัวจึงไปทำพินกับเศรษฐีว่า จะเอาเกวียน 100 เล่ม ผูกเข้าด้วยกัน ให้วัวนั้นทิวศาลลากไป ถ้าลากไค้ เศรษฐี ต้องเสียเงินให้ตน 1,000 บาท ถ้าลากไม่ไค้ ทัวจะยอมให้เงินแก่เศรษฐี 1,000 บาท เศรษฐีรับพิน เจ้าของจึงเอาเกวียนผูกเป็นแถว แล้วผูกโคเทียม และร้องว่า "เจ้าวัวชื่อกี้จจ จงลากเกวียนไป" ฝ่ายโคนันทิวศาลนึกน้อยใจว่า นายของคนนี้ว่าจาข้างพยายามคายเสียจริง ๆ จะใช้สอยกันพุกจกให้ไฟเราะทุกไค้ไม่ได้ คิดแล้วก็ยั้งเสีย ไม่ลากเกวียนไป เจ้าของวัวจึงต้องเสียเงิน 1,000 บาท แก่เศรษฐี ฝ่ายเจ้าของวัวกลับมาบ้านก็เศร้าโศกเสียใจที่ตองเสียเงินไม่เป็นอันกินอันนอน โคนันทิวศาลเห็นดังนั้นก็สงสาร คิดถึงตอนที่เคยเลี้ยงมา จึงพูดกับชายผู้เป็นเจ้าของว่า "นี่แน่ะ ท่านอย่าไค้เศร้าโศกเสียใจไปเลย ท่านจงไปพินกับเศรษฐีอีกครั้งหนึ่งเป็นเงิน 2,000 บาท แก่ท่านจงผูกให้ไฟเราะเป็นที่ชื่นชมยินดีสักหน่อย ท่านจะชนะไค้เงิน 2,000 บาท" ชายเจ้าของวัวก็ใจ จึงไปทำพินกับเศรษฐีอีก เศรษฐีตกลงรับพิน ชายเจ้าของวัวผูกเกวียนเข้า 100 เล่ม แล้วเอาโคนันทิวศาลเข้าเทียมแล้วกล่าวว่า "นี่แน่ะ พอมหาจาเวิญ พองจลากเกวียนทั้ง 100 เล่มนี้ไปเถิด" โคนันทิวศาล

ก็ลากเกวียนนั้นควยกำลัง เสรฐู ก็ยอมแพ้ให้เงิน 2,000 บาท ชายนั้นก็ใจที่ยังได้
กำไรอีกพันหนึ่ง ก็พาโคของตนกลับบ้าน

(จากนิทานสุภาษิต เจ้าพระยาพระเสด็จ ม.ร.ว. เปีย มาลากุล ณ อยุธยา
เรียบเรียง)

เอกสารสำหรับครู

กราบ

(จาก มรรยาทงาม ของ ผกาวดี อุกคโหมทย์)

ในวันวิสาขบูชาของทุกปี เป็นกิจวัตรที่คุณพ่อ คุณแม่ จะพาวลัยและวรา สองคนพี่น้อง
หญิงชาย บุตรของท่านไปบำเพ็ญกุศลที่วัดใกล้บ้านแห่งหนึ่งเป็นประจำ เมื่อปีที่แล้ว พี่น้องทั้งสอง
ก็ได้ไปงานโอกาสนี้ และปีนี้ทุกคนก็ร่วมวายเป็นการจัดเตรียมของถวายพระภิกษุต่าง ๆ อาทิ
เช่น พุ่มบูชา เครื่องอัฐบริขาร และภัตตาหารเพลที่แต่ละคนตั้งใจจะนำไปถวาย

ปีนี้มีเรื่องพิเศษสำหรับครอบครัวของวลัยและวรา เพราะมีญาติผู้ใหญ่ของคนหนึ่ง
เดินทางจากต่างจังหวัดมาพักอาศัยอยู่ด้วย คุณพ่อจึงกล่าวว่า สมควรจะนำเอาวิรัตน หลาน
ชายจากต่างจังหวัดของท่านไปในงานบำเพ็ญกุศลครั้งนี้ด้วย

วิรัตนไม่ค่อยเคยชินกับการ"แสดงความเคารพ สักเกตใด่นิดจากเวลาที่เขาไหว
เขาก็ทำท่าอวย ๆ เคะะเขิน และดูเก้งก้าง เมื่อวลัยชี้แจงอย่างอ่อนหวานให้ทราบถึงวิธี
ไหว้ที่ถูกต้อง พร้อมกับเรียกน้องชายมาให้ทำตัวอย่างให้วิรัตนดู ก็รู้สึกว้าววิรัตนปฏิบัติตามได้
รวดเร็วและงดงามก็

"พ่อกันเราจะไปทำบุญกันที่วัด วิรัตนกราบพระถูกต้องแล้วหรือจะ" วลัยถาม
ญาติผู้ใหญ่อย่างเอื้อนๆ ถ้ากราบเป็นแล้วก็ทำให้พี่ดู ถ้ายังไม่เป็นหรือยังไม่
แน่ใจ พี่จะไหว้กราบพระให้ดูเป็นตัวอย่าง แล้วเธอทำตามอย่างก็ไหมจะ

วลัยเรียกน้องชายเข้ามา เขาถามว่า "พี่จะให้กราบแบบเบญจางคประคิษฐ์หรือ
กราบเฉย ๆ ละครับ"

วลัยอธิบายแก่งานของเธอว่า "ตามประเพณีไทยเรานั้น การกราบพระรัตนตรัย พระพุทธรูป หรือพระภิกษุ เรานิยมกราบแบบเบญจางคประคิษฐ์ แต่สถานที่ไม่อำนวย ก็ใช้การไหว้แทนได้" วลัยหันหน้าไปทางทิศตะวันออก ซึ่งเป็นที่ตั้งโต๊ะหมู่บูชาพระพุทธรูป ของครอบครัวแล้วตั้งวราว่า "โหน วราลงไหว้ให้วิรัตนก่อนดีจะ"

วราก้มลงไหว้ด้วยลักษณะที่นอบน้อม ขานดูเป็นอย่างยิ่ง นิ้วหัวแม่มือของเขาจรก หน้าผาก "เอ้า กราบละจะ กราบอย่างไร วรา" วลัยถาม

ในท่าเดิม วราทำเช่นนี้ต่อไปจนครบสามครั้ง แล้วไหว้โดยให้นิ้วหัวแม่มือจรก หน้าผาก แล้วจึงลดตัวลงนั่งในท่าปกติ

"พี่ครับ" วิรัตนพูดขึ้นพลางทำหน้าหงาย "ทางบ้านของผมเวลาเขาไปวัดกัน เขา ก็ไปฟังพระท่านเทศน์ ท่านเทศน์ที่หนึ่ง ๆ ก็ยาวที่เดียวแหละ ยิ่งฟังต้องประนมมือตลอด เวลาไหมครับ"

"อ้อ ไม่จำเป็นหรอกจะ เอามือประสานกันไว้ทำทางสุภาพแสดงความเคารพ ไม่พูดคุยกันก็พอ ส่วนเวลาสวดมนต์นั้น ถ้าเธอสวดมนต์ก็ต้องเอามือประนมไว้หน้าอกเสมอ แต่เวลาไม่ได้สวดมนต์ ก็ไม่ต้องประนมมือ"

ขณะนั้น วิรัตนดูขึ้นจากท่าที่นั่งอยู่อย่างผลัดลามา วลัยจึงเตือนว่า "เดี๋ยวก่อนจะ ถ้าจะลุกขึ้นภายหลังจากกราบต้องยกส่วนตะโพกขึ้นก่อน โดยยกทั้งสองข้างทั้งสองลงบนพื้นแล้ว ยกตัวตาม อย่าดูกลนนักไม่ดีจะ"

เมื่อโรงเรียนเปิดภาคเรียนใหม่ วลัยและวราต้องย้ายโรงเรียนเดิม ซึ่งมีแค่เพียงชั้นมัธยมศึกษาปีที่สาม ทั้งสองรู้สึกประหม่า และตื่นเต้นไม่น้อย ที่จะต้องแยกที่เรียนกัน เป็นคนแรกในชีวิต และต่างคนต่างต้องเดินทางกันไปเอง โดยมีเวลาพบกันเพียงครู่เดียว ในตอนเช้าก่อนไปโรงเรียน และเวลาเย็นหลังจากโรงเรียนเลิก พี่น้องจึงไม่มีใครได้มีเวลาพูดคุยกันมากนัก เพราะต่างก็มีกรบ้านที่จะต้องทำให้เสร็จเป็นประจำทุกวัน

อาจารย์ใหญ่ต้องการพบวลัย เพราะได้ทราบข่าวจากโรงเรียนเดิมของวลัยว่า เธอเป็นผู้มีความสามารถในการเขียนอย่างคึกคัก และมีความประพฤติดีถึงขั้น "นักเรียนตัวอย่าง" ของโรงเรียน

เมื่อวลัยเดินเข้าไปในห้อง ซึ่งมีป้ายเล็ก ๆ ติดอยู่เหนือประตูว่า "อาจารย์ใหญ่" เธอได้เคาะประตูเบา ๆ สองสามที เมื่อได้ยินเสียงบอกให้เข้าไปได้ เธอก็ผลัดบานประตูกระจกออก อาจารย์ใหญ่นั่งอยู่บนเก้าอี้ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่นั่งอยู่ที่ตู้หนังสือ และอาจารย์แม่บ้านกำลังนั่งอยู่กับพื้นอีกคนหนึ่ง ข้าง ๆ ตักมีหีบห่อใส่เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ที่บรรดานักเรียนช่วยกันบริจาคให้คนพิการ และคนหูหนวกตามอก

"อ้อ วลัยใช้ไหม" อาจารย์ใหญ่ทักขึ้น

วลัยเดินอย่างสุภาพเข้าไปใกล้ แล้วจึงไหว้ มือทั้งสองประนม นิ้วชี้คมิแยก

เมื่ออาจารย์ใหญ่สั่งให้วลัยส่งของต่อไปให้อาจารย์แม่บ้าน ผู้ซึ่งนั่งอยู่กับพื้น เธอก็ทำโค้งก้มอก คือ เดินเข้าไปในระยะพอควร นั่งพับเพียบเก็บเท้าอย่างเรียบร้อย ส่งของให้ และเมื่ออาจารย์แม่บ้านกำลังมือไม่ว่างที่จะรับของ เธอก็วางของลงกับพื้น แล้วคลานถอยออกมา

หลังจากที่ได้ผูกขลุ่ยต่าง ๆ ถิ่นเสร็จแล้ว อาจารย์ใหญ่กล่าวว่า "วลัย เธอเป็นเด็กที่ได้รับการอบรมมาดี มารยาทของเธอดีพร้อมสมกับที่เกิดมาเป็นกุลสตรีไทย ดีแล้วที่ครูได้เห็นและรู้จักตัวเธอ เพราะถ้ามีโอกาสใด ๆ พิเศษในโรงเรียนของเรา ครูก็อาจจะต้องเรียกตัวเธอมาใช้ได้โดยไม่อายชกหรือ หวังว่าเธอจะไม่รังเกียจใช้ไหม"

"คิดนินยิดีคะ อาจารย์" วลัยตอบ "คิดนพอใจเสมอที่จะได้ทำทุกสิ่งทุกอย่างเท่าที่สามารถให้กับโรงเรียน"

"ดีแล้วละ ชอบใจเธอมาก" อาจารย์พูด "ไปได้แล้ววลัย"

วลัยกราบลาอาจารย์ทั้งสามด้วยท่าทางสุภาพ ถูกตอตามแบบแผนตั้งเมื่อขามา เมื่อเธอเปิดประตูออกไปแล้วอย่างเงียบกริบ อาจารย์ใหญ่ถึงกับหันมาพูดกับอาจารย์อีกสองท่านว่า

"อ้อม เด็กคนนี้เป็นลูกของใคร คุณพ่อคุณแม่ก็คงอดภาคภูมิใจไม่ได้เป็นแน่ นับเป็นโชคของท่านที่มีลูกเรียบร้อยน่ารักอย่างนี้"

จริงของท่าน... ถ้าเกิดไทยทุกคนรู้จักประเพณี และมารยาทที่งดงามมีนวลของไทย และพยายามปฏิบัติตาม เราก็คงไม่พบกับปัญหาอย่างที่ไต่กันกันจนจินตนาทุกวันนี้ว่า ...

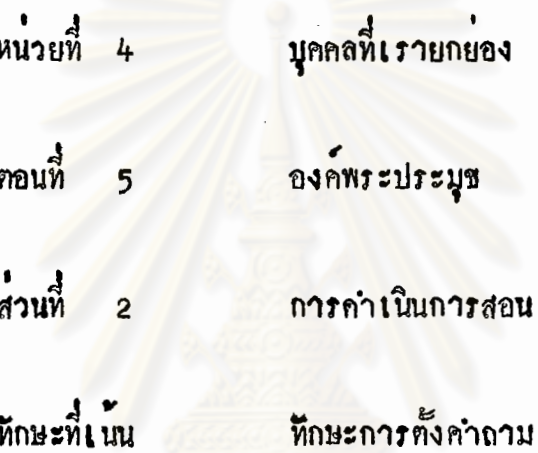
ขอบเขาดอย่างฝรั่งจนน่าเกลียด ซึ่งไม่ใช่วิสัยคนไทยสักนิด

(จากหนังสือเรื่อง งานมารยาท ของ ผกาภี อุตตโมทย์ (หน้า 24 - 34)

บทฝึกทักษะการให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติ

จุดประสงค์	กิจกรรมครู	กิจกรรมนักเรียน
<ol style="list-style-type: none"> 1. ให้ครูไคร้รู้จักแนวทางที่จะให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้มาใช้ปฏิบัติจริง 2. ให้นักเรียนเข้าใจว่าต่อไปครูจะทำอะไร 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ครูควรจะตกลงกับนักเรียนที่จะแสดงบทบาทก่อน อาจมีการซักซ้อมล่วงหน้าบ้าง 2. เมื่อเราเรียนเกี่ยวกับมารยาทที่ควรปฏิบัติไปแล้ว เราก็ควรจะนำความรู้นี้ไปใช้ได้จริง เรามาช่วยกันคิดซิว่าเราจะทำอย่างไรจึงจะเป็นการทดลองนำความรู้ไปใช้ได้ในชีวิตจริง ๆ 3. ทกลงเราจะลองสมมติเหตุการณ์ขึ้นแล้วเราจะได้ปฏิบัติจริง ๆ ใครจะอาสาสมัคร 4. ครูเลือกนักเรียนที่จะแสดงบทบาทสมมติ จากที่ได้ตกลงกันไว้ และจากเด็กอื่น ๆ อีกบ้าง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. นักเรียนที่ครูซักซ้อมไว้แล้วจะตอบว่าให้สมมติเหตุการณ์ขึ้น นักเรียนอื่น ๆ ก็จะช่วยกันเสนอความคิดอีก 2. นักเรียนที่ตกลงไว้แล้วจะอาสาสมัครนักเรียนอื่น ๆ ก็จะมีคนช่วย

จุดประสงค์	กิจกรรมครู	กิจกรรมนักเรียน
<p>3. เพื่อให้ นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม</p>	<p>5. ครูจะสมมติว่า หน้าห้องเรียนของเราเป็นบ้านของชอญ หน้าบ้านชอญมีมานั่งตั้งอยู่ นักเรียนที่ครูเลือก เขาจะแสดงเป็นใคร แสดงอย่างไร ครูจะให้ นักเรียนที่ไม่ได้ออกมาแสดงเป็นคนทนายเมื่อจบแล้ว</p> <p>6. ครูแจกบัตรคำสั่งประกอบด้วยบทบาทใหญ่แสดงทุกคน</p> <p>7. พรอมแล้วยัง พรอมแล้วก็ได้แสดงได้ นักเรียนที่เหลือดูให้ที่จะได้ทนายได้ถูกต้อง</p>	<p>3. นักเรียนที่ เป็นผู้แสดง อ่านบัตรคำสั่งในใจ และปรึกษากันว่าจะแสดงบทบาทสมมุติอย่างไร</p>

หน่วยที่ 4	บุคคลที่เรายกย่อง
ตอนที่ 5	องค์พระประมุข
ส่วนที่ 2	การดำเนินการสอน
ทักษะที่เน้น	ทักษะการตั้งคำถาม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความนำ

แบบจำลองการสอนนี้เป็นหน่วยเสนอแนะ เพื่อครูจะได้ใช้ในการเตรียมการสอน เรื่ององค์พระประมุขคือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในการสอนเรื่องนี้ ควรเน้นถึงความสำคัญของพระองค์ในก้นพระราชกรณียกิจ ซึ่งเป็นตัวอย่างอันดีอันมุ่งไปสู่ ความสามัคคีของชาติ และควรปลูกฝังความจงรักภักดี เพื่อให้พระองค์ท่านเป็นศูนย์รวมของ ชาติไทย

แบบจำลองการสอนบทนี้ เน้นทักษะที่ฝึกคือ ทักษะการตั้งคำถาม การตั้งคำถามเป็น กิจกรรมที่ค่อนข้างใช้เสมอ เป็นทั้งเทคนิคและศิลป์ในการสอน ฉะนั้น ทักษะในการตั้งคำถามจึงมีความสำคัญในการเรียนการสอนมาก การตั้งคำถามไม่จำเป็นที่ครูจะถามเด็กเพียงฝ่ายเดียว นักเรียนอาจจะตั้งคำถาม ถามครู หรือนักเรียนอาจจะตั้งคำถามโต้ตอบกันเองก็ได้

ความมุ่งหมายของการตั้งคำถาม

1. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเห็นแนวทางที่จะเชื่อมโยงความรู้เดิมไปสู่ความรู้ใหม่
2. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนคิดอย่างมีเหตุผลในลักษณะต่าง ๆ กัน
3. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักซักถาม สงสัย แสดงความคิดเห็นและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

ลักษณะของคำถาม อาจแบ่งได้ 4 ชั้นคือ

1. คำถามชั้นการสังเกต คำถามประเภทนี้ส่วนใหญ่จะเป็นคำถามที่อาศัยการสังเกตจากการทดลองของครู หรือภาพที่ครูคิดให้ดู คำถามแบบนี้มักจะใช้คำว่า เท่าไร อย่างไร อะไร อยู่ควย เช่น สังเกตเห็นอะไรบ้าง จงดูว่ามีสิ่งใดเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร เป็นต้น

2. คำถามชั้นการอธิบาย เป็นคำถามที่เกี่ยวกับการอธิบายสิ่งทีพบจากข้อมูล คำถามประเภทนี้มักจะมีภาษาเหตุของเหตุการณ์ เช่น อะไรเป็นสาเหตุ ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น เป็นต้น

3. คำถามชั้นการทํานาย เป็นคำถามที่ต้องอาศัยข้อมูลจากการสังเกต การอธิบาย
ถามในรูปการคาดคะเนล่วงหน้า ย้อนหลัง การเอา คำถามแบบนี้มักจะใช้คำว่า ถ้า แล้ว
เมื่อไร คาดว่า หวังว่า อยู่ในประโยคคำถามนั้น ๆ

4. คำถามชั้นนำไปใช้ประโยชน์และการสร้างสรรค์ เป็นคำถามที่ให้ผู้เรียนรู้จักนำ
กฎเกณฑ์และความรู้ที่มีอยู่ไปคิดแปลงหรือประยุกต์ให้เข้ากับสิ่งอื่น ๆ เช่น จะนำความรู้นี้ไป
ใช้ประโยชน์อะไรได้บ้าง ผลที่ได้นี้จะนำไปปรับปรุงบ้าน โรงเรียน ใดอย่างไร เป็นต้น

ชนิดของคำถาม

1. เมื่อพูดกับนักเรียนเป็นจำนวนมาก ๆ ควรมุ่งพูดในทำนองแนะนำ ชักชวนมากกว่า
ออกคำสั่ง เช่น "ครูอยากให้เราทายว่า จะมีกี่คนที่ยกมือ เพื่อเล่าเหตุการณ์เมื่อ
เช้าให้แก่เพื่อน ๆ ฟัง"

2. ทั้งคำถามสำหรับนักเรียนทั่วทั้งชั้น อย่าเป็นคำถามเจาะจงเพื่อคนใดคนหนึ่ง
หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

3. พยายามฝึกให้เด็กช่วยกันตอบคำถามได้หลาย ๆ ทาง และช่วยให้เด็กได้เรียนรู้
ทั่วถึงกันจากคำถามเหล่านั้นเท่าที่เวลาจะอำนวย

4. ครูไม่ควรพูดเสียจนนักเรียนไม่มีโอกาส ได้แสดงความคิดเห็น ยกเว้นจะมี
เหตุผลอันสมควรเป็นครั้งคราวเท่านั้น

5. พยายามฝึกนักเรียนให้พูดกับชั้น มีใช้พูดแต่กับครูคนเดียว และให้เสียงดังพอ
ได้ยินทั่วทั้งชั้น

6. ไม่ควรนำคำตอบหรือข้อคิดของนักเรียนมากล่าวทวนซ้ำ หากจำเป็นต้องทวน
ก็ให้นักเรียนอธิบายกันเอง และเมื่อครูเรียกนักเรียนคนใด ควรมองดูนักเรียนคนนั้นจนเริ่ม
ตอบ จึงหันไปมองนักเรียนอื่น ๆ แล้วหันมาตั้งใจฟังนักเรียนที่กำลังตอบ ส่วนสายตาก็กวาด
ไปรอบ ๆ ห้อง เพื่อควบคุมชั้นด้วย

การใช้คำถามอย่างมีประสิทธิภาพ

1. การทอกระยะหลังคำถาม เพื่อให้นักเรียนได้คิด

2. ช่วยให้นักเรียนตอบคำถามได้หลายคำตอบและหลายคน
3. การช่วยอย่างทันควันให้นักเรียนตอบคำถามได้ เมื่อนักเรียนตอบว่า "ไม่ทราบ"
4. การกระตุ้นให้นักเรียนนำความรู้ที่เรียนมาแล้ว มาช่วยตอบคำถาม
5. อธิบายเพิ่มเติมเพื่อให้นักเรียนตอบได้มากขึ้น
6. ให้ครูเลี้ยงคำถามซ้ำคำถามของตนเอง
7. ให้ครูเลี้ยงการตอบคำถามของตนเอง
8. ให้ครูเลี้ยงการย้อนคำถามของนักเรียน

ความมุ่งหมาย

1. ให้นักเรียนเล่าพระราชประวัติ พระราชกรณียกิจที่สำคัญของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
2. ให้นักเรียนรู้จักชื่นชม จงรักภักดีในองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
3. ให้นักเรียนได้มีโอกาสทำงานร่วมกัน และร่วมแสดงความคิดเห็น
4. ให้นักเรียนสามารถค้นคว้า และรายงานผลงานที่ได้ค้นคว้ามาอย่างง่าย ๆ
5. ให้นักเรียนรู้สึกประทับใจในพระกรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่มีต่อประชาชนในต่างต่าง ๆ

แนวคิด

1. ประชาชนทั้งชาติรวมเป็นประเทศ ประมุขของคนไทยทั้งชาติคือพระมหากษัตริย์
2. ชาติจะดำรงอยู่ได้เพราะทุกฝ่ายช่วยเหลือกัน
3. หากประเทศชาติไร้เอกราช คนในชาติก็ไม่มีสุข

เนื้อหาสังเขป

พระเจ้าอยู่หัวของไทย ทรงมีพระนามว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พระองค์เป็นพระราชโอรสองค์ที่ 3 ของเจ้าฟ้ากรมหลวงสงขลานครินทร์ และ

พระราชชนนีศรีสังวาลย์ พระองค์ประสูติเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2470 พระมเหสีของพระองค์คือ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นประมุขของประเทศ เป็นที่เคารพสักการะของคนไทย พระองค์สนใจและเอาใจใส่ดูแลต่อความทุกข์ความสุขของประชาชน พระองค์เดินทางไปเยี่ยมราษฎรทุกภาค ทรงแนะนำและช่วยเหลือให้พวกเราปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์ ให้รักความสะอาด รักการศึกษา และมีความขยันหมั่นเพียร พระเจ้าอยู่หัว ทรงกระทำทุกอย่างเพื่อราษฎร โดยมุ่งหวังความเจริญของชาติ นับว่าประชาชนชาวไทยโชคดีที่มีประมุขของชาติเช่นพระองค์ เราทุกคนจึงรักและบูชาท่าน

ปัญหาถกคิด

1. ประมุขของประเทศไทยคือใคร
2. เหตุใดพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงยอมลำบากในการเยี่ยมราษฎรภาคต่าง ๆ
3. หากชาติไทยไม่มีกษัตริย์ นักเรียนคิดว่าประเทศชาติจะเป็นอย่างไร
4. ทำอย่างไรจึงจะแสดงว่าเราจงรักภักดีต่อองค์พระเจ้าอยู่หัว
5. ในฐานะที่เราเป็นประชาชน เราควรปฏิบัติอย่างไรต่อพระเจ้าอยู่หัว

รายชื่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม

สำหรับครู

1. สำนักพระราชวัง. พระมหากษัตริย์คุณต่อประชาชนและพระราชกรณียกิจใน 25 ปี. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, 2514.
2. โอภาส เสวีกุล. พระบารมีปกเกล้า. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2514.
3. กองบัญชาการกองทัพบก. กระทรวงกลาโหม. พระบรมเชษฐาบุภาพ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กองบริการกรมเสนาธิการ, 2514.

4. สำนักนายกรัฐมนตรี. ประมวลพระราชดำริและพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ. กรุงเทพฯ โรงพิมพ์กรมแผนที่ทหาร, 2514.

5. อนุสาร อ.ส.ท. ฉบับเฉลิมพระชนมพรรษา ปีที่ 11 ฉบับที่ 11 เดือนมิถุนายน 2514.

6. แผนวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน่วยการสอนศีลธรรม.

สำหรับนักเรียน

1. กรมวิชาการ. กระทรวงศึกษาธิการ. หนังสืออ่านประกอบวิชาสังคมศึกษาบุคคลสำคัญของชาติไทย. พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2514.

2. กรมวิชาการ. กระทรวงศึกษาธิการ. หนังสืออ่านประกอบวิชาสังคมศึกษาชั้นประถมปีที่ 2 คนที่เราไม่เคยลืม. พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2515.

3. นายสมาน แสงมลิ และ นางเบญจา แสงมลิ. แบบเรียนสังคมศึกษา. กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2516.

4. กรมวิชาการ. กระทรวงศึกษาธิการ. หนังสืออ่านประกอบวิชาสังคมศึกษาที่ว่าคือ คัมภีร์ เป็นอันใด กรุงเทพฯ โรงพิมพ์คุรุสภา, 2514.

รายชื่อเอกสารเสริมประสบการณ์

1. พระราชประวัติ
2. เมื่อข้าพเจ้าจากสยามสู่สวีเดน

แหล่งวิทยาการ

1. สำนักพระราชวัง
2. หองสมุดประชาชนประจำอำเภอหรือจังหวัด
3. ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน
4. สื่อมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์และหนังสือพิมพ์

อุปกรณ์

1. ภาพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระบรมราชินีนาถ
2. ภาพพระเจ้าลูกยาเธอ และพระเจ้าลูกเธอทั้ง 4 พระองค์
3. ภาพพระราชกรณียกิจในโอกาสต่าง ๆ
4. ภาพพระบรมมหาราชวัง
5. ภาพพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน
6. ภาพพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์
7. เหน็บบันทึกเสียงกระแสพระราชดำรัส
8. แถบประโยคสรุปแนวคิด
9. แผนภูมิสรุปพระราชประวัติ
10. บัตรคำ
11. กระเป๋าหนัง
12. ภาพยนตร์เสด็จเยี่ยมราษฎรในภาคต่าง ๆ
13. แผนภูมิเพลง
14. ภาพข่าวจากหนังสือพิมพ์

เพลง

เพลงสรรเสริญพระบารมี

ข้าพระพุทธเจ้า	เอามโนและศรัทธา
นมพระภูมิบาล	บุญภูมิเรก
เอกบรมจักริน	พระสยามมินทร์
พระยศยิ่งยง	เย็นศิระเพราะพระบริบาล
ผลพระคุณรักษา	ปวงประชาเป็นสุขศานต์
ขอมั่นคงขอประสงคไถ	จงสถศกัถิง
หวังวรหฤทัย	อุจถวายชัย ชโย ฯ

เพลงสดุดีมหาราชา

ขอเคหะองค์พระประมุขภูมิพล	มิ่งขวัญปวงชนประชาชาติไทย
องค์สมเด็จพระปิยะภูวนัย	คุณงามเฝ้าน้อมไทรของปวงประชา
ขอเคหะองค์สมเด็จพระราชินี	คุณงามบารมีจักรีเกริกฟ้า
องค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาราช	ข้าพระพุทธเจ้าขอสดุดี
อ้อองค์พระสยามบรมราชันขวัญหล้า	เปล่งบุญญาเสริมสง่าบารมี
ดวงข้าพระพุทธเจ้า ขอทูลเกล้าอัญชูลี	สดุดีมหาราชา สดุดีมหาราชา

ราชาเป็นสง่าแห่งแคว้น

ราชาเป็นสง่าแห่งแคว้น	อยู่เป็นขวัญแคนโพธิ์ทองของปวงประชา
มิ่งขวัญโพธิ์ทองของชนทั่วหล้า	ราชมหารัฐชาติเพราะพระบารมี
ราชาเป็นทั้งมิ่งและขวัญ	ข้าอภิวันท์บังคมหวังนมสัคคีศรี
พระคินมาเหล่าปวงประชาภักดี	พระบิณโงศ็อยู่เป็นศรีผไท
โอบล้อมบนพ้อมมาแล้ว	ร่วมโพธิ์แก้วจะพาพดกษาศศิไส
ข้าวรพุทธเจ้าชาวไทย	ยกกรไหว้แต่ให้ราชันย์
เราน้อมเกล้าเกศี	ถวายภูมิน้อมศิริระกราน
เทอดบังคมภูบาลเอาไว้เหนือฟ้า	อวยพรชัยแทมหาราชา
โพธิ์ทองของชาวไทย	ขอทรงพระเจริญ ไชโย ๆ ๆ
ช่วยกันเปล่งวาจา	

เพลงเฉลิมพระชนมพรรษา

ศรี ศรี สุภโชค ศรี ศรี สุขชัย	วันนี้เป็นวันงานใหญ่เฉลิมพระชนมพรรษา
ข้าเหล่าประชาไทยจึงพร้อมใจกันถวาย	สดุดีมหาราชาขอให้ทรงพระชนมมาช้านาน
ขอให้ทรงพระเกษมปรีดิ์เปรมพระหฤทัย	ขอประสงคสังเวยขอให้สมดังพระปรารภนา

เล่นสนุก

ฉันทรักเพื่อนบ้าน

วิธีเล่น ให้นักเรียนนั่งล้อมวงกัน ครูเป็นผู้นำเกมเป็นตัวอย่าง โดยถามนักเรียนคนหนึ่ง เช่น ถามว่า "อามี นักเรียนรักเพื่อนบ้านของนักเรียนหรือเปล่า" ถ้าอามีตอบว่า รัก ทุกคนก็นั่งอยู่ตามปกติ แต่ถ้าอามีตอบว่าไม่รัก ทุกคนต้องย้ายที่นั่ง รวมทั้งอามี ผู้ตอบด้วย ถ้าใคร ไม่ได้ย้ายที่นั่ง หรือหาที่นั่งไม่ได้ ให้เป็นผู้นำเกมต่อไป

แต่ถ้าอามีตอบว่า "รัก แต่ไม่รัก คนใส่เสื้อแขนยาว" คนที่ใส่เสื้อแขนยาวทุกคน ต้องเปลี่ยนที่นั่งกัน ในขณะที่เปลี่ยนที่นั่งกันอยู่นี้ ผู้นำเกมที่ยืนอยู่ มีสิทธิ์แย่งที่นั่งได้

คำใหม่

พระเจ้าอยู่หัว พระนาม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ภูมิพลอดุลยเดช พระราชโอรส เจ้าฟ้ากรมหลวงสงขลานครินทร์
พระมเหสี สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
ธิดา สักการะ ภาค ประสูติ

กิจกรรมเสนอแนะ

1. ให้นักเรียนดูภาพ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระบรมราชินีนาถ
2. ให้นักเรียนดูภาพพระราชกรณียกิจต่าง ๆ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
3. แบ่งให้นักเรียน รวบรวมภาพเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจและพระราชจริยวัตรต่าง ๆ
4. แบ่งหมู่กันค้นคว้า รายละเอียด เกี่ยวกับ

- พระราชประวัติ
 - พระราชกรณียกิจ
 - พระราชดำรัส
5. ให้ตัวแทนของหมู่ผู้ออกบารายงานงานที่ค้นคว้า
 6. ฉายภาพยนตร์ การเสด็จเยี่ยมราษฎรในภาคต่าง ๆ
 7. เปิดเทพพระราชดำรัสให้นักเรียน ฟังเพื่อสรุปใจความ
 8. แบ่งหมู่กันอภิปรายในหัวข้อ
 - ทำไมต้องมีกษัตริย์เป็นประมุขประเทศไทย
 - พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
 9. ให้นักเรียนรวบรวมข่าวต่าง ๆ เกี่ยวกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมราชินีนาถ
 10. เชิญวิทยากรมาเล่าถึงพระราชประวัติ และพระราชกรณียกิจต่าง ๆ
 11. ศึกษาศัพท์ที่เกี่ยวกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ความเนื้อเรื่องทั้งความหมายการใช้ และการเขียนสะกด
 12. ให้นักเรียนเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เช่น ได้เข้าเฝ้ารับเสด็จ เมื่อพระองค์เยี่ยมราษฎร พร้อมทั้งบรรยายความรู้สึกที่มีต่อพระองค์ท่าน
 13. ให้นักเรียนรวบรวมพระราชดำรัส และพระบรมราโชวาท ในโอกาสต่าง ๆ จากหนังสือพิมพ์หรือวิทยุ โทรทัศน์
 14. ประกาศเรียงความเรื่อง "พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว"
 15. ร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี
 16. เล่นสนุก
 17. อ่านแบบเรียนสังคมสำหรับเด็กนักเรียนชาวเขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หน้า 54-55
 18. ให้นักเรียนเล่าถึงโครงการ และแนวคิดของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการช่วยเหลือประชาชน จากข่าว หรือหนังสือพิมพ์เช่น

- ฝนหลวง
- น้ำมันสุทรพระราชทาน
- โครงการชลประทาน
- โครงการปลูกพืชเมืองหนาว
- มุลงนิธิสายใจไทย
- มุลงนิธิอันนมหิตล
- มุลงนิธิกรมหลวงสงขลานครินทร์

ฯลฯ

19. ทicker เพลงพระราชนิพนธ์
20. ทำแบบฝึกหัด

ตัวอย่างกิจกรรมใน 1 ชั่วโมง

1. สนทนากับนักเรียน จากข่าว หนังสือพิมพ์ และข่าววิทยุเกี่ยวกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
2. ให้นักเรียนดูภาพ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมราชินีนาถ พร้อมทั้งภาพเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจของพระองค์
3. ครูเล่าพระราชประวัติโดยย่อของพระองค์
4. ให้นักเรียนอ่านแผนภูมิสรุปพระราชประวัติโดยย่อ
5. แบ่งให้นักเรียน ค้นคว้า จากเอกสารที่ครูหามาให้ในหัวข้อต่อไปนี้
 1. พระราชประวัติ
 2. พระราชกรณียกิจ
 3. พระบรมราชาธิราช และพระราชดำรัส
6. ทicker เพลงสรรเสริญพระบารมี
7. เล่นสนุก

แบบทดสอบ

จงทำเครื่องหมาย × ทับบนข้อที่นักเรียน เห็นว่าถูกที่สุด

1. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ประสูติเมื่อใด
 - ก. 5 ธันวาคม 2470
 - ข. 12 ธันวาคม 2470
 - ค. 12 ตุลาคม 2470
2. ประมุขของประเทศไทยคือใคร
 - ก. นายกรัฐมนตรี
 - ข. ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช
 - ค. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
3. สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ทรงดำรงตำแหน่งอะไร
 - ก. พระบรมราชชนนี
 - ข. พระบรมราชินีนาถ
 - ค. จอมทัพไทย
4. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบันมีโอรสและธิดากี่พระองค์
 - ก. 2 พระองค์
 - ข. 3 พระองค์
 - ค. 4 พระองค์
5. พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์อยู่ในจังหวัดใด
 - ก. ลำปาง
 - ข. เชียงใหม่
 - ค. เชียงราย
6. การแสดงความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทำได้โดย
 - ก. ไหว้ธงทิวรับท้าว
 - ข. ให้ความเคารพทั้งต่อหน้าและลับหลัง
 - ค. ไปเยี่ยมเยียนเสมอพร้อมทั้งของฝาก

7. เหตุใดจึงกล่าวว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงโยในทุกข์สุขของประชาชน
- พระองค์คาร์สเช่นนี้เสมอ
 - พระองค์ให้สัมภาษณ์ทางวิทยุ และหนังสือพิมพ์
 - พระองค์เสด็จเยี่ยมราษฎรในท้องถิ่นทุรกันดารทุกภาค
8. การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวออกเยี่ยมราษฎร เสมอนั้น พระองค์ท่านได้มุ่งหวังประโยชน์คือ
- ได้เที่ยวสนุกสนาน
 - ได้ของมากมายที่ประชาชนถวายให้
 - ได้เห็นชีวิตคามสภาพจริงของประชาชน
9. เพลงที่ใช้สำหรับแสดงความเคารพต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือ
- เพลงชาติ
 - เพลงสรรเสริญพระบารมี
 - เพลงสดุดีมหาราชา
10. เมื่อนักเรียนได้ยิน เพลงสรรเสริญพระบารมี นักเรียนควรทำเช่นไร
- ยืนตรง
 - อยู่ตามปกติ
 - รีบเดินให้พ้นจะไ้ไม่ไ้ยิน

เอกสาร เสริมประสบการณ์เรื่องพระราชประวัติ

พระราชสมภพ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระราชสมภพเมื่อวันจันทร์
ที่ 5 ธันวาคม พุทธศักราช 2470 ปีเถาะ เวลา 8 นาฬิกา 45 นาที (เวลาในกรุงเทพฯ)
พระลัคนาสถิตราศีธนู ทศิมวาราศ์ 8 ปฐมตรียางค์ 6 เซษฏฤกษ์ 18 ประกอบด้วยสมณคิลก
ฤกษ์ ณ โรงพยาบาล เมาน์ทออบเอร์น เมืองเคมบริดจ์ รัฐแมสซาชูเซตส์ ประเทศสหรัฐ

อเมริกา พระองค์ทรงเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์เดียวในโลก ที่ทรงพระราชสมภพใน
ประเทศสหรัฐอเมริกา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นพระโอรสลำดับที่สาม ของสมเด็จพระมหิตลา
ธิเบศรคฤบาลเชชวิกรม พระบรมราชชนก (สมเด็จพระเจ้าฟ้ามหิดลอดุลยเดช กรมหลวงสงขลา
นครินทร์) และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี พระองค์ทรงมีสมเด็จพระบรมเชษฐา
ธิราชหนึ่งพระองค์ คือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล รัชกาลที่ ๘ และทรงมี
สมเด็จพระเชษฐภคินีหนึ่งพระองค์ คือสมเด็จพระเจ้านางเชอ เจ้าฟ้ากัญญาฉวีวัฒนา

สมเด็จพระบรมราชชนกทรงเป็นที่รู้จักของชนชาวไทยเป็นอย่างดี พระองค์ทรงสืบ
เชื้อสายจากพระบรมราชจักรีวงศ์อย่างใกล้ชิด กล่าวคือ ทรงเป็นพระราชนัดดาของพระบาท
สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (สมเด็จพระอัยกาธิราช) และสมเด็จพระศรีสวรินทิรา
บรมราชเทวี (สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า) พระองค์ทรงเป็นผู้อำนวยการแพทย์
ไทยให้มีผลไพศาลรุ่งเรืองมาจนได้รับพระสมัญญานามว่า "พระบิดาแห่งวงการแพทย์"
สมเด็จพระบรมราชชนกทรงใช้ความรู้แพทยศาสตร์ที่ทรงได้รับจากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ประเทศ
สหรัฐอเมริกา พัฒนาการสาธารณสุขของไทยให้ก้าวหน้าเป็นอันมาก ส่วนสมเด็จพระศรี
นครินทราบรมราชชนนีนั้น ก็ทรงเป็นบุคคลตัวอย่างที่ที่เด่น สมควรยกย่องสรรเสริญเป็นที่ยิ่ง
พระองค์ทรงเป็นนางพยาบาล อุทิศพระองค์แก่การรักษาพยาบาลคนเจ็บไข้ด้วยน้ำพระทัย
อันสูงส่ง ในปัจจุบัน พระองค์ทรงมีส่วนเกื้อหนุนประเทศชาติอย่างมากในการส่งคนส่งเคราะห์
พระองค์ทรงรับอนุเคราะห์อุปถัมภ์สถาบัน เพื่อการกุศลและสังคมสงเคราะห์หลายแห่ง จึงนำ
บันทึกคว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ทรงเป็นพระโอรสของสมเด็จพระ
บรมราชชนกและสมเด็จพระบรมราชชนนี ที่มีพระเกียรติประวัติประเสริฐยิ่ง

เสด็จพระราชดำเนินประเทศไทยและการศึกษาเบื้องต้น

ใน พ.ศ. 2471 เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระชนมได้ประมาณ
หนึ่งพรรษา นั้น สมเด็จพระบรมราชชนก และสมเด็จพระบรมราชชนนี ได้ทรงนำพระองค์
เสด็จนิวัตประเทศไทย และในปีต่อมา คือ พ.ศ. 2472 นั้น สมเด็จพระบรมราชชนกเจ้าฟ้า

มหิคลอดุลยคชา ก็ไต่ลื่นพระชนม์ ณ กรุงเทพฯ ขณะที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระชนมายุได้ประมาณสองพรรษา

เมื่อพระชนม์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเจริญขึ้นถึง พ.ศ. 2475 นั้นประเทศไทยอยู่ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ในสมัยนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองของประเทศจากระบอบราชาธิปไตยมาเป็นระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข ในปีนี้เริ่มสมัยการปกครองระบอบประชาธิปไตยนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงศึกษาวิชาการเบื้องต้น ณ โรงเรียนมาแตร์เดอี ถนนเพลินจิต กรุงเทพฯ

เสด็จพระราชดำเนินประเทศสวิสและการศึกษาชั้นประถม

ครั้นเมื่อกาลเวลาไต่ล่วงถึง พ.ศ. 2476 ขณะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระชนมายุประมาณหกพรรษา สมเด็จพระบรมราชชนนีได้ทรงนำพระองค์เสด็จฯ ยังประเทศสวิส พร้อมกับสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล และสมเด็จพระเจ้านางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา ในเดือนกันยายนปีเดียวกันนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้เสด็จเข้าทรงศึกษาวิชาตามหลักสูตรประถมศึกษา ที่โรงเรียนเมียร์มองค์ นครโลซานน์

ตลอดเวลาที่อยู่ในประเทศสวิส ทุกพระองค์ประทับ ณ พระตำหนักวิลลาวัฒนา นครโลซานน์

พระราชพิธีราชาภิเษกสมรส

ภายหลังที่ได้ถวายพระเพลิงพระบรมศพ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล พระบรมเชษฐาธิราชแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้มีพระบรมราชโองการให้สำนักพระราชวัง เตรียมพระราชพิธีราชาภิเษกสมรส กำหนดวันเวลา คือ วันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2493 เวลา 9 นาฬิกา 30 นาที

ณ เวลา 9 นาฬิกา 30 นาที ของวันราชาภิเษกสมรส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระอัครมเหสี ได้เข้าสู่พระราชพิธีราชาภิเษกสมรสต่อพระพักตร์สมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า พระราชพิธีดำเนินไปตามกฎหมาย คือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงลงพระปรมาภิไธย ในสมุดทะเบียนสมรส และได้โปรดเกล้าฯ ให้พระอัครมเหสีลงพระนามเป็นบุคคลที่สอง จากนั้น พลเอก พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นจันทบุรีสุรนาถ ทรงลงพระนามยินยอมการราชาภิเษกสมรสตามกฎหมาย แล้วทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ราชสักขีลงนาม เป็นอันเสร็จพระราชพิธี

สืบต่ออาระยัน เป็นศุภกิติมงคลสมัยนี้ ประเทศไทยและประชาชนชาวไทยก็ได้สมเด็จพรบรมราชินี เป็นมิ่งขวัญของชาติและมหาชน และในเวลาต่อมา ก็เป็นที่ประจักษ์โดยชัดแจ้งว่า ทั้งสองพระองค์ทรงมีพระบุญญาบารมีร่วมกันอย่างใหญ่หลวง พระเกียรติยศได้เลื่องลือไปทั่วทุกสารทิศ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ทรงมีส่วนร่วมในการบำเพ็ญพระราชกรณียกิจของ องค์พระมหากษัตริย์รัชกาลปัจจุบันอย่างสำคัญ ทั้งสองพระองค์ประทับเคียงข้างกันประคองร่มโพธิ์ร่มไทรอันร่มเย็น ปกเกล้าปกกระหม่อมมวลชนชาวไทยให้ชานาสาสุกสถาพร ด้วยแรงพระบารมีปวงประชาราษฎร์ต่างถวายความจงรักภักดีมิเสื่อมคลาย

พระราชประวัติโดยสังเขปของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงเป็นพระธิดาองค์ใหญ่ในพระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นจันทบุรีสุรนาถ (พระนามเดิม หม่อมเจ้านักขัตมงคล กิติยากร) และหม่อมหลวงบัว กิติยากร

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ประสูติเมื่อวันศุกร์ที่ 12 สิงหาคม พุทธศักราช 2475 ทรงมีพระเชษฐาสององค์ คือ ม.ร.ว. กัลยาณิกิติ กิติยากร และ ม.ร.ว. อุดมยงกิติ กิติยากร กับพระเชษฐภคินีหนึ่งองค์ คือ ม.ร.ว. บุญนภา กิติยากร

เมื่อทรงพระเยาว์ พระองค์ทรงศึกษาวิชา ณ โรงเรียนราชินี ปากคลองตลาด และโรงเรียน เซนต์ฟรังซิส ซาเวียร์ คอนเวนต์ ตำบลสามเสน พระนคร ทรงสนพระทัยใน

การเรียน เปียนโน และภาษาต่างประเทศ เมื่อทรงมีพระชนม์ประมาณ 13 พรรษา ได้ตามเสด็จพระชนกไปยังประเทศอังกฤษ ทรงศึกษาภาษาต่างประเทศ การดนตรี และวิชาสามัญในประเทศนั้น

ต่อมาทรงย้ายไปศึกษาในประเทศฝรั่งเศส ขณะนั้นทรงมีพระชนมายุประมาณ 16 พรรษา ทรงศึกษาภาษาฝรั่งเศส ทรงสนพระทัยในการดนตรีมากขึ้นตามลำดับ แต่พระองค์ทรงสนพระทัยในการศึกษาภาษาต่างประเทศ จนทรงสามารถในการทรงแสดงภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศสได้เป็นอย่างดี

พระองค์ทรงเป็นที่ทึ่งของพระราชหฤทัย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นที่ยิ่ง จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ประกอบพระราชพิธีขึ้นชั้นเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2492 และทรงประกอบพระราชพิธีราชาภิเษกสมรสในประเทศไทย เมื่อวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2493

ครั้นต่อมา เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงออกผนวชในพระพุทธศาสนา ระหว่างวันที่ 22 ตุลาคม ถึงวันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ. 2499 ทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี ดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในระหว่างที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงผนวช นับได้ว่าพระองค์ทรงเป็นสมเด็จพระราชินีพระองค์ที่สองในประวัติศาสตร์ไทย ที่ทรงดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

ต่อมา คณะรัฐบาลในขณะนั้น ได้กราบบังคมทูลพระกรุณาถวายคำแนะนำว่า ควรเพิ่มพระราชอิสริยยศแด่พระองค์เป็น "สมเด็จพระบรมราชินีนาถ" ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ประกาศเฉลิมพระปรมาภิไธยดังกล่าว เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2499

พระราชโอรสและพระราชธิดา

พระองค์แรก สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าอุบลรัตน์ราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี ประสูติเมื่อวันพฤหัสบดีที่ 5 เมษายน พุทธศักราช 2494 ณ สถานพยาบาลมองซัวซี นครโลซานน์ ประเทศสวิส

พระองค์ที่สอง สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าศิริราชลงทรง บรมจักรยาภิศร
สันตทิวศ เทเวศรข่างสุบริบาล อภิญญาการมหนักลาคุณ เกษ ภูมิพลนเรศวรางกูร กิตติสิริ
สมบูรณสว่างควันน์ ชัคติยราชกุมาร ประสูติเมื่อวันจันทร์ที่ 28 กรกฎาคม พุทธศักราช 2495
ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต

พระองค์ที่สาม สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินทรเทพรัตนสุภา กิติวัฒนาคุณ
โสภาคย์ ประสูติเมื่อวันเสาร์ที่ 2 เมษายน พุทธศักราช 2498 ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน
พระราชวังดุสิต

พระองค์ที่สี่ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี
ประสูติเมื่อ วันพฤหัสบดีที่ 4 กรกฎาคม พุทธศักราช 2500 ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราช
วังดุสิต

พระราชอัยยาศัย

โดยพระสุซุมาลชาติราชสกุลจักรีวงศ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราช
อัยยาศัยอันโอบอ้อมอารี มีระเบียบเรียบร้อย ช่างสมาคม นอกจากนี้
พระองค์ทรงมีพระอุทสาหะ พระวิริยะเป็นเยี่ยม ค้ำประพฤติกุศลทั้งนี้ พระองค์จึงทรงบำเพ็ญ
พระองค์เพียบพร้อมในทางสังคัตถุธรรมและเมตตาธรรม

ทั้งยังทรงห่วงใยในเอกราชของประเทศชาติ และเอาใจใส่ในความทุกข์ยากของ
เหล่าทหารหาญที่ทำหน้าที่ป้องกันประเทศ ทั้งเช่นได้ทรงพระนิพนธ์บทเพลง "ความฝันอัน
สูงสุด" สำหรับเหล่าทหาร

ขอฉันไผ่ในฝันอันเหลือเชื้อ
ขอหนทุกระรุกรโรมโหมกายใจ
จะเนา แน่แก่ไขในสิ่งผิด
ขอยอมกายหมายให้เกียรติคารอง
ไม่ทอดอวยคอยสร้างสิ่งที่ควร
ไม่เคืองแค้นน้อยใจในโชคชะตา

ขอสู้ศึกทุกเมื่อไม่หวั่นไหว
ขอฝ่าฟันผองภัยภัยใจจง
จะรักชาติจนชีวิตเป็นบุญผอง
จะปิดทองหลังองค์พระปฏิมา
ไม่เรรวนพะว้าพะวังกิดกิงขา
ไม่เสียดายชีวาถ้าสิ้นไป

นี่คือปณิธานที่หาญมุ่ง
ถึงทนทุกข์ทรมานนานเท่าใด
โลกมนุษย์ย่อมจะดีกว่านี้แน่
คงเป็นหยักสู้ไปไผ่ประจัญ

หมายดวงยุติธรรมอันสกลใส
ยังมีใจรักชาติของอาจครัน
เพราะมีผู้ไม่ยอมแพ้แม่ถูกหยัน
ยอมอาสัญก็เพราะป้องเทิดดวงไทย

เมื่อข้าพเจ้าจากสยามมาสู่สวิสเซอร์แลนด์
พระราชนิพนธ์ ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
(จาก อนุสาร อ.ส.ท. เดือนมิถุนายน 2514)

"วงวรรณคดี" ได้ขอร้องให้ข้าพเจ้าเขียนเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ถนัดมาลงในหนังสือนี้มานานมาแล้ว อันที่จริงข้าพเจ้าก็ไม่ใช่นักประพันธ์ อยู่โรงเรียนเรียงความและแต่งเรื่อง ก็ทำไม่ได้คืบสัก อย่างไรก็ดี ข้าพเจ้าก็ปรารถนาที่จะสนองความต้องการของ "วงวรรณคดี" อยู่บ้าง และเนื่องด้วยไม่สามารถที่จะเขียนเรื่องที่ข้าพเจ้ารู้อย่าง เช่น คนตรี ศิลป วิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หรือกฎหมาย ฯลฯ ได้ เพราะไม่มีความรู้ในเรื่องเหล่านั้นดีพอ ฉะนั้น จึงตกลงใจส่งมันทีละประจำวันทีเขียนไว้ก่อน และระหว่างวันเดินทางจากสยามสู่สวิสเซอร์แลนด์มาให้ และในโอกาสนี้ จึงขอขอยุติเป็นการส่วนตัวต่อทุกคนที่มาถวายความจงรักภักดีต่อสมเด็จพระบรมชนกนาถราชของข้าพเจ้า ณ พระมหาปราสาท ตลอดจนความปรารถนาดี ที่มีต่อตัวข้าพเจ้าเอง กับขอขอยุติเหล่าทหารและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติภารกิจถวายความจงรักภักดีต่อเราทั้งสองด้วย

วันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2489 อีกสามวันเท่านั้น เราก็ต้องจากไปแล้ว ฉะนั้นตั้งใจจะไปนมัสการพระพุทธรูปหินสีห์ ที่วัดบวรนิเวศน์วิหาร รวมทั้งสมเด็จพระสังฆราชด้วย เมื่อไปถึงวัดบวรนิเวศน์วิหารตอนบ่ายวันนี้ มีประชาชนผู้รู้ว่า ข้าพเจ้าจะมาเยือน รอคอยบ้าง แต่ไม่สู้มากนัก เข้าไปในพระอุโบสถ จุดเทียนนมัสการ ฯลฯ แล้วได้มีโอกาสทูลปฏิสันถารกับสมเด็จพระสังฆราช ทรงนำพระสงฆ์ที่มีสมณศักดิ์สูงโหมารูจัก โดยปกติไม่เคยเห็นหน้าท่านเหล่านี้มาจนขึ้นแล้ว ทรงนำขึ้นไปนมัสการพระสถูปบนนั้น มีพระพุทธรูปสำคัญของ

หนึ่งประจักษ์ฐานอยู่ ชื่อ ไพรีพิณาศ พระองค์นี้เคยทรง เล่าประวัติให้ฟังมาก่อนหน้านี้แล้ว
หลายวัน หลังจากนั้นก็มีสักการลา

ตอนนี้มีราษฎรชุมนุมกันมหาศาลขึ้น ค้างก็ขัด เยียด เบียดเสียดกันจนรู้สึกเกรงไปว่า
รถที่หนึ่งมาจะทับเอาใครเข้าบ้าง ช่างเกรงระหัดระเห่ ๆ ที่ไม่มีอันตรายอันใดเกิดขึ้นแก่ประชาชน
ที่มานั้นเลย ในหมู่ประชาชนที่มารอรับกันอยู่ที่นี่ จำได้ว่ามีบางคนเคยเห็นที่พระมหาปราสาท
เป็นประจำมิได้ขาด ไม่ว่าจะหาเวลามาจากไหน จึงไปที่พระมหาปราสาทได้เสมอเกือบทุกวัน
อังคาร พฤหัสบดี และวันอาทิตย์ พวกนี้ก็มาที่วัดนี้ด้วยเหมือนกัน

วันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2489 เก็บของลงหีบและเตรียมตัว.....

วันที่ 18 สิงหาคม พ.ศ. 2489 เราจะต้องจากไปในวันพรุ่งนี้แล้ว อะไร ๆ
ก็จัดเสร็จหมด หมายกำหนดการก็มีอยู่พร้อม... บ่ายวันนี้ เราจะไปถวายบังคมลาพระบรม
อัฐิของพระบรมราชูปถัมภ์ของเรา ทั้งสมเด็จพระมหาทักษิณและสมเด็จพระบรมราชินี
ในรัชกาลก่อน ๆ แล้วก็ไปถวายบังคมลาพระบรมศพ เราต้องทูลลาให้เสร็จในวันนี้ และไม่
ใช้พรุ่งนี้ ตามที่ได้กะไว้แต่เดิม เพื่อจะรีบไม่ใช่ชักช้า เพราะพรุ่งนี้จะได้มีเวลาเล่นรถ
ช้า ๆ ให้ราษฎรเห็นหน้ากันโดยทั่วถึง

เมื่อออกจากพระที่นั่งไพศาลทักษิณมายังพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ผู้คนอะไรช่างมาก
มายเช่นนั้น เมื่อวานนี้เจ้าหน้าที่ได้เข้ามาถามว่า จะอนุญาตให้ประชาชนเข้ามาหรือไม่
ในขณะที่ไปถวายบังคมพระบรมศพ ตอบเข่ว่า "ให้เข้ามาสิ" เพราะเหตุว่า วันอาทิตย์
เป็นวันสำหรับประชาชน เป็นวันของเขา จะไปห้ามเสียอะไรได้ และยิ่งกว่านั้น ยังเป็น
วันสุดท้าย ก่อนที่เราจะจากบ้านเมืองไปด้วย ข้าพเจ้าก็อยากแลเห็นราษฎร เพราะกว่าจะ
ได้กลับมาเห็น เช่นนี้ก็คงอีกนานมาก... วันนี้พวกทหารรักษาการณ์กันอย่างเต็มที่ เพื่อกันทาง
ไว้ให้รถเล่นได้สะดวกไม่เหมือนอย่างเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม ที่มากันคนช้าเกินไป

วันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2489 วันนี้ถึงวันที่เราจะต้องจากไปแล้ว... พอถึง
เวลาก็ตกลงจากพระที่นั่งพร้อมกับแม่ ลาเจ้านายฝ่ายใน ณ พระที่นั่งชั้นล่างนั้นแล้วก็ไปยังวัด
พระแก้ว เพื่อนมัสการลาพระแก้วมรกตและพระภิกษุสงฆ์ ลาเจ้านายฝ่ายหน้า ลาข้าราชการ
ทั้งไทยและฝรั่ง แล้วก็ไปขึ้นรถยนต์ พอรถแล่นออกไปได้ไม่ถึง 200 เมตร มีหญิงคนหนึ่ง

เข้ามาหยุดรถแล้วส่งกระป๋องให้เราคนละใบ ราชวงศ์ก็ไม่ได้สนใจว่า จะมีอะไรอยู่ในนั้น บางทีจะเป็นลูกกระเบิด เมื่อมาเปิดดูภายหลังปรากฏว่า เป็นทอฟฟี่ที่อร่อยมาก ตามถนนผู้คน ช่างมากมายเสียจริง ๆ ที่ถนนราชดำเนินกลาง ราษฎรเข้ามาใกล้จนชิดรถที่เรา นั่ง กลัว เหลือเกินว่า ล้อรถของเราจะไปทับแข้งขาใคร เข้าข้าง รถแล่นผ่าฝูงคนไปได้อย่างช้าที่สุด ถึงวัดเบญจมบพิตร รถแล่นเร็วขึ้นไต่ข้าง ตามทางที่ผ่านมา ไต่ขึ้นเสียใครคนหนึ่งร้องขึ้นมา กัง ๆ ว่า "อย่าละทิ้งประชาชน" อยากจะร้องบอกเขาลงไปว่า ถ้าประชาชนไม่ "ทิ้ง" ข้าพเจ้าแล้ว ข้าพเจ้าจะ "ละทิ้ง" อย่างไรได้ แต่เร่งเร็วและเลยไปไกลเสียแล้ว

เมื่อมาถึงขอนแก่น เห็นนิสิตมหาวิทยาลัยผู้ใจมาส่งเราให้ถึงที่ ใ้รับของที่ ระลึก เป็นรูปเครื่องหมายของมหาวิทยาลัย 11.45 นาฬิกาแล้ว มีเวลาเหลืออีกเล็กน้อย สำหรับเปลี่ยนเครื่องแต่งตัวที่สโมสรนายทหารต่อจากนั้นก็ไปขึ้นเครื่องบิน เดินผ่าฝูงชนซึ่ง เผ่ากูเราอยู่จนวาระสุดท้าย...

จากสมุทพรบรมฉายาลักษณ์ที่สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ โปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์เพื่อพระราชทานเป็นที่ระลึกแก่ผู้มาเฝ้าฯ ถวายพระพรแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม พุทธศักราช 2511 นั้น มีเหตุการณ์คือ เนื่องกับพระราชนิพนธ์เรื่องนี้ว่า

เป็นที่น่าประหลาดว่าต่อมาอีกประมาณ 20 ปี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรง พบชายที่ร้องตะโกนทูลพระองค์ไม่ให้ทิ้งประชาชนนั้นเป็นพลทหาร และในปัจจุบัน เขาออกไป หานาอยู่ในต่างจังหวัด เขากราบบังคมทูลว่า ตอนที่ร้องไปนั้น เขารู้สึกว่าแห่และใจหาย ที่เห็นพระเจ้าแผ่นดินเสด็จไปจากเมืองไทย กลัวจะไม่เสด็จกลับมาอีก เพราะคงจะเช็ก เมืองไทย เห็นเป็นเมืองที่น่ากลัว น่าสยดสยอง เขาคือใจมากที่ได้เข้าเฝ้าฯ อีก กราบบังคม ทูลว่า "ท่านคงจำผมไม่ได้ ผมเป็นคนร้อง ไม่ให้ท่านทิ้งประชาชน"

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรับสั่งว่า "เรานะรีที่ร้อง" "ใช่ครับ ตอนนั้นเห็น หน้าท่านเศร้ามาก กลัวจะไม่กลับมา จึงร้องไปเหมือนคนบ้า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตอบ"นั่นแหละทำให้เรานึกถึง หน้าที จึงต้องกลับมา ตอนนี้นำมาหากินอะไรละ" "หน้าครับ"

บทฝึกทักษะการตั้งคำถาม

จุดประสงค์	กิจกรรมครู	กิจกรรมนักเรียน
<p>1. ครูทอกระยะหลังคำถามเพื่อให้ให้นักเรียนหาคำตอบ</p> <p>2. ครูให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการตั้งคำถาม</p> <p>3. ครูไม่ผูกขาดการพูดให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน</p> <p>4. ครูช่วยนักเรียนในการสรุปเนื้อหาที่เรียน</p>	<p>(ครูคิดภาพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระบรมราชินีนาถ และพระโอรส พระธิดา)</p> <p>1. นักเรียนดูภาพนี้ นักเรียนทราบไหมว่าภาพใคร (ครูหยุดสักครูให้นักเรียนคิด)</p> <p>2. เก่งมาก ถูกแล้ว นอกจากนี้นักเรียนเห็นใครอีกจากในภาพ (ครูเรียกชื่อนักเรียนที่ยกมือ)</p> <p>3. จากภาพนี้ใครจะลองตั้งคำถามถามเพื่อนบ้าง เพื่อเราจะได้ความรู้เกี่ยวกับพระองค์ท่าน</p> <p>4. ครูเขียนคำถามที่นักเรียนช่วยกันตั้งบนกระดาน</p> <p>5. เอาละ หยุดคำถามไว้ก่อน คราวนี้หาคนตอบ คนที่ถามข้อ 1 ลองเรียกเพื่อนให้ตอบซิ</p> <p>6. ครูเขียนคำตอบที่ตรงกับเนื้อหาที่จะสอนบนกระดาน</p> <p>7. จากคำถามและคำตอบที่ได้ ทำให้เขาได้ความรู้ในเรื่องอะไรเกี่ยวกับพระเจ้าอยู่หัวบ้าง</p>	<p>1. นักเรียนยกมือตอบ</p> <p>2. นักเรียนยกมือเมื่อครูเรียกนักเรียนตอบ</p> <p>3. นักเรียนช่วยกันตั้งคำถาม</p> <p>4. นักเรียนที่ถามข้อ 1 เรียกเพื่อนที่ยังไม่ได้ถามและตอบให้ตอบคำถาม</p> <p>5. นักเรียนช่วยกันสรุปเนื้อหาที่ได้</p>

หน่วยที่ 5 หลักการที่เราเชื่อถือ

ตอนที่ 3 ข้อตกลงความดี

ส่วนที่ 1 การนำเข้าสู่บทเรียน

ทักษะที่เน้น การนำเข้าสู่บทเรียนโดยการเล่านิทาน

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความน่า

แบบจำลองการสอนบทนี้สร้างขึ้นเพื่อช่วยให้ครูที่จะสอนเรื่อง ความซื่อตรง ได้แนวทางในการจัดเนื้อหาและกิจกรรม นอกจากนี้บทฝึกทักษะเฉพาะอย่าง จะช่วยครูสำหรับฝึกทักษะเกี่ยวกับการเล่าเรื่องว่า ควรดำเนินการอย่างไรบ้าง หลังจากฝึกทักษะชั้นนำเข้าสู่บทเรียนแล้ว ครูก็จะสอนต่อไปจนจบบทเรียน

การนำเข้าสู่บทเรียน เป็นกิจกรรมที่ครูใช้เมื่อเริ่มสอน เพื่อดึงดูดความสนใจของนักเรียนให้มาอยู่ที่การสอนของครู และทำให้นักเรียนรู้ว่า จะเรียนเรื่องอะไร จะได้นำความรู้และทักษะที่นักเรียนมีอยู่เดิมมาสัมพันธ์กับบทเรียนที่จะสอน การนำเข้าสู่บทเรียนจะใช้เวลาสั้น ๆ ประมาณ 5 - 10 นาที การนำเข้าสู่บทเรียนทำได้หลายวิธี แล้วแต่ความเหมาะสมของแต่ละเนื้อหาวิชา

ทักษะการเล่าเรื่องหรือเล่านิทาน

การเล่านิทานเหมาะสำหรับนักเรียนตั้งแต่ชั้นอนุบาล จนถึงประถมศึกษาตอนต้น ลักษณะที่ควรคำนึงถึงในการเล่านิทาน คือ

1. เรื่องต้องเหมาะกับวัยของผู้ฟัง
2. คำพูดควรง่าย ๆ สั้น ๆ
3. ต้องมีน้ำเสียงสูง ต่ำ แสดงความรู้สึก
4. ควรจะเลียนเสียงร้อง และเสียงประกอบต่าง ๆ ให้เข้ากับเรื่อง
5. ลำดับเรื่องให้เป็นขั้นตอนไม่ปะปนกัน

เมื่อเล่านิทานแล้ว ควรให้นักเรียนสรุปหาแนวคิดสำคัญที่ได้จากนิทาน เพื่อใช้เป็นประโยชน์ในการสอนเรื่องนั้น ๆ

ความมุ่งหมาย

1. ให้นักเรียนบอกลักษณะของคนที่มีความซื่อตรงได้
2. นักเรียนเขียนประโยชน์ของการมีความซื่อตรงได้

3. ให้นักเรียนยกตัวอย่างการมีความซื่อตรงจากเหตุการณ์ที่นักเรียนเคยพบ
4. นักเรียนสรุปจากตัวอย่างที่ครูยกมาประกอบได้ว่า กรณีใด บุคคลใด มีความซื่อตรง
5. ให้นักเรียนมีความรู้สึกชื่นชมในการที่มีความซื่อตรง และประพฤติเป็นคนซื่อตรงจนเป็นนิสัย

แนวคิด

1. การรักษาคำพูด และการรักษาเวลา เป็นสิ่งที่ดี คนยกย่อง
2. คนซื่อสัตย์ยอมไม่ถือเอาทรัพย์สินของผู้อื่น แม้ของที่เก็บตกมาเป็นของตน

เนื้อหาสังเขป

ถ้านาฬิกาในบ้านของนักเรียนเดินไม่ตรงเวลา เข้าไปบ้าง เร็วไปบ้าง นักเรียนก็คงมาถึงโรงเรียนสายบ้าง เข้าเกินไปบ้าง ในที่สุดนักเรียนก็จะไม่เชื่อถือนาฬิกาเรือนนั้นอีก

คนเราก็เช่นกัน ถ้าความจริงเป็นอย่างหนึ่ง แต่พูดอีกอย่างหนึ่งให้ผิดความจริงไป คนทั้งหลายก็จะไม่เชื่อถือ

ของของใครเจ้าของก็ย่อมรักและหวงแหน เมื่อหายไปก็ยอมเสียค่า เราจึงไม่ควรเอาของของผู้อื่นมาเป็นของเรา ถ้าต้องการใช้ เราต้องขอยืมเจ้าของก่อน แล้วส่งคืนเมื่อใช้เสร็จแล้ว

ปัญหาคิด

1. บุคคลที่มีความซื่อตรงนั้น หมายถึง บุคคลที่มีลักษณะเช่นไร
2. ครูสั่งให้นักเรียนอ่านหนังสือสังคัมศึกษาบทที่ 8 ที่บ้าน นักเรียนลืมนอ่าน เมื่อครูถามนักเรียนตอบไม่ได้ นักเรียนควรบอกครูว่าอย่างไร

3. เล่าชื่อ มาโรงเรียนสายเสมอ ๆ นักเรียนคิดว่า เล่าชื่อ เป็นคนชื่อตรงหรือไม่
4. คิ๊ญ เก็บยางลบได้ในห้องเรียน นักเรียนคิดว่า คิ๊ญ ควรทำอย่างไร
5. ถ้าในหมู่บ้านของเรามีแต่คนไม่ชื่อตรง หมู่บ้านของเราจะเป็นอย่างไร

รายชื่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม

สำหรับครู

1. กรมวิชาการ. กระทรวงศึกษาธิการ. อนุสารประกอบหลักสูตรประถมศึกษา ชุดที่ 1 ประโยคประถมศึกษาตอนต้น อันดับ 3 สังคมศึกษา. พระนคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2510.
2. จินดา ดวงจินดา. นิทานชาวเขา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การช่าง, 2516.
3. แปก สุนธิรักษ์. แบบเรียนศีลธรรม ประโยคประถมศึกษาตอนปลาย. พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2514.
4. กองวัฒนธรรม. กระทรวงศึกษาธิการ. หนังสือชุดวัฒนธรรม ชาวาส-ธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2513.
5. สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก. พระนิพนธ์ของสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ. พระนคร : สำนักพิมพ์ประชุมช่าง, 2511.

สำหรับนักเรียน

1. กรมวิชาการ. กระทรวงศึกษาธิการ. แบบเรียนสังคมศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สำหรับภาคเหนือ. พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2514.
2. สมาน แสงมลิ และ นางเบญจา แสงมลิ. แบบเรียนสังคมศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2514.

รายชื่อเอกสารเสริมประสบการณ์

1. สัจจะ ความสัตย์
2. การตรงต่อเวลาและหน้าที่
3. คนยอมได้เกียรติ คือ ชื่อเสียงเพราะความสัตย์

แหล่งวิทยาการ

1. ห้องสมุดโรงเรียน
2. พระภิกษุจากวัดใกล้โรงเรียน
3. ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน
4. ห้องสมุดประชาชนประจำอำเภอ
5. บุคคลในหมู่บ้านที่มีความซื่อตรงสุจริต

อุปกรณ์

1. ข่าวนอกจากหนังสือพิมพ์
2. ทุนมือ ประกอบนิทาน
3. บัตรคำ
4. แถบประโยคสรุปแนวคิด
5. แผนภูมิเพลง
6. อุปกรณ์ในการวาดภาพ สำหรับนักเรียนทำงานกลุ่ม เช่น สี กระจก
7. บัตรปัญหา

เพลง

เพลงทรงเวลา

(เนื้อร้อง - ท่านอง อจ. สุเทพ โชคสกุล)

ทรง' เวลา' พวกเรา' ต้อง' มา' ให้' ทรง' เวลา'
 ทรง' ทรง' ทรง' เวลา' พวกเรา' ต้อง' มา' ให้' ทรง' เวลา'
 เรา' เกิด' มา' เป็น' คน' ต้อง' หมั่น' ฝึก' ฝน' ให้' ทรง' เวลา'
 วัน' คืน' ไม่' คอย' ท้า วัน' เวลา' ไม่' เคย' คอย' ใคร'

เพลงเด็กที่ซื่อสัตย์

(Row Row Your Boat)

เด็ก' เด็ก' เด็ก' ทั้ง' หลาย'	จง' ไป'ร' ค' พัง' ให้' ดี'
คน' ที่' ใคร' ใคร' ชม' เชย' ว่า' เก่ง'	คือ' เด็ก' ที่' ซื่อ' สัตย์'
เด็ก' เด็ก' เด็ก' ทั้ง' หลาย'	ที่' พูด' แต่' ความ' จริง'
ทำ' ตาม' สัญญา' ทั้ง' หญิง' และ' ชาย'	คือ' เด็ก' ที่' ซื่อ' สัตย์'
เด็ก' เด็ก' เด็ก' ทั้ง' หลาย'	ไม่' ยาก' เขา' ของ' ใคร'
เก็บ' ได้' คืน' ให้' เขา' ไป' ไหว' ไหว'	คือ' เด็ก' ที่' ซื่อ' สัตย์'

กิจกรรมเสนอแนะ

1. จัดป้ายนิเทศ จากข่าวหนังสือพิมพ์ แสดงโทษของความไม่ซื่อตรง
2. ให้นักเรียนเล่าถึงผลดีที่ได้รับจากความซื่อสัตย์สุจริต จากประสบการณ์ของนักเรียนเอง หรือจากการอ่าน
3. ทำงานกลุ่ม
 - ค้นคว้ารวบรวมผลดีของความซื่อตรง และผลเสียของการไม่ซื่อสัตย์จากหนังสือพิมพ์ และเอกสารอื่น ๆ

- ช่วยกันแตงนิทานแสดงผลดี หรือผลเสียของความซื่อตรง
- วาดภาพเกี่ยวกับความซื่อตรง
- รายงานจากการค้นคว้า

4. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปแนวคิดจากบทเรียน

5. ครูเล่านิทานประกอบหุ่น หรือภาพ

6. อ่านหนังสือแบบเรียนสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชาวเขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

หน้า 43 - 46

7. อ่านแถบประโยคสรุปแนวคิด

8. อ่านคำใหม่ในบทจากบัตรคำ และลองหัดเขียน

9. ช่วยกันอภิปรายพฤติกรรมของบุคคลในตัวอย่างที่ครูสมมุติขึ้น

10. สนทนาซักถามเกี่ยวกับแบบเรียนที่อ่าน

11. แบ่งกลุ่มแก้ปัญหา ครูเขียนสถานการณ์ที่ตอกตักสนใจเกี่ยวกับความซื่อตรง
สุจริต ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มมาจับสลากปัญหา แล้วกลุ่มช่วยกันอภิปราย และตักตักสนใจ

12. ทำแบบทดสอบ

ตัวอย่างการจัดกิจกรรมใน 1 ชั่วโมง

1. ครูเล่านิทานประกอบหุ่นมือ แล้วสนทนาเข้าสู่เรื่องความซื่อตรง

2. ครูยกตัวอย่างผลเสียจากความไม่ซื่อตรง จากข่าวและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
หรือจากข่าวหนังสือพิมพ์

3. ให้นักเรียนยกตัวอย่างเหตุการณ์เกี่ยวกับความซื่อตรงที่ส่งผลดีต่อผู้ปฏิบัติ

4. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องความซื่อตรง แล้วอ่านแถบ
ประโยคที่สรุปแนวคิด

5. อ่านแบบเรียนสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชาวเขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 บทที่ 8

หน้า 43 - 44

6. แบ่งให้นักเรียน ให้อ่านภาพประกอบนิทานที่ครูเล่า หรือนิทานอื่น ๆ ที่
นักเรียนช่วยกันแต่ง ซึ่งเกี่ยวกับความซื่อสัตย์

7. อภิปรายการทำงานของแต่ละกลุ่ม คัดผลงานไว้นำขึ้น
8. ครูติดตามพฤติกรรมของนักเรียนเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ โดยการสังเกตทั่วไป
ในสถานการณ์ต่าง ๆ

แบบทดสอบ

ถูกที่สุด

จงเขียนเครื่องหมาย X ทับบนข้อ ก, ข หรือ ค ข้อใดข้อหนึ่งที่นักเรียนคิดว่า

- คนที่รักษาคำพูด พูดว่าอย่างไรก็ทำจริงอย่างนั้น แสดงว่าเป็นคนอย่างไร
 - ขยัน
 - ซื่อตรง
 - เหลวไหล
- การที่เราเอาของผู้อื่นไปโดยไม่บอกเจ้าของ นับว่าเป็นลักษณะหนึ่งของ
 - การขโมย
 - ความขยัน
 - ความซื่อตรง
- การซื่อตรงนั้นหมายความว่าอย่างไรบ้าง
 - ตรงเวลา
 - พูดความจริง
 - ทั้ง ก และ ข
- จะแล เก็บดินสอไว้ในห้องเรียน นำมาส่งครูแสดงว่า จะแล เป็นอย่างไร
 - ตรงต่อหน้าที่
 - เป็นคนดีซื่อตรง
 - รักษาเวลาตรงเสมอ

5. อาหลู ทำงานตามที่ครูสั่งทันเวลาทุกครั้ง และได้ผลดี แสดงว่า อาหลู มีลักษณะอย่างไร

- ก. ตรงต่อหน้าที่
- ข. รักษาสัญญา
- ค. รักษาผลประโยชน์

6. ถ้าคินสอของนักเรียนหายแล้วนักเรียนเห็นว่า อาดู กำลังใช้อยู่ นักเรียนควรทำอย่างไร

- ก. คอยให้ อาดู เผลอแล้วหยิบมาเก็บไว้
- ข. บอกว่า อาดู ชอบขโมยของคนไปใช้
- ค. บอกครูให้ช่วยสืบสวนให้

7. ครูบอกให้ คำแก้ว อ่านแบบเรียนสังคมบทที่ 8 คำแก้ว รับคำว่าจะอ่านให้จบภายในวันพรุ่งนี้ แต่ คำแก้ว อ่านจบตั้งแต่วันนี้ แสดงว่า คำแก้ว เป็นอย่างไร

- ก. รีบร้อนเกินไป
- ข. ไม่ซื่อตรง
- ค. มีความขยันและรู้จักหน้าที่

8. คำอ้าย มาโรงเรียนสายเสมอ นักเรียนคิดว่า คำอ้าย เป็นเด็กอย่างไร

- ก. ขยัน
- ข. รู้จักหน้าที่ดี
- ค. ไม่รักษาเวลา

9. เมื่อเราขอยืมไม้บรรทัดของ วังกา มาใช้แล้ว วังกา สืบทวงคืน เราจึงเอาไม้บรรทัดของ วังกา ไปให้ห้องโง่ที่บ้าน แสดงว่าเราเป็นคนอย่างไร

- ก. ฉลาดดี
- ข. เอาตัวรอดได้
- ค. ไม่ซื่อตรงต่อเพื่อน

10. เลาปอ เข้าไปในร้านขายเครื่องเขียนเพื่อซื้อดินสอ แต่คนขายกำลังขายของ อยู่อีกทางหนึ่ง มองไม่เห็น เลาปอ เขาจึงหยิบดินสอที่ต้องการแล้วเดินออกนอกร้านเลย โดยไม่จ่ายสตางค์คนขาย นักเรียนคิดว่า เลาปอ เป็นคนอย่างไร

- ก. ช่วยพ่อแม่ประหยัดเงิน
- ข. ไม่ซื่อสัตย์ต่อตนเอง
- ค. เป็นความสามารถที่น่าชมเชย

เอกสารเสริมประสบการณ์

เรื่อง สัจจะ ความสัตย์

คำวันหนึ่ง เมื่อรับประทานอาหารเช้าเรียบร้อยแล้ว อาหลู ก็ออกมานั่งคุยกับพ่อที่นอกชานบ้าน อาหลู ถามพ่อว่า ผมเห็นที่หัวเข็มขัดของ อาชะ มีข้อความเขียนว่า "เสียชีพอย่าเสียสัตย์" ข้อความนี้จะหมายความว่าอะไรครับ "อ้อ" พ่ออาชะกล่าว "คำว่าชีพหมายถึงชีวิต สัตย์หมายถึงความจริง ระหว่างชีวิตกับความจริงสองอย่างนี้ ถ้าถึงคราวจะต้องแลกเปลี่ยนกัน คือ จะต้องเสียอย่างใดอย่างหนึ่ง ก็ให้เสียชีวิต แต่รักษาความสัตย์ไว้" อาหลู แย้งพ่อว่า "แต่บางครั้ง เรามีความสัตย์ เราพูดความจริง ก็เกิดโทษได้นะพ่อ" พังพ่อตอบ "สัจจะ แปลว่า ความจริง ไต่แก่ พูดจริง ทำจริง และจริงใจ แต่การพูดจริงนั้น เราควรคิดดูก่อนว่า เมื่อพูดแล้วจะต้องดีด้วย มีประโยชน์ด้วยจึงพูด ถ้าคิดดูแล้วว่าเมื่อพูดแล้วดี แต่ไม่มีประโยชน์ หรือมีประโยชน์แต่ไม่ดี หรือไม่ดีด้วย ไม่มีประโยชน์ด้วยก็ไม่ควรพูด"

"คนที่พูดแล้วเกิดโทษ คงจะพูดในสิ่งที่ไม่ดีและไม่มีประโยชน์นะพ่อ" อาหลู กล่าว "ถูกแล้ว" พ่อของ อาหลู ตอบ "นอกจากนี้จะต้องพูดให้ถูกเวลา ถูกเรื่อง ถูกบุคคล บางครั้งต้องถือคำพังเพย พูดไปสองไพเบี้ย นิ่งเสียตำลึงทอง"

"แล้วทำจริงเป็นอย่างไรจะพ่อ" อาหลูถาม "เช่น ฉันเห็นจะแลเขาปลุกผัก เขาก็ซุกดินพรวนดินจริง ๆ แต่ครูบอกว่าจะแลทำไม่จริง"

"พอเข้าใจแล้ว" พอลกล่าว "ทำจริงหมายความว่า เราได้คิดโดยรอบคอบแล้ว เห็นว่าสิ่งที่ทำมีประโยชน์ ก็ลงมือทำและทำงานสำเร็จ ไม่สำเร็จก็ไม่เลิก"

"อ้อ ที่จะแลมาซุกดิน 2 - 3 ที่ แลก็ทิ้งไปทำอย่างอื่น ทำยังไม่เสร็จจึงเรียน ว่า ทำไม่จริง" อาหลูกกล่าว

"ถูกแล้วลูก" พ่อของอาชะพูดต่อ นอกจากนี้ คนเราอยู่ร่วมกันต้องมีความจริงใจต่อกัน จึงจะเชื่อต่อกันได้ เอาละลูก เอาละลูก เราเข้านอนกันดีกว่า"

"ก็เหมือนกันจะพ่อ พรุ่งนี้ต้องไปโรงเรียนแต่เช้า"

(คัดแปลงจากหนังสือเรื่อง สอนพระพุทธศาสนาแก่เด็ก ของ นายเกษม บุญศรี หน้า 268 - 273 องค์การศาสนาของครูสภา)

เอกสารเสริมประสบการณ์

เรื่อง การตรงต่อเวลาและหน้าที่

เรามีกิจที่จะต้องปฏิบัติตามหน้าที่ด้วยกันทุกคน เวลาในวันหนึ่งมีอยู่จำกัด ฉะนั้นถ้าเราจัดระเบียบการทำงาน หรือการพักผ่อนให้เป็นไปตามกำหนดเวลาก็จะเป็นการดียิ่ง การทำงานตรงตามหน้าที่ควรยึด ดังนี้

1. พยายามทำงานให้ถูกตามระเบียบแบบแผนที่วางไว้ด้วยความระมัดระวัง ตั้งใจ เอาใจใส่จนสำเร็จด้วยดี

2. หากทำงานหลังเวลาคิดไป ต้องเต็มใจรับผิดชอบ

3. ทำหน้าที่ด้วยความเที่ยงตรง ไม่เบียดบังเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง

4. ถ้าดำเนินงานในฐานะผู้ใหญ่ ต้องรอบคอบ เที่ยงธรรม ไม่ลำเอียง

ความซื่อสัตย์สุจริต คือ การประพฤติชอบ ไม่คดโกง หลอกลวง ทั้งการพูดและการกระทำ อาจแยกความสุจริตออกได้ คือ

1. กายสุจริต คือ ประพฤติดีทางกาย ได้แก่

ก. ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต

ข. ไม่เอาทรัพย์สินของที่เจ้าของมิได้ให้

ค. ไม่ผิดลูกเมียผู้อื่น

2. วจีสุจริต คือ ประพฤติดีทางวาจา ได้แก่
- ไม่กล่าววาจาเท็จ หลอกลวง
 - ไม่พูดยุยงส่อเสียดให้คนแตกร้างกัน
 - ไม่พูดยุยงกายวร้ายคน ถากถาง เสียดสี
 - ไม่พูดคำหยาบ เหลวไหล ทำความไม่พอใจให้แก่ผู้อื่น
3. มโนสุจริต คือ ประพฤติดีทางใจ ได้แก่
- ไม่คิดอยากได้ของของผู้อื่น
 - ไม่คิดร้ายต่อผู้อื่น
 - มีความเห็นในทางที่ชอบ ไม่อวดดี ถือตน

บุคคลที่มีความสุจริต ย่อมเป็นที่รักของบุคคลทั่วไป ดังนั้นจึงควรฝึกตนเป็นคน
ซื่อสัตย์ ตั้งสุภาพที่ว่า

เสียสินสงวนศักดิ์ไว้	วงศ์หงส์
เสียศักดิ์สู่ประสงค	สิ่งรู้
เสียรู้เร่งค่าง	ความสัตย์ ไวนา
เสียสัตย์อย่าเสียผู้	ชีพม้วยมรณา
ผู้ใดมีสัตย์คุม	ครองจิต
ควรคบคู่ชีวิต	มันไว้
ผู้ใดไปตั้งนิจ	ในสัตย์ ธรรมนา
ควรหลีกเลี่ยงให้	ห่างแมนเคียรัจฉาน

เอกสารเสริมประสบการณ์

เรื่อง คนยอมได้เกียรติ คือ ชื่อเสียง เพราะความสัตย์

การประพฤติตนเป็นคนดีนั้น มีหลักสำคัญประการหนึ่ง ที่เราต้องยึดถือ ถ้าเรายึด
หลักอันนี้ไว้ได้แล้ว ก็จะได้รับเกียรติยศ ชื่อเสียงสมปรารถนา หลักอันนี้คือ "ความสัตย์"

ความสัจ คือ ความจริงวาจาและจริงใจอย่างหนึ่ง ความซื่อตรงอย่างหนึ่ง ความจริงวาจาและจริงใจนั้นมีค่ามาก และเป็นเกียรติอย่างสูง ส่วนความซื่อตรงนั้น แบ่งออกเป็น 4 ประการด้วยกัน คือ

1. ซื่อตรงต่อเวลา
2. ซื่อตรงต่อบุคคล
3. ซื่อตรงต่อการทำงาน
4. ซื่อตรงต่อตนเอง

1. ซื่อตรงต่อเวลา เวลาในที่นี้หมายถึง เวลาของการนัดหมาย หรือเวลาที่กำหนดไว้ เวลานั้นคือนั้นมีค่ามาก เพราะเวลาเป็นโอกาสของการทำประโยชน์ ยิ่งเป็นเวลานัดหมาย หรือเวลาที่กำหนดไว้ด้วยแล้ว ก็ยังมีค่ามากที่สุดที่เราจะต้องรักษาไว้ด้วยความซื่อตรงที่สุด ตัวอย่าง เช่น เมื่อเรามีนัดกับใครไว้ จะต้องไปให้ทันตามนัดและเพื่อป้องกันการผิดพลาดอันอาจเกิดขึ้นได้ ควรรีบไปก่อนเวลาเล็กน้อย ถ้าเราเป็นคนไม่ผิดเวลา ก็ย่อมได้รับความเชื่อถือและเป็นที่เข้าใจต่อไปได้อีกว่า เป็นคนมีนิสัยดีทีเดียว อนึ่ง เมื่อเรากำหนดว่าจะทำสิ่งใด เวลาใด ควรทำตามกำหนดคนนั้นอย่าผิดเพี้ยน หรือเลื่อนไปโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร เมื่อเราทำได้ดั่งนี้ก็ย่อมเป็นที่เชื่อถือของคนทั่วไป ซึ่งนับเป็นเกียรติอันหนึ่ง

2. ซื่อตรงต่อบุคคล บุคคลในที่นี้หมายถึง ผู้ที่เรามีความเกี่ยวข้องด้วย เช่น มารดา บิดา ครู อาจารย์ และมีตรสหาย เป็นต้น ท่านเหล่านั้นล้วนมีความสำคัญเกี่ยวกับผลประโยชน์อยู่กับตัวเราทั้งสิ้น เราจะต้องมีความซื่อสัตย์ต่อท่าน คือ ให้ความเคารพนับถือท่าน ทั้งก่อนหน้าและลับหลัง เชื่อฟังและประพฤติตามคำแนะนำพร่ำสอน ช่วยเหลือทำประโยชน์ให้ด้วยเจตนาดี และป้องกันผลประโยชน์ของท่านด้วย ไม่นินทา ว่าร้าย กุหมั่นทาน ถ้าทำได้ดั่งนี้ ย่อมเป็นที่เกรงขามของคนอื่น ไม่กล้าล่วงเกินให้ร้ายแก่คนที่เรารักและนับถือ ทั้งตัวเราก็จะพลอยปลอดภัยด้วย นับว่าเป็นเกียรติอีกอันหนึ่ง

3. ซื่อตรงต่อการทำงาน การงานในที่นี้หมายถึง กิจการที่เราจะต้องทำทั้งกิจการส่วนตัวและกิจการในหน้าที่การงานเป็นสิ่งสำคัญของชีวิต เพราะชีวิตก้าวหน้าไปด้วยการทำงาน การงานเป็นบันไดไปสู่ความสำเร็จ คือ เราจะทำอะไรให้สำเร็จลงไปได้ก็ด้วยการทำ

เท่านั้น เราจะต้องทำงานให้สำเร็จลุล่วงไปที่ละขั้น ๆ อย่าปล่อยการงานให้ค้างคาง เพราะงานที่ค้างคางมากนั้น งานเล็กก็กลายเป็นงานใหญ่ งานน้อยก็กลายเป็นงานมาก ในที่สุดก็จะทำอะไรไหวและอาจเสียงานได้ เมื่อเราได้ตั้งใจลงไปว่าจะทำงานสิ่งใด ก็จงทำสิ่งนั้นตามที่กำหนด และทำให้สำเร็จเสร็จสิ้นไป เมื่อยังไม่สำเร็จก็ยังไม่ควรจับงานอื่น ถ้าทำได้ดังนี้จะทำงานได้โดยไม่รู้สึกรู้หายเหนื่อยเลย คนที่ทำงานได้ดีและทำงานได้มากนั้น ก็เพราะความซื่อตรงต่องาน ตั้งใจทำงานตามกำหนดเวลา และทำให้เสร็จเป็นขั้น ๆ ไป ในที่สุดงานส่วนใหญ่ก็สำเร็จลงได้ นับว่าเป็นเกียรติอีกอันหนึ่ง

4. ซื่อตรงต่อตนเอง หมายถึง เคารพตนเอง การเคารพตนเองนับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุด เราเคารพตนเองด้วยการมีความจริงใจต่อความตั้งใจของตนเอง คือเมื่อตั้งใจอย่างใดก็ทำให้ได้อย่างนั้น แม้ว่าจะมีความขัดข้องก็พยายามทำจนกว่าจะสำเร็จ หรือจนกว่าจะมีเหตุอันควรมาเปลี่ยนแปลงไป ตามธรรมดาคนเรามาก็คมีความคิดสวองาม และมีความตั้งใจดีด้วยกันทุกคน คนที่มีความซื่อตรงต่อตนเอง เท่านั้นจะไม่ทำให้ล้มความตั้งใจ ถ้าขาดความซื่อตรงต่อตนเองแล้ว จะเป็นคนเหลวไหลไปตามคนอื่น ซึ่งไม่เป็นเกียรติแก่ตนเอง และใคร ๆ ก็ไม่นับถือ ก็จะให้นับถือได้อย่างไร ในเมื่อตัวของเราเองก็ไม่มี ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง แล้วจะให้คนอื่นซื่อสัตย์ได้อย่างไร ส่วนคนที่ซื่อสัตย์ต่อตนเอง มีความเคารพตนเอง จะเป็นคนที่แข็งแกร่งไม่มีใครเอาชนะได้ เขาจะชนะคนอื่นเสมอ และทำอะไรก็คงสำเร็จโดยไม่มีใครทำลายเขาได้

นิทานสำหรับบทฝึก

เรื่อง นิกับนายพราน

อาตุ เป็นนายพรานที่เก่งกล้าสามารถ เขานิยมใช้หน้าไม้กับลูกดอกสำหรับล่าสัตว์ วันหนึ่งเขาเดินหลงเข้าไปในป่าช้าเก่า ๆ แห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นป่าทึบ เขาจึงนั่งบนโคกลูกเล็ก ๆ เพื่อคอยว่าจะมีไก่อป่า หรือเืองผ่านมา จนคำ อาตุ ได้ยินเสียงดังจากใต้เนินดินว่า "เพื่อนรัก ท่านมีหน้าไม้มาครยใช้หรือไม่" อาตุตกใจกระโดดลงจากเนินดิน แต่ก็ได้สติถามว่า "ท่านเป็นใคร ทำไมจึงต้องการหน้าไม้" เสียงนั้นตอบว่า "นานมาแล้วเราเคยเป็นพราน

แต่เมื่อเรากายไปแล้ว เราก็ถูกลืมไว้ตามลำพังเช่นนี้ เราขอความกรุณายืมหน้าไม้ของท่านสักหน่อย"

อาตุ ทอบว่า "ไค้สิ ถ้าหน้าไม้ของเราจะเป็นประโยชน์ต่อท่าน เรายินดีให้ท่าน ้วยความเต็มใจ" ฌีปรากฏตัวพุกว่า "ชอบใจท่านมาก" ฌีรับหน้าไม้ไป พร้อมกับส่งปิ่น สำหรับล่าสัตว์ใหม่ และทันสมัยให้อาตุ แล้วหายตัวไป

อาตุ กลับบ้านเล่าให้ชาวบ้านฟัง และเอาปืนล่าสัตว์ออกกวอดเพื่อนบ้าน ว่างกา ได้ ยินก็ักคสิโนใจนำหน้าไม้สำหรับล่าสัตว์เดินเข้าป่าลึก จนพบหลุมศพ ว่างกา รอจนตะวันขึ้น จึง ได้ยินเสียง "ท่านเป็นเพื่อนที่ดี ซึ่งเคยให้เรายืมหน้าไม้ใช้ใหม่" ว่างกาตอบว่า "ใช่แล้ว เรามาเยี่ยมท่านอีกครั้ง"

ฌีตอบว่า "เราจำเสียงท่านไม่ได้ แต่ท่านคงรู้แล้วว่า การพูดความจริงย่อมจะได้ สิ่งตอบแทนที่ดี การพูดเท็จก็ย่อมได้รับการลงโทษ" ฌีพูดต่อ "เราอยากยืมหน้าไม้ของท่าน อีกครั้งจะได้หรือไม่" ว่างกา ก็ใจรีบตอบว่า "้วยความยินดี" ฌีปรากฏตัว และรับหน้าไม้ ไปจากว่างกา แล้วหายตัวไป ว่างกา นั่งคอยว่าฌีจะนำปืนมาให้ จนเช้าตะวันขึ้น ฌีก็ไม่ปรากฏ ตัวอีก เพราะการพูดเท็จทำให้ว่างกาต้องเสียหน้าไม้ไป ้วยความอาย เขาจึงไม่กล้ากลับ เข้าหมู่บ้าน

บทฝึกทักษะการนำเข้าสู่บทเรียนโดยการเล่านิทาน

จุดประสงค์	กิจกรรมครู	กิจกรรมนักเรียน
1. กิ่งความสนใจของเด็ก ก่อนที่จะทำการสอน	๑. ไครอยากฟังนิทานบ้าง ๒. ถ้าอยากฟังนิทาน นักเรียนต้อง ตั้งใจให้คี่และติดตามไปค้วย เพราะเมื่อครูเล่าจบแล้ว จะมี คำถามให้นักเรียนตอบ ๓. ครูตอบข้อซักถาม และข้อสงสัย ของนักเรียน	1. นักเรียนตอบ 2. นักเรียนอาจมีข้อ ซักถาม

จุดประสงค์	กิจกรรมครู	กิจกรรมนักเรียน
<p>2. ให้ครูได้ฝึกทักษะการเล่านิทาน โดยใช้ท่าเสียงและท่าทางประกอบกับหุ่นมือ</p>	<p>4. ครูเล่านิทานเรื่อง "ผีกับนายพราน" (ครูเชิดหุ่นนายพรานคือ อาตุ)" สวัสดิ์ศรีรับ ผมชื่ออาตุ เป็นนายพรานที่เก่งกล้าสามารถ วันนี้ผมจะไปล่าสัตว์ควยหน้าไม้ของผม"</p> <p>อาตุ นำหน้าไม้เดินลงเข้าไปในป่าช้าซึ่งเป็นป่าทึบ เขาจึงนั่งลงบนเนินดิน เพื่อคอยไล่ป่าหรือเง็ง</p> <p>จนคำ อาตุได้ยินเสียงดังจากใต้เนินดินว่า (ครูเปลี่ยนเสียงให้ห้าวขุ่น) "เพื่อนรักเราเห็นท่านนำหน้าไม้มาควย" พรานตกใจกระโดดลงจากเนินดิน (ครูขยับหุ่นของอาตุ) แต่เขายังมีสติถามว่า "ท่านเป็นใคร ทำไมต้องการหน้าไม้"</p> <p>เสียงนั้นตอบว่า "นานมาแล้วเราเป็นพรานอย่างท่าน แต่เมื่อเราตายไปแล้ว เราถูกลี้มไว้ตามลำพังเช่นนี้ เราขอความกรุณายืมหน้าไม้ของท่านสักหน่อย"</p>	

จุดประสงค์	กิจกรรมครู	กิจกรรมนักเรียน
	<p>(ครูเชิดหุ่นอาตุ) "ไค้ชี่ ถ้าหน้าไม้ของเราจะเป็นประโยชน์ต่อท่าน เรายินดีให้ท่านช่วยความเต็มใจ"</p> <p>(ครูเชิดหุ่นผี) "ขอบใจท่านมาก" ผีรับหน้าไม้ไป พร้อมกับส่งปืนสำหรับล่าสัตว์อันใหม่ ซึ่งทันสมัยให้อาตุแล้วหายตัวไป</p> <p>เมื่ออาตุกลับบ้านก็เล่าให้ชาวบ้านฟัง พร้อมทั้งอวดปืนล่าสัตว์ ว่างกาไค้ยีนก็ลองเสียงดู</p> <p>(ครูเชิดหุ่นว่างกา) ว่างกาเดินเข้าป่าลึกจนถึงหลุมศพ เขารอจนคาวขึ้นจึงไค้ยีนเสียง "ท่านเป็นเพื่อเป็นที่ดีซึ่งเคยให้เรายืมหน้าไม้ไซ้ไหม"</p> <p>ว่างกาตอบว่า "ไซ้แล้ว เรามาเยี่ยมท่านอีกครั้ง"</p> <p>ผีตอบว่า "เราจำเสียงท่านไม่ได้ แต่ท่านคงรู้แล้วว่า การพูดความจริงย่อมจะไค้สิ่งตอบแทนที่ดี การพูดเท็จก็ย่อมไค้รับการลงโทษ" ผีกล่าวต่อไป "เราอยากยืมหน้าไม้ของท่านอีกครั้งไค้หรือไม่"</p>	

จุดประสงค์	กิจกรรมครู	กิจกรรมนักเรียน
<p>3. ต้องการให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเพื่อโยงเข้าสู่เนื้อหาที่ต้องการสอน</p>	<p>(ครูเชิดหุ่นวังกา) วังกาดีใจ รับทอม "ควยความยินดี" (ครูเชิดหุ่นผี) ผีปรากฏตัวและ รับหน้าไม้ไปจากวังกา แล้วหายตัวไป วังกานั่งคอยจนเช้า คิดว่าผีจะนำ ปืนมาให้ จนตะวันขึ้น ผีก็ไม่ปรากฏตัว อีก เพราะการพูดเท็จ ทำให้วังกา เสียหน้าไป</p> <p>5. นักเรียนฟังนิทานแล้ว คิดว่าวังกาเป็น คนอย่างไร (ครูเรียกนักเรียนให้ แสดงความคิดเห็น)</p> <p>6. การพูดไม่จริง พูดเท็จ แสดงถึง ความไม่ซื่อตรง ย่อมก่อให้เกิดผลเสีย นอกจากนี้ ความซื่อตรงยังมีอีกหลาย อย่าง (ครูดำเนินการสอนเรื่องนี้ต่อไป)</p>	<p>3. นักเรียนแสดง ความคิดเห็นที่ละ คน</p>